THE INTERNATIONAL BESTSELLING AUTHOR

Tony Buzan

tập 2

Brain child

BỘ NÃO TÍ HON Thay đổi Thế giới

Cách bậc cha mẹ thông minh nuôi dạy đứa trẻ thông minh

First Years

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP TP. HỒ CHÍ MINH

Duong Kobo's Book Club

Tủ sách Kỹ thuật số
dành cho
Kindle & Kobo

SCAN TO JOIN

Tony Buzan
Biên dịch: Phạm Hoa Phương
Minh họa: Jo Godfrey Wood - Thiện Thông - Minh Trang

BỘ NÃO TÝ HON THAY ĐỔI THẾ GIỚI - TẬP 2

FIRST NEWS

Chịu trách nhiệm xuất bản:
Giám đốc – Tổng Biên tập
NGUYỄN THỊ THANH HƯƠNG

Biên tập : Chu Thị Kim Trang
Trình bày : Bích Trâm
Bìa : First News
Sửa bản in : Trần Minh
Thực hiện : First News – Trí Việt

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP TP. HỒ CHÍ MINH
62 Nguyễn Thị Minh Khai - Q.1 - TP.HCM
ĐT: 38225340 - 38296764 - 38247225 - Fax: 84.8.38222726
Email: tonghop@nxbhcm.com.vn
Website: www.nxbhcm.com.vn
Sách điện tử: www.sachweb.vn
NHÀ SÁCH TỔNG HỢP 1
62 Nguyễn Thị Minh Khai, Q.1, TP.HCM - ĐT: 38 256 804
NHÀ SÁCH TỔNG HỢP 2
86 - 88 Nguyễn Tất Thành, Q.4, TP.HCM - ĐT: 39 433 868

In 3.000 cuốn, khổ 19 x 26 cm tại Công ty In Vườn Lài (106 Đào Duy Từ, Q.10, TP. HCM). Giấy đăng ký KHXB số 1211-2014/CXB/02-119/THTPHCM ngày 02/07/2014-QĐXB số 803/QĐ - THTPHCM-2014 cấp ngày 02/07/2014. ISBN: 978-604-58-2459-7. In xong và nộp lưu chiểu quý III/2014.

LỜI NÓI ĐẦU

Lời nhắn gửi từ *Đứa trẻ của tương lai*

Thưa quý độc giả,

Một chiếc xe (thứ đơn giản hơn rất nhiều so với một ngón tay của bé nhà bạn) được đi kèm với quyển sách hướng dẫn một trăm trang.

Chiếc máy tính một megabyte (thứ kém thông minh hơn so với chỉ một trong số tỉ tỉ tế bào não của con bạn) được đi kèm với quyển sách hướng dẫn vận hành một ngàn trang.

Vậy, tại sao không có một cuốn sách hướng dẫn cách nuôi dạy trẻ… từ quan điểm của trẻ?

Bộ não tí hon chính là quyển sách như thế. Bởi vậy, hãy để tôi ngay lập tức chuyển sang chủ đề và chủ thể của quyển sách: Đứa trẻ đến từ tương lai.

Con chào mẹ! Con chào ba!

Bộ não tí hon là bộ sách con xin dành tặng cho ba mẹ, được viết từ quan điểm của con – đứa con tương lai của ba mẹ.

Bộ não tí hon là một bộ sách lý tưởng, chứa đựng đầy đủ mọi thứ mà con thực sự mong muốn trong quá trình lớn lên của mình để giúp con phát triển tối đa năng lực tiềm tàng của trí não, cơ thể và tâm hồn theo cách đơn giản hơn, vui hơn, nhẹ nhàng hơn cho cả con và ba mẹ.

Con chắc là ba mẹ cũng đã từng nghe rằng con, bé con của ba mẹ, sở hữu một mẩu thiết bị phức tạp đáng kinh ngạc, được tạo nên bởi bàn tay của tự nhiên: bộ não, món quà thực sự diệu kỳ cho cả ba mẹ lẫn cho con. Chưa hết đâu, con cũng sở hữu một cơ thể tinh

xảo với những giác quan cực kỳ siêu việt.

Quyển sách này sẽ giải thích tại sao bộ não của mỗi đứa trẻ lại là một món quà kỳ diệu, và vai trò quan trọng mà ba mẹ, những người yêu dấu gần gũi nhất của con, đã và sẽ tiếp tục lãnh nhận trong quá trình phát triển của nó.

Phần lớn những quyển sách nuôi dạy trẻ đều chỉ tập trung vào việc ăn uống nuôi dưỡng cơ thể, còn quyển sách này tập trung vào vấn đề bồi dưỡng trí não.

Khi được sinh ra, bộ não kỳ diệu của con đã chứa sẵn một triệu triệu (1.000.000.000.000) tế bào não. Xin hãy giúp con dưỡng nuôi chúng hợp lý, thưa ba mẹ!

Gửi đến ba mẹ thật nhiều yêu thương,

Bé con thông minh của ba mẹ

Mới đây, tôi vừa hoàn thành loạt phim tài liệu In Search of Genius (tạm dịch: Tìm kiếm Thiên tài) cùng với hãng BBC. Đây là một nghiên cứu vô cùng thú vị: điều gì sẽ xảy ra khi bạn đón nhận những đứa trẻ bị cho là vô phương cứu vãn và nuôi dạy các bé theo cách để cho các bé tự do thể hiện cá tính nổi trội của mình. Kết quả cho thấy chính cách thức nuôi nấng mới là yếu tố quan trọng nhất trong việc phát triển (hoặc làm thui chột) những tài năng tiềm ẩn.

Những đứa trẻ trong chương trình này đã hoàn toàn thay đổi khả năng tiếp thu, thái độ ứng xử, khả năng làm việc nhóm, niềm vui cá nhân và cả sự tự tin so với trước đó.

Thực vậy, những nghiên cứu khoa học gần đây đã chứng minh rằng khi được khơi dậy hết khả năng tiềm tàng sẵn có thì cơ thể và trí tuệ của trẻ sẽ có đủ sức mạnh làm thay đổi cả vũ trụ này.

Tôi hoàn toàn không có chút nghi ngờ nào về việc nếu có được sự khuyến khích thích hợp và môi trường nuôi dưỡng đúng đắn, mọi đứa trẻ đều có thể bộc lộ tài năng nổi bật của mình. Và điều quan trọng nhất là, sau này chúng sẽ trở thành những con người hoàn thiện và hạnh phúc.

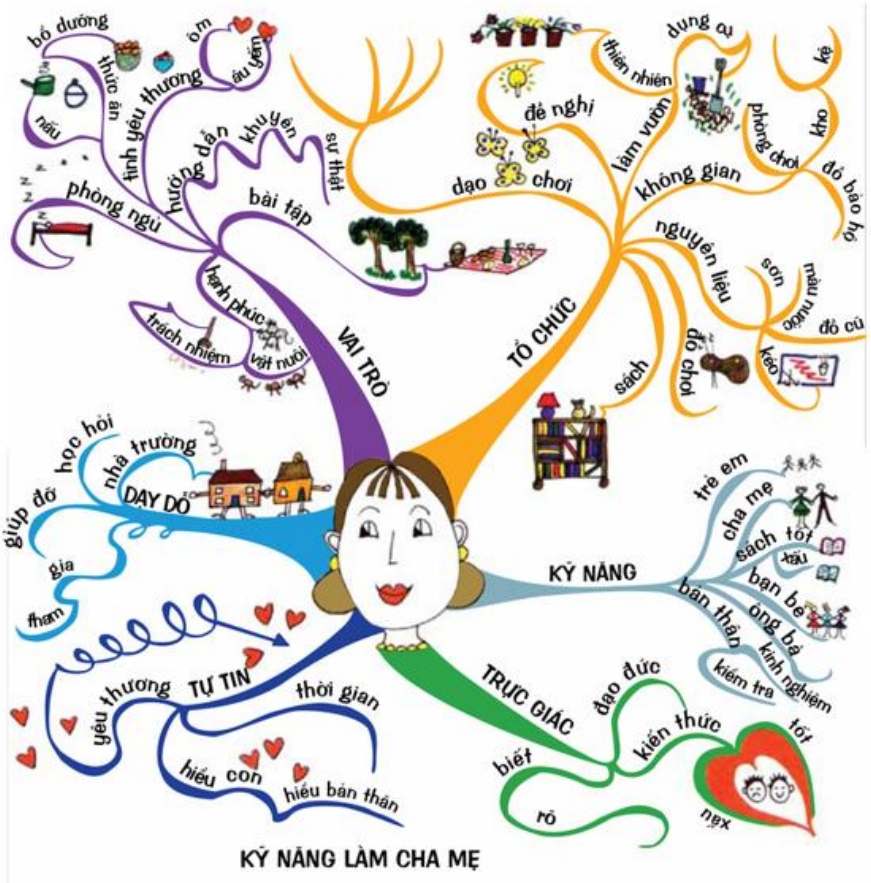

KỸ NĂNG LÀM CHA MẸ

LỜI GIỚI THIỆU

Bộ não tí hon bao gồm 2 tập.

Tập 1, **Cái nôi của thiên tài,** sẽ giúp chúng ta nhận ra chức năng tuyệt vời của bộ não con người, các loại hình trí thông minh, những kỹ năng trí tuệ quan trọng như ghi nhớ, sáng tạo, Bản đồ Tư duy... và những yếu tố quan trọng ảnh hưởng đến sự phát triển trí tuệ.

Tập 2, **Thay đổi thế giới,** đề cập đến những vấn đề đang gây tranh cãi trong thời gian gần đây về sự phát triển và hành vi của bé.

Quan điểm của tác giả nghiêng về khuynh hướng đồng tình với sự phát triển tự nhiên của bé. Bố mẹ, bạn bè, môi trường sống, nhà trường là các nhân tố chính góp phần cấu thành trí tuệ, thể chất và cảm xúc của bé. Kiến thức của bố mẹ sẽ giúp hướng cho bé trở thành "thiên thần".

ĐIỀU CẦN LÀM

Bộ sách được viết ra để giúp cho những người sắp trở thành ông bố bà mẹ dần làm quen với những kiến thức quan trọng về việc nuôi dạy con cái.

Mỗi chương sách đều có mục những ĐIỀU CẦN LÀM, tập hợp các kinh nghiệm mà chúng ta đều biết, nhưng không may là thường có xu hướng bỏ qua!

Ngoài ra, các ông bố bà mẹ sẽ nhận ra mình cũng là những thiên tài bẩm sinh, cũng sở hữu những tài năng tiềm ẩn như của bé, qua đó giúp họ phát triển bản thân hơn nữa.

Tuy nhiên, có lẽ mục đích quan trọng nhất của tác giả là giới thiệu cho các bậc phụ huynh một bộ công cụ tối ưu và thiết thực nhất để giúp trẻ phát triển toàn diện – nhìn nhận mọi việc theo cách

của bé – đồng thời cân nhắc những câu hỏi như:

• Những kinh nghiệm, trải nghiệm đầu tiên của bé nên là gì?

• Môi trường nào sẽ ảnh hưởng đến giác quan và nhận thức thông qua các giác quan của bé?

• Làm thế nào để giúp bé nhận ra được khả năng của trí não và cách để khuyến khích bé phát huy tối đa khả năng ấy?

• Làm sao để giúp bé vận dụng tối đa năng lực trí tuệ của mình?

• Làm thế nào để hỗ trợ và dẫn dắt bé trong giai đoạn then chốt này – giai đoạn phát triển tinh thần, thể chất, tình cảm?

• Thực phẩm nào là tốt nhất cho sự phát triển trí não và cơ thể của bé?

• Cách khuyến khích bé trân trọng sự độc đáo, khác biệt của mình để trở thành "con thiên nga xinh đẹp", một con người hạnh phúc, đầy tự tin?

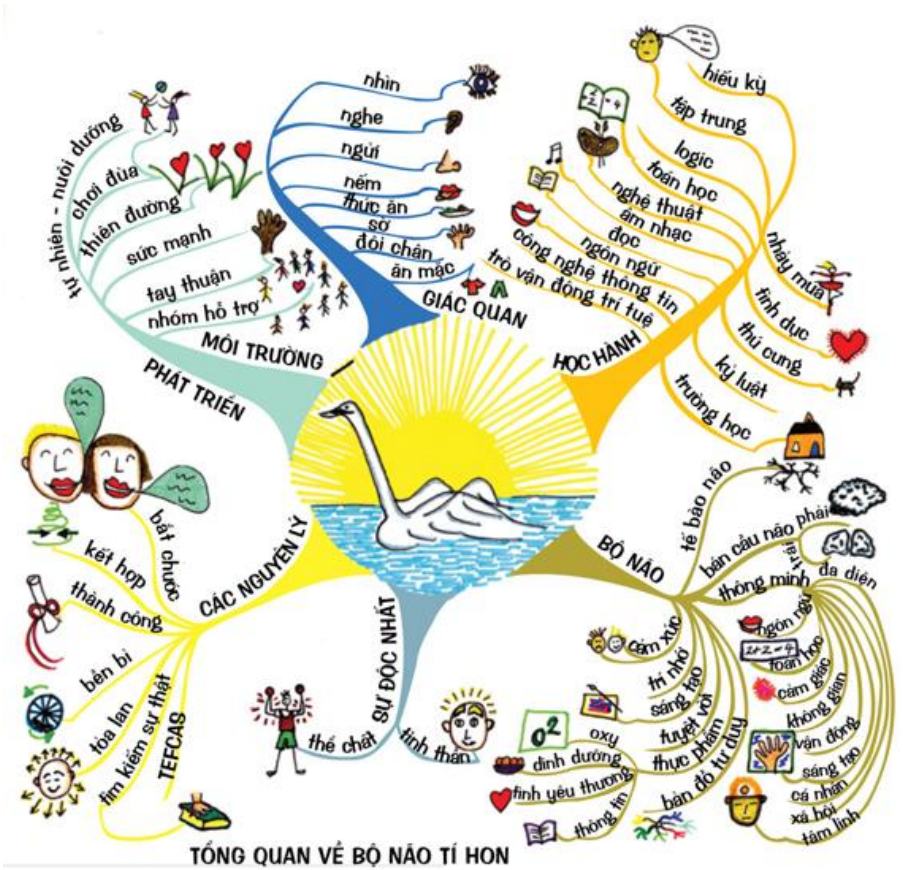
TỔNG QUAN VỀ BỘ NÃO TÍ HON
PHÁT TRIỂN
MÔI TRƯỜNG
tự nhiên - nuôi dưỡng
chơi đùa
thiên đường
sức mạnh
tay thuận
nhóm hỗ trợ
GIÁC QUAN
nhìn
nghe
ngửi
nếm
thức ăn
sờ
đôi chân
ăn mặc
HỌC HÀNH
trò vận động trí tuệ
công nghệ thông tin
ngôn ngữ
đọc
âm nhạc
nghệ thuật
toán học
logic
tập trung
hiếu kỳ
nhảy múa
tính dục
thú cưng
kỷ luật
trường học
BỘ NÃO
tế bào não
bán cầu não phải
bán cầu não trái
thông minh
đa diện
ngôn ngữ
toán học
cảm giác
không gian
vận động
sáng tạo
cá nhân
xã hội
tâm linh
cảm xúc
trí nhớ
sáng tạo
tuyệt vời
thực phẩm
bản đồ tư duy
oxy
dinh dưỡng
tình yêu thương
thông tin
SỰ ĐỘC NHẤT
thể chất
tinh thần
CÁC NGUYÊN LÝ
bắt chước
kết hợp
thành công
bền bỉ
tỏa lan
tìm kiếm sự thật
TEFCAS

PHẦN 1

MÔI TRƯỜNG LÝ TƯỞNG CHO SỰ PHÁT TRIỂN

Chương 1

THIÊN HƯỚNG TỰ NHIÊN HAY ĐIỀU KIỆN GIÁO DỤC, NUÔI DƯỠNG?

*

Điều gì quyết định năng lực của trẻ? Do di truyền hay là do kết quả của quá trình giáo dục?

Cuộc tranh luận về hai yếu tố: thiên hướng tự nhiên hay điều kiện nuôi dưỡng - giáo dục đã diễn ra gay gắt ở thế kỷ 20. Và đáng tiếc là trong phần lớn thời gian ấy, cuộc tranh luận chỉ tập trung vào vấn đề: hoặc cái này, hoặc cái kia.

*

Giờ đây, chúng ta đã nhận thức rõ ràng rằng cả hai đều giữ vai trò nhất định. Vậy câu hỏi đặt ra là, mỗi yếu tố đóng góp được đến mức độ nào?

1. Một đứa trẻ sống trong môi trường nói tiếng Tây Ban Nha sẽ nói tiếng Tây Ban Nha, cũng đứa trẻ đó nhưng được nuôi nấng trong môi trường nói tiếng Trung Quốc sẽ nói tiếng Trung Quốc. Như vậy, yếu tố di truyền không hề ảnh hưởng đến ngôn ngữ của trẻ.

2. Tạo điều kiện cho con bạn tiếp xúc với ngôn ngữ toán học, âm nhạc, nghệ thuật… Nếu bị cô lập với chúng, bé sẽ chẳng học được điều gì cả. Di truyền không tác động tới những điều này, mà môi trường mới là yếu tố quyết định.

3. Nuôi con theo chế độ ăn của một tay vật Sumo, cơ thể bé sẽ trở

nên giống đô vật; ngược lại, khi tước đi của bé khẩu phần dinh dưỡng phù hợp, bé sẽ trở nên gầy gò và tất cả các bộ phận cơ thể, đặc biệt là bộ não, sẽ không phát triển. Di truyền không đóng vai trò gì trong chuyện này. Môi trường vẫn là tất cả.

4. Không tiếp xúc với ánh sáng trong ba năm, hệ thống thị giác của bé sẽ ngừng phát triển. Di truyền không quyết định điều này mà là môi trường.

5. Ăn những thứ độc hại, con bạn sẽ chết dần. Cho bé dinh dưỡng đầy đủ và hợp lý, bé sẽ phát triển khỏe mạnh. Điều này không có sự tác động của di truyền, hoàn toàn vẫn là do môi trường.

Tất nhiên thiên hướng tự nhiên cũng có vai trò nhất định nào đó. Màu mắt, màu tóc của chúng ta, và rất nhiều đặc điểm tự nhiên khác, thậm chí cả bộ não cũng đều là sản phẩm của tự nhiên.

Tự tin bước đi, con sẽ thành công!

ĐIỀU CẦN LÀM

Hãy làm tất cả những gì có thể cho bé.

Bạn chính là nguồn ảnh hưởng tích cực đến cuộc đời bé. Hãy yêu bé thật nhiều và ở bên bé nhiều nhất có thể khi bé còn nhỏ. Những nỗ lực của bạn rồi sẽ được tưởng thưởng xứng đáng.

Nhìn lại quá khứ, chiêm nghiệm và nhận ra những ảnh hưởng lớn lao nào đó – về tinh thần, thể chất, xã hội, con người, tâm linh – đã thay đổi cuộc đời bạn.

Rất nhiều người, đặc biệt là những người vĩ đại, cho rằng tình yêu thương, lòng nhân hậu và sự ân cần thực sự là động lực làm biến đổi cuộc đời họ. Còn với những người khác thì những hình ảnh

tuyệt vời họ thấy được khi còn bé đã in sâu vào tâm trí và trái tim họ đến mức họ khao khát trở nên như vậy khi trưởng thành.

Torvil và Dean, hai nhà vô địch trượt băng tại Thế vận hội Olympic, khi được xem nhà trượt băng vĩ đại người Nga Protopovovs biểu diễn, đã ước muốn "được giống như vậy".

Mohammed Ali, võ sĩ vĩ đại nhất trong lịch sử quyền anh, khi trông thấy Sugar Ray Robinson, tay đấm bốc hạng trung nổi tiếng, thì đã quyết định "muốn trở nên như thế".

Không chỉ những người nổi tiếng hay vĩ đại mới giữ vai trò như vậy, tất cả mọi người đều có thể nhớ ít nhất một "người thầy vĩ đại" trong đời mình, người đã gây ấn tượng mạnh mẽ và cho ta học được điều quan trọng nào đó.

Ba mẹ là "người thầy" vĩ đại của con!

Chương 2
VUI CHƠI CÓ CẦN THIẾT?

*

"Ta sẽ được là chính mình khi ta thoải mái nô đùa như một đứa trẻ."

- Heraclitus

*

"Tôi nên để con vui chơi thỏa thích, cho chúng học ở trường chú trọng đến giờ chơi, hay là nên hạn chế việc chơi đùa, gửi chúng đến ngôi trường chỉ tập trung vào việc học – khía cạnh 'quan trọng hơn cả'! – để chúng có được điểm số cao và bằng cấp tốt?"

Đây là điều trăn trở của rất nhiều bậc cha mẹ. Họ thực sự bối rối giữa một bên là bản năng mách bảo rằng *vui chơi cũng rất cần thiết cho trẻ nhỏ với một bên là nhận thức thành công trong học thuật rõ ràng có ảnh hưởng rất lớn đến sự thành công ngoài xã hội.*

Cũng giống như những cuộc tranh cãi về *IQ với trí tưởng tượng, về thiên hướng tự nhiên với điều kiện nuôi dưỡng, về khuynh hướng thuận tay phải hay tay trái,* sai lầm ở đây là sự tách bạch "hoặc cái này, hoặc cái kia" mà không nhận ra đóng góp của cả hai hay việc sử dụng cả hai sẽ tốn ít thời gian và mang lại nhiều năng suất hơn so với chỉ một.

Những cuộc nghiên cứu

Các nhà nghiên cứu thuộc trường Y Baylor ở Houston, Texas đã tuyên bố rằng những món đồ chơi ở lứa tuổi còn nằm nôi có liên quan đến sự phát triển trí thông minh của bé năm lên ba. Với những trẻ không chơi đùa, sự phát triển não bộ sẽ thấp hơn 20 –

30% so với những đứa trẻ thường xuyên được vui chơi.

Nghiên cứu này nhận được sự ủng hộ của cả Tiến sĩ Glenn Doman và Tiến sĩ Kathleen Alfano, hai nhà tâm lý học chuyên nghiên cứu về trẻ em và hoạt động vui chơi ở trẻ. Tiến sĩ Alfano đã chứng minh quan điểm của mình bằng việc đưa ra bản chụp cắt lớp bộ não của trẻ bình thường và trẻ bị bỏ rơi (những đứa trẻ bị bỏ rơi trong nghiên cứu là nạn nhân chiến tranh sống trong những trại mồ côi ở Rumani, thường phải ngồi cả ngày trong cũi).

Trong ảnh, bà chỉ ra những đường liên kết sáng màu ở trẻ bình thường, và những mảng tối rất dễ nhìn thấy ở trẻ bị bỏ rơi. Bà cũng cho rằng những đứa trẻ vui chơi, hoạt động nhiều thì sẽ đạt thành tích học tập cao hơn và phát triển được những kỹ năng cần có trong tương lai.

Nghiên cứu của bà chỉ ra sự sai lầm trong tranh cãi "hoặc cái này, hoặc cái kia" mà chúng ta đã nói đến ở đầu chương. Câu trả lời là cả hai: chơi và học! Nghiên cứu cũng đưa ra cùng một kết quả khả quan như nghiên cứu của Tiến sĩ Doman – đặc biệt nhấn mạnh tầm quan trọng của việc vận động đối với sự phát triển của trẻ.

Theo bà, vận động – cũng như vui chơi – là rất quan trọng bởi nó được điều khiển bởi cùng một phần não kiểm soát khả năng học tập, tiếp thu; do đó bà hoàn toàn ủng hộ ý tưởng cho rằng hoạt động thể chất là cần thiết để kích thích khả năng trí tuệ (Mens sana in corpore sano – một trí tuệ minh mẫn trong một cơ thể khỏe mạnh).

Bà đã đưa ra một ví dụ ấn tượng về một đứa trẻ đang học đọc nhưng gặp vấn đề về liên kết từ. Nhưng khi thực hiện những bài tập vận động giống như Tiến sĩ Doman đã đề nghị, kết quả là khả năng liên kết từ của bé cải thiện một cách đáng kinh ngạc.

Có một sự thật rất thú vị đó là loài người được ưu tiên có một tuổi thơ dài nhất trong tất cả các loài động vật. Mẹ Thiên nhiên đã cho phép những bộ não đang phát triển của trẻ được trải qua quãng thời gian tối đa để khám phá, thử nghiệm và chơi đùa với biết bao hoạt động khác nhau để giúp đảm bảo sự tồn tại lâu dài của loài người.

Món quà mà Mẹ Thiên nhiên đã trao tặng cho con bạn là "công cụ tối thượng" cho sự phát triển và giúp bé nhận ra khả năng vô tận của mình thông qua hoạt động quan trọng, thú vị, quý giá nhất trong tất cả các hoạt động của loài người: VUI CHƠI.

Quan điểm sai lầm

Mặc cho ngày càng có nhiều bằng chứng được đưa ra bởi những nhà nghiên cứu như Tiến sĩ Alfano nhưng nhiều người không quan tâm đến giá trị của việc vui chơi. Họ đánh đồng việc vui chơi với sự thiếu nghiêm túc và "nhác việc".

Hệ quả của những suy nghĩ sai lầm này là nhiều trường học đã quyết liệt cắt giảm, thậm chí hoàn toàn loại bỏ giờ chơi khỏi chương trình giảng dạy. Quyết định này dựa trên luận cứ rằng trẻ em đến trường là để học, rằng chơi đùa thật ngớ ngẩn và không thích hợp với môi trường học tập.

Đây rõ ràng là một tai họa đối với trẻ em và cả xã hội, bởi nó "cướp" đi của trẻ công cụ học tập hiệu quả nhất: VUI CHƠI.

Những lợi ích của vui chơi

1. Vui chơi vận động thân thể

Các hoạt động vui chơi, vận động là bài tập rèn luyện thân thể tuyệt vời nhất, giúp:

(a) Thân hình phát triển cân đối

(b) Cơ bắp mạnh mẽ

(c) Cơ thể cử động linh hoạt

Hơn nữa, các hoạt động này góp phần không nhỏ cho sự phát triển các khả năng của cơ thể như:

(a) Phối hợp

(b) Thăng bằng

(c) Tăng tốc độ nhận thức thông qua các giác quan

(d) Tăng tốc độ phản ứng của các giác quan

(e) "Một tiếng cười bằng mười thang thuốc bổ" – những hoạt động này rất vui nhộn, mang lại nhiều tiếng cười, được xem là liều thuốc giảm mệt mỏi, căng thẳng hiệu quả nhất

2. Vui chơi vận động trí óc

Lợi ích của dạng hoạt động này được trình bày rõ trong chương

Trò chơi Vận động Trí óc ở phần ba quyển sách này. Tóm lại, nó giúp phát triển các kỹ năng: tư duy phân tích, hoạch định chiến lược, sáng tạo, tổng thể; tập trung; ghi nhớ; độc lập; tương trợ; tự lực.

3. Vui chơi nói chung

Bên cạnh những lợi ích đã nhắc đến ở trên, các hoạt động vui chơi nói chung sẽ giúp trẻ phát triển các kỹ năng như:

(a) Lãnh đạo/Tuân phục – Trẻ rất thích trò chơi lãnh đạo, thường là do các bé tự nghĩ ra; vai trò lãnh đạo sẽ lần lượt được các bé thay phiên nhau đảm nhiệm.

(b) Kết bạn – Thông qua những hoạt động vui chơi, trẻ sẽ tìm thấy được những người bạn có chung sở thích.

(c) Quan hệ xã hội – Thông qua các trò chơi, bé trải nghiệm được các mối quan hệ xã hội, từ đó giúp hình thành nên hành vi ứng xử. Chẳng hạn như, trò chơi mua bán là bước chuẩn bị tuyệt vời cho công việc kinh doanh sau này.

(d) Thắng/Thua – Nhiều trò chơi có sự phân định thắng - thua rõ ràng, qua đó rèn cho bé cách phản ứng phù hợp mỗi khi thắng cũng như khi thua.

(e) Bắt chước – Các trò chơi cho bé vô số cơ hội để phát triển khả năng bắt chước. Tiến sĩ Alfano đã quan sát thấy rất nhiều trò như vậy, ví dụ cô bé gái hai tuổi khi chơi với chiếc máy pha cà phê nhựa, bé cũng tạo ra âm thanh ùng ục giống hệt như tiếng nước sôi; hoặc một cậu bé ba tuổi khi chơi với bộ đồ chơi tiệc nướng cũng lui cui dùng chổi quét dầu lên thịt trước khi nướng, sau đó chùi tay vào tạp dề chính xác như bố bé vẫn làm.

4. Nghỉ ngơi và ở một mình

Khi chơi, con bạn thường xuyên có những giây phút yên lặng bất chợt, ví dụ khi bé ngồi trong lùm cây bên dòng suối để trốn "người đi tìm"; khi bé bỏ xa hết thảy bạn bè lúc đi dạo, thi chạy hoặc rượt đuổi; khi bé và đám bạn mỗi người chiếm cứ một cành cây; hoặc đơn giản là khi cả hội cùng nằm dài trên bãi cỏ ngắm mây trời.

Những hoạt động chậm đó cũng quan trọng như những hoạt động nhanh nhẹn không ngừng của bé.

Để nhận thức được tầm quan trọng của những khoảnh khắc chậm

rãi ấy, chúng ta hãy xét lại bản thân mình – Thường là vào lúc nào thì những ý tưởng mới bất chợt xuất hiện, giải pháp cho vấn đề rắc rối đang gặp phải bỗng lóe lên, hay ta bất ngờ nhớ lại điều tưởng đã quên trong quá khứ? Câu trả lời thường gặp là:

• Khi đang tắm

• Trong nhà vệ sinh

• Đi dạo ngoài trời

• Chạy bộ đường dài

• Lúc đang bơi

• Trong lúc lái xe

• Đi máy bay chặng dài

• Trước khi ngủ hoặc khi vừa thức dậy

• Đang mơ

• Đang nghe nhạc

• Đang ngắm nước chảy

• Điểm chung của những câu trả lời trên là gì?

Đó là khi bộ não được NGHỈ NGƠI và Ở MỘT MÌNH.

Vào những lúc ấy, những ý tưởng sáng tạo vĩ đại sẽ nảy sinh. Bằng chứng là hàng triệu bài thơ đã được sáng tác trong những hoàn cảnh đó; và những khám phá của các nhà khoa học vĩ đại như Archimedes, Newton, Kekulai, Robert the Bruce và Einstein đều là kết quả của việc ngâm mình trong bồn tắm, nằm dài dưới tán cây táo, lơ mơ trước bếp than hồng, ngồi một mình ngắm nhện giăng tơ và mơ về chuyến du hành đến nơi tận cùng vũ trụ trên một tia nắng.

Do vậy, những khoảnh khắc nghỉ ngơi tuyệt vời – một phần trong hoạt động vui chơi – là yếu tố quan trọng giúp bé rèn tính điềm tĩnh, trí tưởng tượng, sự sáng tạo, đồng thời cho bé khoảng thời gian thư giãn cần thiết và giảm bớt nỗi lo âu, căng thẳng.

Làm việc và vui chơi

Giải pháp của thế kỷ 21 là không chọn lựa hoặc chỉ làm việc hoặc chỉ vui chơi, không làm việc một chút rồi vui chơi một lúc, mà là kết hợp cả hai với nhau. Những người làm được việc này – chẳng có gì là ngạc nhiên! – đều là những bộ óc vĩ đại của thế giới. Một trong những điều dễ thấy ở những bộ óc vĩ đại ấy chính là khả năng làm việc không ngơi nghỉ và sức tưởng tượng vô tận.

Họa sĩ thiên tài Rembrandt được biết đến là người có khả năng làm mệt lử nhóm đồng nghiệp và bạn bè vào buổi sáng, nhóm khác vào buổi trưa, và nhóm khác nữa từ tối cho đến tận sáng hôm sau. Năng lượng làm việc tương tự cũng được tìm thấy ở Marie Curie, Alexander Đại đế, Mohammed Ali (người thường phải bị đuổi mới rời khỏi phòng tập), Beethoven, Pablo Picasso, Maria Montessori, Nữ hoàng Elizabeth I, Thomas Edison và còn hàng ngàn thiên tài khác nữa.

Vậy, bí quyết của họ là gì?

Đơn giản thôi!

Họ xem công việc của mình như là trò chơi. Công việc không phải là điều bắt buộc đầy vất vả cực nhọc họ phải gánh, mà là cốt lõi, là trọng tâm, là niềm vui, là màn kịch của cuộc đời mình. Phòng thí nghiệm, xưởng vẽ, phòng làm việc, sàn đấu, rạp hát và thế giới họ sống chính là sàn diễn, là sân chơi, là nhà trẻ, là thiên đường của họ.

ĐIỀU CẦN LÀM

Cứ thoải mái vui chơi!

Dành thời gian nghỉ ngơi, không làm gì cả.

Dành thời gian để mơ mộng.

Đừng rơi vào "cái bẫy - cảm giác" mọi phút giây của cuộc đời mình phải gắn với một hoạt động có mục đích nào đó.

Điều này rất có ích cho bạn, và cũng rất quan trọng với con bạn nữa. Với bé, chơi là để sống và sống là để chơi. Vui chơi chính là "công việc" của trẻ.

Chọn cho con những món đồ chơi chất lượng cao.

Chất lượng cao ở đây nghĩa là những món đồ giúp kích thích các chức năng não bộ và giúp phát triển các loại hình trí thông minh.

Đừng phí thời gian và tiền bạc cho những món đồ chơi hoạt động bằng pin hay có chức năng/mục đích hạn chế.

Tránh xa loại đồ chơi chỉ để ngắm. Hãy chọn cho bé những món đồ chơi kích thích trí tưởng tượng.

Sớm cho bé tiếp cận với những *Trò chơi Vận động Trí óc.*

Biến ngôi nhà của bạn thành sân chơi.

Sắp xếp không gian để bé có được chỗ vui chơi rộng rãi, nơi bé có thể bày bừa thoải mái và thực hiện những "dự án" kéo dài từ ngày này sang ngày khác của mình.

Mang thiên nhiên vào nhà và mang bé ra hòa nhập với thiên nhiên.

Dành một góc riêng trong khu vực chơi của bé làm "Góc thiên nhiên" – đặt vài chậu cây, rải vài chiếc lá, xếp vài chiếc vỏ sò, những viên đá cuội… mà bạn và bé tìm được.

Nên thường xuyên dẫn bé đi dạo công viên gần nhà hay cánh đồng ở ngoại thành.

Hãy mang đến cho bé người bạn chơi tuyệt vời – thú cưng.

Chương 3
THIÊN ĐÀNG TUỔI THƠ

*

Ước muốn mãnh liệt của bất kỳ "thế hệ hiện tại" nào là làm cho thế giới này trở thành một nơi chốn tươi đẹp hơn cho con cái mình. Đó là bước tiếp theo của quá trình tiến dần về Thiên đàng.

*

Paradise, hay Thiên đàng, là tên gọi có nguồn gốc từ tiếng Ả Rập, mang ý nghĩa hết sức gần gũi.

Paradise có nghĩa là khu vườn.

Trong nhiều tôn giáo, Thiên đàng thường được mô tả như là một khu vườn. Làm vườn cũng đang nhanh chóng trở thành thú vui của mọi người trên khắp thế giới. Và nơi chúng ta gửi cô cậu nhóc hai tuổi nhà mình đến học cũng là một khu vườn – *vườn trẻ.*

Để *Đánh thức Thiên tài,* bạn hãy dắt con bạn đến khu vườn – thiên đàng tuổi thơ – càng sớm và càng thường xuyên càng tốt.

Theo nghĩa rộng hơn, *khu vườn* còn có nghĩa là *thiên nhiên.* Và thiên nhiên nên được chọn là *bà mẹ đỡ đầu* cho mọi đứa trẻ.

Với những gì bạn đã biết về các dạng trí tuệ khác nhau ở trẻ, về các giác quan, về nhu cầu cần được khích lệ, về tính hiếu kỳ ham học hỏi, về lòng khao khát có được kiến thức và trải nghiệm mới(*), hãy suy xét những lợi ích mà bộ não cũng như cơ thể bé thụ hưởng được từ những điều sau đây:

(*) *Các nội dung này đã được trình bày trong tập 1 - Cái nôi của thiên tài.*

1. Vô vàn những giai điệu trầm bổng của tiếng chim hót.

2. Những cơn gió không ngừng mơn man làn da.

3. Cảm giác khi đôi chân bé tiếp xúc với mặt đất, như: cái nứt nẻ của ngày hè khô hạn, trơn trượt ẩm ướt vào mùa mưa, sự mềm mịn của bãi cỏ, cái nhấp nhô thô ráp của lớp đất đá hay tiếng lạo xạo níu chân của bãi cát ven biển.

4. Mùi hương dịu nhẹ của những bông hoa đang nở rộ lan tỏa trong không khí.

5. Sự biến chuyển liên tục của ánh sáng.

6. Ánh mặt trời chiếu xuống dòng nước chảy, tạo ra hàng triệu triệu viên kim cương lấp lánh trên mặt nước.

7. Cả thế giới đảo ngược xuất hiện qua mặt hồ trong vắt như gương.

8. Màn biểu diễn võ nghệ thượng đẳng của những con thiêu thân khi chúng liên tục lao vào, quay vòng, chụm lại rồi bật xa khỏi ngọn đèn.

9. Những mẫu trang trí nghệ thuật tuyệt vời với màu sắc đa dạng của thế giới côn trùng, điển hình là những cánh bướm có thể làm mê hoặc hết thảy mọi người.

10. Mùi hương của thiên nhiên tỏa ra dưới tiết trời nóng bức, đặc biệt là hương cỏ.

11. Những đám mây với biết bao hình dạng khác nhau, khơi gợi trí tưởng tượng tuổi thơ về một thế giới thần tiên mộng ảo.

12. Màn trình diễn ánh sáng tuyệt vời của tia mặt trời chiếu xuyên qua những tán lá cây.

13. Từng đàn chim chao liệng trên bầu trời như những vận động viên nhào lộn kỳ cựu giữa không trung bao la.

14. Bầu trời đêm lung linh kỳ ảo với muôn vàn ánh sao lấp lánh, gợi cảm giác thán phục lẫn lòng khao khát được tìm hiểu vũ trụ.

Hãy nghĩ xem con bạn sẽ thế nào nếu thay vì được tận hưởng tất cả những điều kể trên, bé chỉ ngồi trước màn hình ti-vi thôi?

ĐIỀU CẦN LÀM

Biến ngôi nhà của bạn thành chốn thiên đường.

Ngoài việc mang thiên nhiên vào trong nhà, hãy cố gắng chăm chút cho ngôi nhà của mình thêm xinh xắn, đủ màu sắc và ấm cúng, nơi tất cả thành viên đều muốn dành thời gian quây quần bên nhau.

Sắp xếp các vật dụng sao cho dễ tìm và dễ bảo quản. Dọn dẹp bớt những thứ không cần dùng tới.

Dưỡng nuôi tình yêu, lòng mê say trước vẻ đẹp thiên nhiên.

Hãy đảm bảo sau này con bạn không trở thành người mà khi lên máy bay sẽ quay sang đề nghị với người đang ngồi cạnh cửa sổ nhìn ngắm mây trời rằng: “Kéo cửa xuống để tôi xem phim nào”.

Giúp bé nuôi giữ được lòng háo hức, nhiệt tình trước cuộc sống, thích nhìn ngắm “bộ phim” về đại dương, lục địa qua “màn hình” cửa sổ.

Chương 4
CÁC CHẶNG PHÁT TRIỂN

*

Trẻ em trải qua ba giai đoạn phát triển chính: phát triển kỹ năng vận động, phát triển thể chất và phát triển trí tuệ.

*

Kỹ năng vận động bao gồm các kỹ năng vận động thô (như nâng đỡ cơ thể bằng đôi chân), và các kỹ năng vận động tinh (như điều khiển bàn tay, các ngón tay).

Sự phát triển về thể chất liên quan tới sự phát triển các giác quan, thói quen ngủ, thói quen ăn uống, mọc răng, chăm sóc bản thân…

Còn sự phát triển trí tuệ thì bao gồm việc học ngôn ngữ, ghi nhớ, nhận thức chung và sự phát triển trí thông minh.

Như bạn đã biết, mỗi đứa trẻ sẽ có tốc độ phát triển khác nhau. Bảng sau đây sẽ giúp bạn kiểm tra sự phát triển của bé dựa trên tiêu chuẩn trung bình. Dù con bạn đang ở mức trên, ngang bằng hay dưới chuẩn trung bình đó thì bạn cũng hãy khuyến khích, tạo điều kiện cho bé phát triển một cách toàn diện.

Tuổi:

1 tháng

Phát triển thể chất:

Kiểm tra: Được bác sĩ khám đều đặn trong vòng 6 tháng đầu.

Bữa ăn: Phần lớn trẻ uống từ 90 – 120ml sữa mỗi cữ.

Giác quan: Thích những mùi thơm dịu, thích những bề mặt mềm mại. Bé dịu lại khi nghe giọng cao và nhạc nhẹ.

Kỹ năng vận động:

Vận động thô: Hệ thần kinh và khả năng kiểm soát cơ bắp phát triển giúp cho cử động của bé nhịp nhàng, uyển chuyển hơn. Phần lớn các động tác đều mang tính phản xạ, ví dụ như bú mút hay đưa tay lại gần miệng. Vung tay, vung chân. Ngã bật ra sau nếu không được đỡ.

Phát triển trí tuệ:

Ngôn ngữ: Những âm thanh nhỏ trong cổ họng có thể trở thành tiếng thì thầm ê a ở cuối tháng thứ nhất. Phản ứng lại với tiếng nói của mọi người xung quanh.

Trí nhớ: Vài bé bắt đầu đòi ăn khi đến bữa.

Lời khuyên: Dùng những câu đơn giản khi nói chuyện với bé. Gọi bé bằng tên.

Tuổi:

2 tháng

Phát triển thể chất:

Sức khỏe: Mặc ấm cho bé bởi khả năng điều chỉnh nhiệt độ cơ thể của bé chưa hoàn chỉnh.

Giác quan: Mắt trở nên nhạy hơn và dõi theo vật chuyển động. Thích nhìn khuôn mặt.

Ngủ: Bé có thể khóc do chứng đau bụng khi ngủ nhưng tình trạng này thường biến mất ở tháng thứ ba.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Mở và nắm bàn tay một cách cẩn thận. Có thể cầm được vật trong vài giây.

Vận động thô: Đôi chân cong lúc mới sinh bắt đầu thẳng dần ra. Gượng đầu. Một số phản xạ mất dần ở cuối tháng thứ hai.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Bắt đầu liên kết được một số việc đơn giản – nếu khóc, bé sẽ được bế. Gia tăng nhận thức về các kích thích bên ngoài.

Ngôn ngữ: Giao tiếp chủ yếu bằng tiếng khóc. Tạo được các âm thanh như "ô ô", "a a".

Tuổi:

3 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Chép môi khi đến cữ bú.

Giác quan: Cất tiếng ê a và mỉm cười khi được trò chuyện. Khi bé không đáp lại, có thể là do có vấn đề về thính giác. Hai mắt thẳng hàng và tập trung được vào một điểm thay vì hai.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Đập tay vào những vật đung đưa. Vận động đều cả hai tay khi nằm ngửa.

Vận động thô: Đẩy cả hai chân khi được bế đứng trên bề mặt cứng. Học cách nhún nhảy. Có thể nâng cả đầu và ngực khi nằm sấp. Các cú đá chân đã có lực bởi hông và khớp chân đã phát triển linh hoạt hơn.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Cười đáp lại hình ảnh trong gương. Ngừng bú để hóng chuyện khi nghe giọng ba mẹ nói.

Ngôn ngữ: Rên rỉ, ré lên, cười thầm, líu ríu trong cuống họng. Thích thú phát ra âm thanh khi nghe người khác nói chuyện.

Tuổi:

4 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Một số trẻ bắt đầu ăn bột. Việc cân bằng giữa ăn dặm và uống

sữa có thể khác nhau, tùy theo đáp ứng của từng bé.

Sức khỏe: Có thể bị cảm lạnh vì hệ miễn dịch còn yếu. Nên đến bác sĩ nếu triệu chứng kéo dài.

Giác quan: Nhìn được màu sắc, điều chỉnh được các khoảng cách khác nhau và nhận biết chiều sâu.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Có thể với tay. Nắm chặt đồ chơi và cho vào miệng.

Vận động thô: Học được cách chuyển trọng lượng cơ thể từ bên này sang bên kia và lật. Phần thân trên và cánh tay mạnh lên giúp bé có thể ngồi dậy. Thường nghiêng người để giữ thăng bằng.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Biết lạ chỗ và cảm nhận được người lạ.

Ngôn ngữ: Thường bập bẹ với chính mình hoặc những người xung quanh. Có thể cao giọng như thể đặt câu hỏi.

Trí nhớ: Phân biệt được người quen. Có thể nhận ra mẹ giữa nhiều người.

Lời khuyên: Trò chuyện mặt đối mặt với bé. Bắt chước âm thanh của bé.

Tuổi:

4 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Một số trẻ bắt đầu ăn bột. Việc cân bằng giữa ăn dặm và uống sữa có thể khác nhau, tùy theo đáp ứng của từng bé.

Sức khỏe: Có thể bị cảm lạnh vì hệ miễn dịch còn yếu. Nên đến bác sĩ nếu triệu chứng kéo dài.

Giác quan: Nhìn được màu sắc, điều chỉnh được các khoảng cách khác nhau và nhận biết chiều sâu.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Có thể với tay. Nắm chặt đồ chơi và cho vào miệng.

Vận động thô: Học được cách chuyển trọng lượng cơ thể từ bên này sang bên kia và lật. Phần thân trên và cánh tay mạnh lên giúp bé có thể ngồi dậy. Thường nghiêng người để giữ thăng bằng.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Biết lạ chỗ và cảm nhận được người lạ.

Ngôn ngữ: Thường bập bẹ với chính mình hoặc những người xung quanh. Có thể cao giọng như thể đặt câu hỏi.

Trí nhớ: Phân biệt được người quen. Có thể nhận ra mẹ giữa nhiều người.

Lời khuyên: Trò chuyện mặt đối mặt với bé. Bắt chước âm thanh của bé.

Tuổi:

5 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Những bé đã ăn dặm nên ăn những thực phẩm giàu chất sắt (như rau xanh) để hỗ trợ cho sự phát triển. Giai đoạn này bé dễ bị phân tâm khi đang bú mẹ. Vài bé đã sẵn sàng cai sữa.

Ngủ: Có thể ngủ suốt đêm và thêm hai giấc ngủ ngắn vào ban ngày.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Chuyển được vật từ tay này sang tay kia. Có thể cầm chai lọ.

Vận động thô: Điều khiển thân mình, đầu và cổ tốt hơn. Ngẩng đầu lên và giữ thẳng được khi đặt nằm sấp. Bé cũng có thể lắc lư thân mình, nắm lấy bàn chân và cho vào miệng khi nằm.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Có thể thả rơi vật để xem cha mẹ nhặt lên. Bé nhìn xem vật rơi từ đâu và chạm xuống nơi nào.

Ngôn ngữ: Bé chăm chú nhìn miệng người nói và cố bắt chước. Phát ra được những phụ âm như m, b.

Trí nhớ: Đoán được toàn bộ vật sau khi nhìn thấy một phần của nó.

Tuổi:

6 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Có thể gom thành 3 bữa chính một ngày, cộng thêm một số bữa phụ dinh dưỡng khác.

Mọc răng: Hai răng cửa hàm dưới bắt đầu nhú lên ở tháng thứ 6 hoặc thứ 7. Bé có thể bị sưng lợi, cáu kỉnh và khó chịu. Những chiếc gặm nướu xinh xinh bằng cao su có thể giúp bé dễ chịu hơn, nhưng không nên ướp lạnh.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Vươn người lên khi ngồi.

Vận động thô: Lật người theo cả hai hướng. Giữ được thăng bằng khi ngồi do các cơ bắp ở bụng và lưng mạnh lên. Có thể trườn người về trước.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Có thể nhận thức được nguyên nhân và kết quả: lúc lắc chiếc lục lạc sẽ khiến nó phát ra âm thanh.

Ngôn ngữ: Vận động đôi môi theo nhiều hình dạng khác nhau để tạo ra âm thanh mới.

Lời khuyên: Giảm dần các cuộc nói chuyện ê a với bé để thay bằng ngôn ngữ người lớn hơn.

Tuổi:

7 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Để ý xem những biểu hiện dị ứng đối với thức ăn mới. Sự tăng cân giảm dần do bé tăng cường vận động.

Giác quan: Nhìn tốt, xác định được nơi phát ra âm thanh.

Ngủ: Có thể ngủ sâu giấc, đôi khi thức giấc vì đói hoặc bị đau.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Vỗ tay, đập hai vật vào nhau. Dùng một tay nắm lấy đồ chơi.

Vận động thô: Đôi chân có thể chịu được trọng lượng cơ thể. Bé thích nhảy, ngồi được khi tựa vào gối và có thể xoay người để với lấy đồ vật khi đang ngồi. Có thể ngồi được bằng cách tựa lực vào hai tay chống dưới sàn.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Có thể phân loại các khối đồ chơi khác nhau theo kích thước.

Ngôn ngữ: Tạo được nhiều âm thanh chỉ với một hơi. Nhận ra các thanh điệu và sự chuyển điệu.

Trí nhớ: Tăng cường trí nhớ bằng các trò chơi giấu đồ/trốn tìm và quan sát sự xuất hiện, biến mất. Bé nhớ được chú hề trong hộp nhạc sẽ bật ra khi bài hát kết thúc.

Tuổi:

8 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Ít làm đổ nước khi uống bằng cốc. Để tránh bị nghẹn, cho bé ăn thức ăn nghiền nhuyễn hoặc đủ mềm để nuốt mà không cần nhai.

Ngủ: Học cách tỉnh thức. Kích thích quá độ có thể khiến bé khó dịu lại được.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Học được cách điều khiển ngón tay, thả rơi hoặc ném được đồ vật.

Vận động thô: Khả năng phối hợp hoàn thiện hơn. Bé bắt đầu bò, thường bò lui trước. Vài bé lết bằng mông đi khắp phòng.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Bắt đầu bắt chước nhiều âm thanh khác nhau. Đáp lại những âm thanh quen thuộc bằng cách quay cả đầu và thân người lại.

Ngôn ngữ: Nhớ được cách đáp lại những cụm từ cụ thể, ví dụ đưa cả hai tay lên khi nghe đến từ "to quá".

Tuổi:

9 tháng

Phát triển thể chất:

Kiểm tra sức khỏe: Đến bác sĩ để được kiểm tra và tiêm ngừa.

Ngủ: Lo lắng không có ba mẹ bên cạnh có thể khiến bé khóc đòi vào giờ ngủ. Bé thư giãn bằng cách mút ngón tay cái, ôm ấp và đu đưa thú bông.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Bé thích bỏ đồ vật vào hộp rồi lấy ra và đút ngón tay vào các lỗ nhỏ. Bé thích các món đồ chơi có bộ phận chuyển động như bánh xe hoặc bập bênh.

Vận động thô: Thời gian gần đến sinh nhật một tuổi, bé có thể bắt đầu bám lấy điểm tựa để đứng lên. Bé cũng học được cách cong gối ngồi xuống sau khi đứng.

Phát triển trí tuệ:

Ngôn ngữ: Bé có thể đáp lại với tiếng gọi tên mình và những từ khác, ví dụ "Không". Chăm chú lắng nghe khi người khác nói chuyện. Có thể nói "Ma-ma", "Da-da". Thích bắt chước tiếng ho.

Trí nhớ: Để ý khi có ai đó rời phòng và mong chờ sự quay lại.

Tuổi:

10 tháng

Phát triển thể chất:

Bữa ăn: Phần lớn các bé cần khoảng 750-900 calo một ngày, hơn một nửa trong số đó là từ sữa mẹ hoặc sữa công thức.

Mặc/Vệ sinh: Bé có thể tự cởi nón và thích sử dụng xà bông.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Có thể cầm bút chì màu và cố nguệch ngoạc. Thích thú với những vật nhỏ xíu.

Vận động thô: Có thể vịn tường bước đi rồi thả tay ra, đứng được trong chốc lát. Ngồi rất vững.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Xác định được chiều cao và mép của đồ đạc trong nhà.

Ngôn ngữ: Thêm cử chỉ vào lời nói, ví dụ vẫy tay khi "Bye bye" hay lắc đầu khi nói "Không".

Tuổi:

11 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Có thể tự dùng tay để đút đồ ăn. Bé thích đồ ăn mềm hoặc giòn.

Mặc/Vệ sinh: Có thể tự cởi đồ, đặc biệt là cởi vớ.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Thích lật trang, nhưng thường vài trang cùng một lúc. Thích thú với bản lề cửa và hay đẩy cửa ra vô.

Phát triển trí tuệ:

Ngôn ngữ: Bắt chước lời nói cũng như cử chỉ. Học nghĩa của từ khi nghe chúng ở các ngữ cảnh khác nhau.

Lời khuyên: Trò chơi ú òa hay các trò vừa hát vừa múa giúp kích

thích trí nhớ ở bé.

Tuổi:

12 tháng

Phát triển thể chất:

Kiểm tra sức khỏe: Đến bác sĩ để được kiểm tra cân nặng, kỹ năng vận động.

Ăn: Thích tự đút ăn dù sẽ làm vương vãi khắp nơi. Bé có thể cầm muỗng nhưng đưa vào miệng chưa chính xác.

Ngủ: Bé có thể cưỡng lại cơn buồn ngủ, bỏ qua giấc ngủ ngắn vào ban ngày hoặc đi ngủ trễ hơn.

Kỹ năng vận động:

Vận động thô: Trước hoặc sau mốc sinh nhật một tuổi, bé tự đi được. Những bước đầu tiên sẽ còn loạng choạng, không vững và có thể bị té.

Phát triển trí tuệ:

Ngôn ngữ: Bập bẹ những câu ngắn mà chỉ có bé mới hiểu được. Nói có ngữ điệu hơn. Có thể nói từ hai đến tám từ như: “Ai”, “Cha cha”.

Tuổi:

13 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Phản ứng thích/không thích đồ ăn một cách rõ ràng.

Sức khỏe: Bàn chân chĩa ra ngoài. Suốt năm thứ hai, dây chằng hông kéo căng và làm thẳng chân.

Mọc răng: Tới thời điểm này, vài bé đã mọc hai răng cửa trên và hai răng cửa dưới. Chiếc răng hàm đầu tiên xuất hiện có thể gây đau đớn, khó chịu cho bé.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Chỉ ngón trỏ. Nhặt những vật nhỏ bằng ngón trỏ và ngón cái một cách chính xác.

Vận động thô: Bước rộng chân, các ngón chĩa ra. Dùng tay để giữ thăng bằng khi bước đi.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Bằng cách bắt chước hành động của người lớn, bé biết mỗi vật đều có chức năng riêng. Có thể sử dụng điện thoại đồ chơi như điện thoại thật.

Ngôn ngữ: Có thể chưa nói được rõ từ nhưng biết kết hợp cử chỉ, ví dụ nói "Bó" và chỉ tay vào quả bóng.

Tuổi:

14 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Cần khoảng 1.000 calo một ngày để có thể duy trì sự phát triển hợp lý.

Có thể uống ít sữa lại, nhưng thức ăn dặm cần đáp ứng đủ nhu cầu dinh dưỡng cần thiết.

Mặc/Vệ sinh: Có thể phối hợp đưa tay lên và nhấc chân khi cởi đồ, thậm chí có thể tự chải tóc.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Cầm hai hoặc ba vật trong một bàn tay. Lật úp ly nước để xem nước đổ.

Vận động thô: Cúi người nhặt đồ chơi rồi mang đi khắp nhà.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Hiểu rằng hành động của mình có thể gây ra hệ quả.

Ngôn ngữ: Thích vần điệu và tiếng kêu leng keng.

Thể hiện nhu cầu bằng cử chỉ: Mang sách đến cho cha mẹ để được đọc truyện.

Tuổi:

15 tháng

Phát triển thể chất:

Kiểm tra sức khỏe: Đến bác sĩ để được kiểm tra khả năng nghe, nhìn và phản xạ.

Ngủ: Giấc ngủ ngắn buổi sáng đã ngắn hơn, nhưng vẫn cần ngủ trưa.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Xây tháp bằng cách chồng các khối lên nhau rồi phá đổ chúng.

Vận động thô: Lên cầu thang bằng tay và đầu gối, xuống bằng cách bò hoặc trượt. Đẩy hoặc kéo đồ chơi khi đang đi.

Phát triển trí tuệ:

Ngôn ngữ: Có thể nghe theo những mệnh lệnh đơn giản như: "Đến đây". Chỉ được các vật quen thuộc khi được hỏi. Nhận ra tên của các bộ phận trên cơ thể.

Lời khuyên: Phát triển khả năng liên kết ở bé bằng cách nói rõ cho bé nghe tên các đồ vật và hành động.

Tuổi:

16 tháng

Phát triển thể chất:

Mặc: Suốt năm thứ hai, cứ mỗi ba tháng là phải thay giày số lớn hơn.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Đặt khối tròn vào đúng lỗ trong trò thả hình khối. Thử đặt khớp vật này vào bên trong vật kia.

Vận động thô: Muốn đá nhưng thường dẫm lên banh. Đi nhịp nhanh khi hứng chí hoặc bị rượt đuổi.

Phát triển trí tuệ:

Ngôn ngữ: Có thể nói sáu hay bảy từ rõ ràng. Thích các trò chơi liên quan đến chữ và hát những bài đơn giản.

Tuổi:

17 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Ăn nhơi nhơi vào bữa ăn, thích thử các vị từ nhạt đến rõ vị.

Ngủ: Thường chơi đến quá mệt và khó ngủ. Hơn phân nửa số bé từ 1 – 2 tuổi lè nhè, khóc váng lên khi đến giờ ngủ.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Có thể lăn banh cho người khác và nhặt những vật đang chuyển động. Có thể ném banh và uống nước từ cốc.

Vận động thô: Kiểm soát được việc dừng và rẽ khi đang đi. Thích tự mình đẩy xe đẩy hơn là ngồi để được đẩy đi.

Phát triển trí tuệ:

Ngôn ngữ: Có thể bắt đầu sử dụng từ ngữ để biểu lộ nhu cầu – nói "Bế" để được bế lên. Thích chỉ tay vào tranh vẽ trong sách. Hiểu được nhiều từ hơn những gì có thể nói.

Lời khuyên: Nói chậm rãi và cho bé thời gian để trả lời.

Tuổi:

18 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Có thể đưa muỗng vào miệng chính xác hơn. Hạn chế cho bé ăn các món ngọt bởi có thể gây sâu răng.

Mặc/Vệ sinh: Có thể ra hiệu khi tã ướt. Thích tự cởi giày, vớ, kéo dây kéo.

Ngủ: Cầm thú nhồi bông hay gối để biểu thị muốn đi ngủ.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Phân chia khối theo hình dạng rồi bỏ vào đúng lỗ trong trò thả khối. Bé thích gỡ đồ chơi ra rồi ghép lại với nhau. Thích mở dây kéo.

Vận động thô: Có thể giữ hai bàn chân gần nhau khi bước đi. Dáng đi đã uyển chuyển hơn. Có thể lên cầu thang khi được dắt tay.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Hiểu được khái niệm "bây giờ".

Ngôn ngữ: Vốn từ tăng lên nhiều. Bé bắt đầu học được khoảng 12 từ một ngày. "Không" là từ quan trọng nhất. Khi được hỏi, bé có thể chỉ tay vào các bộ phận cơ thể mình. Dùng tên để chỉ mình.

Lời khuyên: Hỏi bé các câu hỏi đơn giản để tập khả năng đưa ra quyết định.

Tuổi:

19 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Biết thổi khi đồ ăn nóng. Nên uống khoảng 480-960 ml sữa mỗi ngày để cung cấp đủ lượng canxi cần thiết cho sự phát triển của cơ thể.

Mặc/Vệ sinh: Có thể đánh răng, rửa tay và lau khô tay với sự trợ giúp của người lớn. Hãy luôn nhớ kiểm tra nhiệt độ nước tắm trước khi tắm cho bé.

Ngủ: Ngủ sâu hơn nhưng thỉnh thoảng bị khó ngủ và cố trèo ra khỏi giường.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Có thể xếp ba hoặc bốn khối gạch. Thích quan sát các vật mới, địa điểm mới. Thử trèo khỏi giường. Có thể cởi vớ và giày.

Vận động thô: Vận động và khám phá suốt cả ngày. Bé luôn đi lại, leo trèo, chạy lon ton bất kỳ khi nào có thể.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Nhận thức được nguyên nhân – hệ quả nhưng chưa biết các hiểm nguy tiềm tàng. Nhận ra cửa có thể mở ra và đóng lại nhưng chưa biết rút tay ra để tránh bị kẹt.

Ngôn ngữ: Tập trung vào từ ngữ và sự vật quen thuộc quanh mình.

Tuổi:

20 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Biết nói "Nữa" hay "Hết rồi" trong bữa ăn.

Mặc: Khuyến khích bé tự mặc đồ, nhưng bé vẫn chưa thể tự đeo thắt lưng hay cột dây giày.

Ngủ: Thỉnh thoảng, những cơn ác mộng quấy rối giấc ngủ của bé.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Có thể giơ cao tay ném banh.

Vận động thô: Có thể đá banh mà không ngã hay bị vướng chân. Thích vươn tay nắm lấy chấn song. Bé có thể trèo lên ghế người lớn, xoay vòng quanh rồi ngồi xuống. Bé chạy còn cứng, chưa dừng và rẽ cua hợp lý khi chạy. Bé cố nhảy lên bằng cả hai chân nhưng thường chưa thành công.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Bé học được rằng mọi thứ đều có tên gọi và không ngừng hỏi: "Cái gì vậy?". Có thể kết hợp hai từ như "Hết rồi".

Trí nhớ: Nhớ lại những vật hay người quen mà không cần nhìn hay chạm vào.

Lời khuyên: Đừng gây áp lực buộc bé phải nói. Hãy hiểu ngôn ngữ cơ thể của bé nhưng để bé nghe đầy đủ từ ngữ bổ sung cho cử chỉ.

Tuổi:

21 tháng

Phát triển thể chất:

Mặc: Có thể tự mặc những đồ đơn giản.

Ngủ: Giấc ngủ trưa trở thành giờ nghỉ ngắn. Càng gần đến cuối năm thứ hai, tổng giờ ngủ mỗi ngày càng giảm xuống. Cố trì hoãn giờ đi ngủ buổi tối bằng những nụ hôn nịnh nọt.

Việc: Vài bé tự dọn đồ, cất đồ chơi.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Lật từng trang sách. Thích vẽ bằng ngón tay và vẽ nguệch ngoạc bằng bút màu cỡ lớn. Thích quan sát những vật nhỏ xíu, đặc biệt là các loại côn trùng. Thể hiện tay thuận.

Vận động thô: Nhìn xuống để tránh chướng ngại vật khi đi. Có thể đi lên cầu thang bằng cách vịn tay vào thành và đặt cả hai chân vào một bậc thang.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Kỹ năng ghi nhớ được cải thiện cho phép bé liên kết chính xác hơn. Bé biết được đôi giày nào là của thành viên nào trong nhà.

Lời khuyên: Dạy bé về sự an toàn theo cách dễ hiểu. Cảm nhận hơi nóng của bếp lò giúp bé hiểu mối nguy hiểm của vật "nóng".

Tuổi:

22 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Đưa ly cho ba mẹ khi khát nước.

Mặc: Có thể mang giày, nhưng chưa phân biệt được chân phải hay trái.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Có thể tự mang giày nhưng thường nhầm chân.

Vận động thô: Thay đổi tư thế dễ dàng giữa đi và chạy, ngồi và đứng. Thích được đẩy xích đu và tham gia các hoạt động vui chơi khác.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Nhận ra được quyển sách tranh đặt ngược. Học cách lật giở từng trang.

Ngôn ngữ: Thích nghe những câu chuyện đơn giản. Có thể dẫn dắt cuộc trò chuyện và dùng lời để diễn tả cảm nhận hay ý nghĩ của mình.

Tuổi:

23 tháng

Phát triển thể chất:

Mặc: Tự mặc đồ nhưng chưa phân biệt được phía trước, sau.

Việc: Cuối năm thứ hai, có thể tự mở cửa, mở hộp, có thể phụ được một số việc lặt vặt.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Thích chơi đất sét. Có thể vẽ vòng tròn nếu được làm mẫu.

Vận động thô: Phối hợp nhuần nhuyễn hơn trong vận động. Giai đoạn này bé thường chạy hơn là đi. Có thể tự ngồi lên ghế và ném banh vào rổ.

Phát triển trí tuệ:

Ngôn ngữ: Có thể dùng lời để diễn tả sự thất vọng hay giận dữ. Thỉnh thoảng vẫn diễn tả bằng nét mặt hoặc hét lên để bày tỏ cảm xúc.

Trí nhớ: Tuân theo những hướng dẫn đơn giản, nhưng chỉ có thể tập trung chú ý trong một chốc.

Lời khuyên: Lắng nghe bé thật sự, đừng chỉ ừ hử cho qua vì bé sẽ nhận ra là bạn không hề lắng nghe.

Tuổi:

23 tháng

Phát triển thể chất:

Mặc: Tự mặc đồ nhưng chưa phân biệt được phía trước, sau.

Việc: Cuối năm thứ hai, có thể tự mở cửa, mở hộp, có thể phụ được một số việc lặt vặt.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Thích chơi đất sét. Có thể vẽ vòng tròn nếu được làm mẫu.

Vận động thô: Phối hợp nhuần nhuyễn hơn trong vận động. Giai đoạn này bé thường chạy hơn là đi. Có thể tự ngồi lên ghế và ném banh vào rổ.

Phát triển trí tuệ:

Ngôn ngữ: Có thể dùng lời để diễn tả sự thất vọng hay giận dữ. Thỉnh thoảng vẫn diễn tả bằng nét mặt hoặc hét lên để bày tỏ cảm xúc.

Trí nhớ: Tuân theo những hướng dẫn đơn giản, nhưng chỉ có thể tập trung chú ý trong một chốc.

Lời khuyên: Lắng nghe bé thật sự, đừng chỉ ừ hử cho qua vì bé sẽ nhận ra là bạn không hề lắng nghe.

Tuổi:

24 tháng

Phát triển thể chất:

Kiểm tra sức khỏe: Đến bác sĩ để được kiểm tra tổng quát, có thể bao gồm cả thử máu và kiểm tra da. Nên đến nha sĩ cho lần khám răng đầu tiên.

Ăn: Có thể ăn mọi loại đồ ăn. Khuyến khích bé tự dùng muỗng xúc ăn.

Mặc/Vệ sinh: Vài bé sẵn sàng ngồi bô nhưng số khác vẫn còn cần

nhiều thời gian hơn cho đến khi kỹ năng vận động và kiểm soát bàng quang phát triển hơn.

Sức khỏe: Cẩn thận với bệnh nhiễm trùng tai, dấu hiệu bao gồm đau tai và sốt.

Kỹ năng vận động:

Vận động thô: Vào cuối năm thứ hai, bé vận động một cách thuần thục hơn, vững chãi hơn trên đôi chân mình và ít ngã hơn. Vài bé đã có thể tự đi lên, đi xuống cầu thang, số khác lại cảm thấy thích bò từng bậc. Bé thích nhảy theo nhạc và học được cách vận động theo giai điệu.

Phát triển trí tuệ:

Ngôn ngữ: Vài bé có vốn từ lên đến hơn 200 từ. Bé bắt chước giọng điệu và hành động của người lớn.

Trí nhớ: Hiểu được khái niệm "sớm", "sau bữa ăn"... nhưng vẫn chưa hiểu nhiều về ngày và thời gian.

Tuổi:

25 – 29 tháng

Phát triển thể chất:

Ăn: Nên ăn chung các món ăn với gia đình. Không nên dùng kẹo để dụ bé ăn hết bữa.

Mặc/Vệ sinh: Hình thành các thói quen nhất định. Bé có thể thông báo muốn đi vệ sinh, nhưng việc lỡ quên là rất thường xuyên. Thích khăng khăng chọn đồ và tự mặc lấy những đồ đơn giản. Bé rất thích băng dán cho những vết sưng và bầm của mình.

Sức khỏe: Mỡ trong cơ thể bé giảm dần ở năm thứ ba này. Dáng điệu của bé uyển chuyển hơn nhiều nhờ vào sự mạnh lên của các cơ bắp.

Ngủ: Có thể chuyển từ cũi qua giường. Cố gắng duy trì giờ ngủ cố định mỗi ngày, gồm những "nghi thức" quen thuộc vào buổi tối như đọc truyện, hôn chúc ngủ ngon. Có thể dùng miếng chặn một bên giường để tránh việc bé bị rơi xuống sàn.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Phối hợp hoạt động cổ tay, ngón tay và lòng bàn tay. Bé có thể vặn nắp chai, xoay nắm cửa và mở giấy bọc.

Vận động thô: Bé vận động liên tục. Rất thích được đuổi bắt, trượt cầu tuột, ngồi xích đu và chạy lòng vòng quanh sân chơi. Bé cũng có thể đạp xe ba bánh, học cách đi nhón chân và đứng được trên một chân. Bé có thể đếm bậc thang và nhảy lên bậc cuối cùng. Việc nhảy bằng hai chân vẫn còn cần nhiều cố gắng và khả năng phối hợp.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Bắt đầu nghĩ cách giải quyết vấn đề trong đầu. Có thể hiểu được khái niệm về con số như phối hợp (một con chó, hai con chó) và phân loại (mèo là loài động vật).

Ngôn ngữ: Vốn từ tăng lên nhanh chóng. Bé bắt đầu kết hợp danh từ với động từ để tạo thành câu, bắt đầu dùng đại từ như "con", "cháu" để chỉ mình. Rất chú ý đến những gì người khác nói, dù là nói với mình hay nói với ai khác.

Lời khuyên: Để thu hút sự chú ý của bé, chọn những quyển sách khuyến khích việc chạm vào và chỉ tay.

Tuổi:

30 – 36 tháng

Phát triển thể chất:

Kiểm tra sức khỏe: Đến bác sĩ để kiểm tra sức khỏe hàng năm. Chăm sóc răng tại nha sĩ sáu tháng một lần từ lúc hai tuổi rưỡi.

Ăn: Sự ngon miệng của bé thay đổi thất thường, thỉnh thoảng lại bỏ một vài bữa ăn. Khuyến khích bé ăn một cách đĩnh đạc, đàng hoàng như dùng muỗng, ngồi suốt bữa ăn với các thành viên khác của gia đình. Vào sinh nhật thứ ba, bé có thể sử dụng muỗng rất tốt nhưng thỉnh thoảng lại quên nhai kỹ đồ ăn.

Vệ sinh: Thể hiện rõ hơn khi có nhu cầu đi vệ sinh.

Việc: Trở thành trợ tá đắc lực cho mẹ. Bé tự dọn giường, dọn đống bừa bộn mình gây ra nhưng cần được giám sát cẩn thận, đặc biệt

trong nhà bếp.

Kỹ năng vận động:

Vận động tinh: Học được cách cầm bút chì ở tư thế viết. Bé rất thích vẽ bằng phấn hoặc bằng chì màu. Bé cũng đã sử dụng được cây kéo nhỏ với sự giám sát của cha mẹ, có thể xoay những mảnh ghép hình cho đúng hướng và xếp được những hình đơn giản. Ở tuổi lên ba, bé đã có thể phối hợp các cơ để chơi nhạc cụ đơn giản.

Vận động thô: Bước đi giống người lớn hơn. Thích thử những dạng chuyển động mới như chạy nhanh, chạy lon ton. Có thể đổi chân khi lên cầu thang. Bé thực hiện được nhiều hành động khác nhau khi đang di chuyển, ví dụ ném banh khi đang chạy hay ăn kem khi đang đi. Bé cũng có thể cúi người mà không bị ngã, đá banh theo hướng mình muốn, biết đạp và điều khiển xe ba bánh theo ý mình.

Phát triển trí tuệ:

Nhận thức: Hiểu được mối quan hệ giữa các vật, phân biệt được màu sắc và hình dáng của vật.

Ngôn ngữ: Hiểu được các mệnh lệnh gồm hai hay ba vế, có thể dõi theo từng dòng của câu chuyện và nhớ nhiều ý trong quyển sách. Bé cũng có thể gọi đúng tên màu sắc.

Trí nhớ: Trở nên tập trung hơn vào những hoạt động như đọc hay vẽ. Bé cũng có thể nói được tuổi mình nhưng chưa hiểu về khái niệm độ dài của năm.

Lời khuyên: Đừng hy vọng con bạn sử dụng được từ ngữ một cách hoàn hảo. Nếu bé nói lắp, làm gương cho bé bằng cách nói chậm và chính xác. Nói chuyện chậm rãi với bé và tỏ ra không chú ý đến những khó khăn bé mắc phải. Hãy giúp bé sử dụng từ ngữ diễn tả cảm xúc.

Chương 5
SỨC MẠNH & SỰ PHỐI HỢP

*

Bé một ngày tuổi của bạn mạnh như thế nào?

*

Phần lớn mọi người sẽ trả lời rằng "Mạnh thế nào được, bé yếu lắm!".

Chúng ta thường xem trẻ sơ sinh như là những sinh vật yếu đuối, mỏng manh, không có khả năng tự bảo vệ.

Nhưng thật là sai lầm.

Nếu bạn cột lơi sợi dây vào tay hoặc chân em bé một ngày tuổi, rồi nhẹ nhàng kéo sợi dây lên (nhớ là thực hiện điều này trong một chiếc cũi có lót đệm bông êm ái), thì rất nhiều bé sẽ ghì lấy sợi dây.

Tương tự với câu hỏi: "Em bé một ngày tuổi có thể phối hợp như thế nào?", nhiều người sẽ trả lời: "Không thể".

Một lần nữa, điều này hoàn toàn không chính xác.

Nếu trong ngày đầu tiên có mặt trên hành tinh này, bé được đặt vào một hồ nước sạch và ấm, hãy đoán xem bé sẽ làm gì? Bơi, và bơi rất giỏi!

Cơ bắp của bé đã đủ mạnh và có thể phối hợp nhịp nhàng từ sau khi được sinh ra, và chúng cần được thường xuyên vận động, kích thích, tập luyện và nuôi dưỡng để ngày càng lớn mạnh.

Nhưng đó có phải là điều ta thường làm?

Không!

Chúng ta đã đặt một thiên tài hoàn hảo về thể chất lẫn trí tuệ, "viên ngọc quý" ấy vào một vở bi hài kịch như sau:

Đầu tiên, ta quấn một chiếc tã cho bé, rồi mặc ngoài một chiếc quần dài.

Tiếp theo, một chiếc áo vải mềm được mặc thêm vào, khoác bên ngoài một chiếc khăn to, rồi gấp mép bên phải, chằng mép bên trái theo kỹ thuật được hướng dẫn, quấn chặt toàn thân bé, thậm chí càng chặt càng tốt. Chưa hết! Bên ngoài còn đè thêm một chiếc mền bông. Tay bé được đeo găng, chân bé được mang vớ, bé còn được đội thêm một chiếc mũ kéo xuống che đôi tai và thậm chí một phần mắt.

Đã sẵn sàng để bay vào không gian!

Ta đặt sinh vật nhỏ bé tội nghiệp ấy vào một chiếc xe đẩy.

"A, ánh sáng có thể gây hại cho mắt!" – nghĩ vậy, ta kéo mui xuống,

che khuất tầm mắt bé.

Tiếp theo, sợ "cục vàng" của mình bị ngã, ta thắt dây an toàn quanh bụng bé. Chưa hết, nghĩ rằng sẽ kích thích giác quan cho bé, ta gắn một chiếc chuông bên trên mui để khi xe chuyển động, chuông không ngừng đing, đing, đing…

Vẫn chưa thỏa mãn, nghĩ rằng hoạt động lưỡi nhiều sẽ giúp tạo nên một nhà hùng biện giỏi trong tương lai nên ta đút vào miệng bé chiếc núm vú giả.

Cuối cùng, để hoàn tất quy trình hoàn hảo của mình, ta lấy một món đồ chơi treo trên mui, trước mặt bé để mỗi di chuyển sẽ làm món đồ đung đưa, đung đưa không ngừng.

Thế rồi ta tự hỏi thời nay, những thiên tài biến đi đâu hết cả!

Người lớn chúng ta hiện vẫn còn ngồi trong những "chiếc xe đẩy" tù túng của mình. Tất cả những gì ta cần làm là xếp mui xe lại, lấy núm ti giả ra, dẹp chuông qua một bên, tháo dây an toàn, cởi hết thảy quần áo, rồi tự do nhảy mừng.

Và những gì ta cần làm cho con mình đó là đảm bảo chúng không bao giờ bị hạn chế để phát triển.

ĐIỀU CẦN LÀM

Hãy bế bé, ôm bé trong vòng tay hoặc địu bé.

Phương tiện vận chuyển tốt nhất của con bạn là chính bạn. Chiếc địu có lợi điểm là giúp bé luôn tiếp xúc được với cha mẹ mình. Một vài loại địu được thiết kế để bé quay mặt ra ngoài, giúp bé nhìn thấy những gì đang diễn ra, thích hợp cho những em bé đã nâng giữ được đầu mình.

Bé lớn hơn thì thích được cõng sau lưng. Tuy nhiên, hãy dùng xe đẩy nếu con bạn đã quá nặng. Hãy nghĩ kỹ đến công dụng của chiếc xe cần mua. Xe có mái che chỉ sử dụng khi trời mưa hoặc có gió lớn, nhưng lại che mất tầm nhìn của con. Nếu bé không ngủ, hãy dựng lưng ghế ngồi lên để bé quan sát; và khi đã có thể ngồi được, để bé ngồi thẳng dậy thay vì tựa vào lưng ghế.

Đến lúc bé biết đi, hãy để cho bé tự bước đi hơn là ngồi xe đẩy. Kéo dài thời gian sử dụng xe đẩy có thể tiện cho bố mẹ nhưng sẽ khiến bé lười biếng và dễ bị béo phì do thiếu vận động.

Cho bé tập bơi.

Ban đầu hãy để bé vẫy nước, rồi dần dần mới cho bé tập bơi.

Hãy chắc rằng bạn cũng là một tay bơi không đến nỗi tồi. Nếu chưa biết bơi, hãy đăng ký ngay một khóa học bơi.

Bẩm sinh trẻ nhỏ vốn là những tay bơi siêu hạng

Chương 6
TAY THUẬN

*

Trong những chuyến đi đến hơn 70 nước khác nhau trong vòng 30 năm qua của tôi, tôi luôn kiên trì nghiên cứu về vấn đề thuận tay. Tôi hỏi khán thính giả của mình – từ trẻ mẫu giáo cho đến người lớn tuổi, từ sinh viên đại học cho đến giáo sư, từ thương nhân cho đến chính trị gia – câu hỏi: "Bao nhiêu người trong số các bạn thuận tay phải?" và "Bao nhiêu người thuận tay trái?". Hơn 90% trả lời thuận tay phải, phần còn lại là thuận tay trái.

*

Thật ngạc nhiên! Tất cả mọi người đều có hai tay, và phần lớn họ sử dụng cả hai tay một cách hoàn hảo khi đi lại, giữ thăng bằng, nói chuyện, ăn uống, chào hỏi, bắt tay, đóng mở cửa, ôm hôn…

Thú vị là những người "thuận tay phải" lại cầm nĩa tay trái và cầm dao bằng tay phải, trong khi việc cầm dao cắt thịt lại đơn giản hơn nhiều so với việc dùng nĩa xiên thịt, đưa lên miệng – nếu không sẽ trúng phải tai hay mũi. Lẽ ra họ phải xem mình là người thuận tay trái mới phải!

Trong vòng vài thế kỷ cuối của thiên niên kỷ vừa qua, xã hội chúng ta đã phạm phải hai sai lầm lớn:

1. Chúng ta xem việc thuận tay trái như là một điều không phù hợp, không đúng đắn.

Người thuận tay trái thậm chí còn bị coi khinh và bị chối bỏ. Hàng triệu trẻ em "thuận tay trái" bị ép buộc dùng tay phải bằng cách

cột tay trái ra sau lưng. Trong một số trường hợp nghiêm trọng hơn, các em còn bị trừng phạt bằng đòn roi.

2. Biến tỉ lệ người sử dụng hai tay từ 60/40 (thậm chí 51/49) thành 100 – 0 (hoặc tay này, hoặc tay kia).

Sự phân chia đó dần dần khiến mọi người nghĩ rằng mình thuận tay phải (hoặc ngược lại) và càng sử dụng tay thuận đó. Nhưng càng sử dụng thì họ càng quen tay, nên lại càng tin đó đích thực là tay thuận của mình.

Câu chuyện minh họa cho suy nghĩ sai lầm này đã diễn ra trong một cuộc hội thảo tôi từng tham dự. Lần đó, sau một tuần nghỉ ngơi và trượt tuyết thư giãn trên núi, một đại biểu trở về với cánh tay bó bột kín mít.

Thấy tôi và mọi người hỏi thăm, anh cười xòa, tỏ vẻ lạc quan: "Ồ, đừng lo! Tôi may mắn lắm! Tôi chỉ làm gãy cánh tay mình không dùng tới thôi mà!".

Câu nói đùa của anh cho thấy ý niệm "tay thuận" đã ăn sâu vào suy nghĩ của chúng ta đến thế nào.

Sự thật là tất cả em bé khi sinh ra đều THUẬN CẢ HAI TAY. Dù thích sử dụng tay này hơn tay kia, nhưng cơ thể của bé được tạo ra là để vận động một cách cân bằng, hòa hợp. Nếu không tin, hãy quan sát sự phát triển cơ bắp và cách phối hợp hoạt động của bé, đặc biệt là các hoạt động như trườn, bò, nắm, leo trèo.

Những người vĩ đại & những nhà vô địch

Một bài phân tích nhanh về lịch sử nghệ thuật và thể thao cũng chỉ ra rằng: những người thuận cả hai tay sẽ có lợi thế hơn hẳn. Trong nghệ thuật, Leonardo da Vinci và Michelangelo đều là những người thuận cả hai tay. Có giai thoại rằng khi Michelangelo(*) thấy mỏi tay, ông đã đổi tay để tay kia được "nghỉ ngơi", không phải gián đoạn quá trình sáng tạo của mình.

(*) *Michelangelo là một họa sĩ, nhà điêu khắc, kiến trúc sư, nhà thơ và kỹ sư thời kỳ Phục hưng Ý.*

Trong thể thao, những vận động viên bóng cricket và bóng chày nổi tiếng là những người có khả năng "bắn" banh đến bất kỳ nơi nào trên sân. Chẳng hạn như vận động viên bóng chày vĩ đại Hank Arron và Stan Musual có thể đổi tay và đổi tư thế từ phải sang trái hoặc từ trái sang phải để làm bối rối bất kỳ người ném bóng nào.

Trong môn đấm bốc, hai cái tên lẫy lừng nhất mọi thời đại – Sugar Ray Robinson và Mohammed Ali – cũng thuận cả hai tay, có thể phòng thủ cũng như tấn công bằng cả hai tay và đứng trụ bằng cả

hai chân. Các đối thủ của hai người đều rất lúng túng, bởi họ không bao giờ biết được cú đấm sẽ xuất phát từ đâu.

Trong quá trình huấn luyện cho Thế vận hội Olympic, đặc biệt với các môn thể thao như đá banh, hockey, chèo thuyền và bơi lội, những vận động viên hàng đầu đều bắt buộc phải tập luyện bên ít thuận hơn của mình sao cho cân bằng với bên thuận. Việc làm này sẽ tạo sự liên kết cân bằng toàn thân và các cơ bắp, cộng thêm một loạt lợi thế khác nữa.

Để hiểu rõ hơn về sự thuận cả hai bên của bộ não và cơ thể, cũng như tính linh hoạt điều chỉnh của bộ não khi cần thiết hay khi được tập luyện, hãy xem xét kết quả đáng kinh ngạc của những người bị cụt chi. Trong vòng ba tháng sau khi mất đi tay thuận, tay còn lại có thể đảm nhận hết tất cả nhiệm vụ của tay kia, với mức độ khéo léo gần như giống hệt. Thậm chí chữ viết từ tay mới này cũng hoàn toàn giống như từ bàn tay thuận đã mất.

Kỳ diệu hơn nữa là khi hai tay không may bị mất đi, chỉ trong vòng vài tháng tập luyện, đôi chân có thể làm được nhiều việc trước kia vốn là của đôi tay, bao gồm cả những việc phức tạp như vẽ và tô màu. Không những thế, khi bị mất cả tay lẫn chân, họ có thể dùng miệng hoặc cơ cổ để thay thế.

Những nghiên cứu này chứng minh rằng bộ não con người luôn trong tư thế sẵn sàng để thể hiện thông qua các chi và bộ phận khác, rồi các chi và bộ phận đó cũng sẽ sẵn sàng đáp ứng mọi yêu cầu của bộ não.

ĐIỀU CẦN LÀM

Tập cho bé thuận cả hai bên cơ thể thông qua các trò chơi thay vì phải làm nhiệm vụ nặng nề khiến bé mệt mỏi.

(a) Dùng muỗng, đũa bằng tay không quen

(b) Mặc đồ/cởi đồ bằng tay không quen

(c) Ném và bắt bóng bằng tay không quen

(d) Chơi quần vợt với tay không thuận

(e) Lần lượt đổi tay đánh răng và chải tóc

(f) Vẽ, tô màu bằng cả hai tay

(g) Tập cho bé chơi trò tung hứng, một trò chơi tuyệt vời rèn luyện khả năng thăng bằng và vận động cả hai tay

(h) Cho bé học piano

(i) Khuyến khích bé tham gia các môn thể thao cân bằng như khiêu vũ, chèo thuyền, võ thuật, chạy, bơi…

Chương 7
NHÓM HỖ TRỢ

*

Để vận hành một chiếc xe hơi Công thức Một, cần có một đội gồm: kỹ sư, nhà khí động học, chuyên gia nhiên liệu, chuyên gia lốp, chuyên gia máy tính, chuyên gia tâm lý, bác sĩ, chuyên viên ngân hàng, kế toán, luật sư, nhà vật lý trị liệu, chuyên viên mát xa, bảo vệ, chuyên viên tiếp thị, nhà biên kịch, quay phim, phóng viên, nhà khí tượng học… và còn nhiều người nữa.

*

Chi phí để duy trì cả đội trong vòng một năm, chỉ với một mục đích duy nhất là đưa vật thể sắt thép, sợi thủy tinh và cao su ấy chạy quanh đường đua nhanh hơn bất kỳ vật thể nào tương tự, là 250 triệu bảng Anh. Nhưng ngay cả với đội ngũ hùng hậu và phí tổn kinh hoàng như vậy, cỗ máy đốt tiền ấy lại hỏng trung bình 50% sau 17 lần lăn bánh mỗi năm.

Thân xe, không quá một trăm chi tiết máy; và "bộ não" của nó (hệ thống điều khiển) thì gồm khoảng một vài triệu vi mạch.

Bây giờ, hãy so sánh chiếc xe với con bạn. Cơ thể bé triệu triệu lần phức tạp hơn và xinh đẹp hơn, còn bộ não bé có sức mạnh vô tận, không gì sánh nổi. Vậy nhóm hỗ trợ mà bạn chuẩn bị cho bé thì như thế nào? Bạn sẵn sàng đầu tư bao nhiêu để phát huy tối đa năng lực của bé? Ngay cả với sự đầu tư rất ít thôi, thì cơ thể bé cũng vận hành một cách hoàn hảo không phải trong 365 ngày của một năm, mà gần như 31.176.000 giây của năm đó, và những năm tiếp theo nữa.

Nhóm Hỗ trợ cần thiết cho mọi đứa trẻ hơn là cho bất kỳ chiếc xe

hơi Công thức Một nào!

Hãy chọn ra một số (hoặc tất cả) đề xuất dưới đây cho nhóm Hỗ trợ của con bạn: nhạc sĩ, họa sĩ, bác sĩ, vận động viên, chú hề, nhà thám hiểm, nhà thiên văn, nhà kinh tế, võ sư, nhà khoa học, huấn luyện viên, nhà thơ... Thành viên nhóm có thể là bạn bè và họ hàng của bạn, với công việc không hề phiền hà hay khó nhọc gì, chỉ cần làm cha/mẹ đỡ đầu cho con bạn, vậy nên mọi người sẽ sẵn lòng khi bạn đề nghị. Sẽ còn dễ dàng hơn nhiều nếu bé đã quen với những thành viên này. Khi nhóm Hỗ trợ thiếu thành viên cần thiết cho một môn đặc biệt nào đó, hãy tìm một quyển sách tham khảo chất lượng nhất nếu có thể.

Gần như không ai có thể từ chối những ông bố, bà mẹ quan tâm tới con mình và những đứa trẻ khát khao kiến thức.

Trong trường hợp không thể hay không dễ thành lập nhóm Hỗ trợ thực tế, hãy tìm nhóm Hỗ trợ "ảo", từ: sách vở, chương trình máy tính, website, đồ chơi, phim, đĩa...

Nhóm Hỗ trợ, với đa dạng các thành viên, sẽ giúp đưa ra một "công thức" vô địch

Trên bước đường sự nghiệp của những thiên tài vĩ đại, luôn có sự hiện diện của nhóm Hỗ trợ. Leonardo da Vinci, Isaac Newton, Nữ hoàng Elizabeth đệ nhị, Thomas Jefferson, Einstein, Beethoven, Picasso và Garry Kasparov đều có xung quanh mình những "cây đại thụ" trong nhiều lĩnh vực khác nhau. Alexander Đại Đế, nhà

lãnh đạo quân sự và chiến lược gia vĩ đại nhất trong lịch sử, là một ví dụ điển hình. Cha của ông, vua Philip của Macedonia, đã dành toàn bộ sự quan tâm và cố gắng tối đa cho việc nuôi nấng con trai mình. Rất đáng ngạc nhiên, ông để cho con trai mình tự chọn ngành học. Alexander được huấn luyện chiến đấu và tư duy hoạch định chiến lược bởi những nhà quân sự lỗi lạc nhất thời bấy giờ. Về văn hóa, nghệ thuật, ông được dạy bởi những họa sĩ và nhạc sĩ hàng đầu. Về triết học và khoa học, ông chọn thầy giáo riêng cho mình là Aristotle vĩ đại, người đã đánh giá ông là một học trò mẫu mực và sáng láng.

Kết quả của việc đào tạo này không hề cho ra đời một tên giết người, một kẻ điên cuồng khao khát quyền lực như nhiều người từng tiên đoán, mà là một vị lãnh đạo nổi tiếng với sự mạnh mẽ, nhiệt tình, đầy lòng trắc ẩn, thấu hiểu những nhu cầu của thần dân mình, với một trí tuệ uyên thâm, tầm nhìn rộng lớn. Bản thân ông đã thành lập hơn một trăm trường học về nghệ thuật lẫn khoa học trên khắp cả một đế chế rộng lớn nhất mà thế giới từng biết đến.

ĐIỀU CẦN LÀM

Bộ não của trẻ chỉ có thể học hỏi từ môi trường xung quanh, vì vậy hãy đảm bảo môi trường đó có đa dạng các thành viên hỗ trợ.

PHẦN 2
CÁC GIÁC QUAN

Chương 1
CHÀNG TÍ HON HẠNH PHÚC

*

Ở nửa sau thế kỷ 20, Tiến sĩ Wilder Penfield, một nhà khoa học người Canada, đã khám phá ra một điều thật đáng kinh ngạc.

*

Với một điện cực nhỏ, Tiến sĩ Penfield tiến hành thăm dò bộ não của những người đang bị chứng động kinh. Mục đích của ông là tác động đến những tế bào hay nhóm tế bào, từ đó xác định những vùng trên bộ não làm gia tăng cơn động kinh.

Những gì Penfield khám phá được hóa ra lại quan trọng hơn nhiều so với mục tiêu ban đầu.

Trong khi thăm dò bề mặt não, ông tìm thấy những vùng mà khi tác động vào, các bộ phận khác nhau của cơ thể sẽ hồi đáp lại.

Tiếp tục thí nghiệm của mình, Penfield đã có thể "vẽ sơ đồ" toàn bộ bề mặt của bộ não, chỉ rõ được phần nào ở vỏ não điều khiển hoạt động của từng bộ phận riêng biệt trên cơ thể.

Sau đó, ông "thiết kế lại" cơ thể con người, tạo nên một "con người giác quan" dựa trên tầm quan trọng của những bộ phận cơ thể theo đánh giá của bộ não và lượng não dùng để điều khiển bộ phận đó.

Kết quả là chàng *Tí hon Hạnh phúc* đã ra đời.

Chàng Tí hon Hạnh phúc

Khi nhìn anh chàng này, ngay lập tức bạn sẽ nhận thấy những bộ phận quan trọng nhất của cơ thể chúng ta. Theo quan điểm của bộ não, trước hết là đôi tay, tiếp theo là đôi chân, rồi đến miệng.

Tại sao bộ não phân chia ưu tiên theo thứ tự như vậy?

Lý do hết sức rõ ràng:

1. Đôi tay là công cụ, là "người bảo vệ", là đối tượng nâng đỡ tối quan trọng, vô cùng phức tạp và đặc biệt nhạy cảm.

2. Đôi chân là "đôi tay thứ hai", cung cấp cho cơ thể tất cả những thông tin cảm nhận được về bề mặt, cũng như giúp giữ tư thế thăng bằng và đĩnh đạc.

3. Miệng là "hệ thống phòng ngự" nhiều lớp trước hàng triệu triệu "kẻ xâm lăng" hóa sinh và hóa học. Đây cũng là "cỗ máy cắt, nghiền" vô cùng sắc bén. Miệng còn là "phòng thí nghiệm hóa học" tân tiến nhất thế giới, là cửa ngõ dẫn vào bên trong cơ thể bé.

*

Chàng Tí hon Hạnh phúc có thể đóng vai trò là người hướng dẫn tuyệt vời cho những ông bố, bà mẹ đầy tình yêu thương và sự quan tâm tới con mình, để họ biết những nơi cần tập trung nhằm

chăm sóc và kích thích bộ não, cũng như cơ thể của bé, phát triển tốt hơn.

*

ĐIỀU CẦN LÀM

Đọc những chương tiếp theo và luôn giữ trong đầu hình ảnh chàng Tí hon Hạnh phúc và những thành phần ưu tiên của bộ não.

Ý thức rằng làn da chính là cơ quan cảm giác lớn nhất, liên quan đến hầu hết mọi khía cạnh của bộ não đang phát triển của bé.

Làn da là cửa ngõ liên lạc giữa vũ trụ bên ngoài và bộ não bé. Hãy luôn giữ làn da bé khỏe mạnh bằng những thực đơn tốt cho sức khỏe và vệ sinh sạch sẽ cho da. Một cữ tắm mỗi ngày trước khi đi ngủ là đủ, nhưng hãy luôn nhắc bé rửa mặt, rửa tay và thân trên vào buổi sáng.

Để tránh hăm tã, hãy cho bé được tự do, khỏi đóng bỉm vài giờ mỗi ngày. Nếu bạn còn lo lắng về những vấn đề nghiêm trọng hơn của da, hãy đến bác sĩ để được tư vấn.

Mua một chàng Tí hon Hạnh phúc đồ chơi để luôn nhớ về những ưu tiên của bộ não, hoặc cũng có thể photo lại bức hình chàng ta và đặt nó ở nơi dễ thấy mỗi ngày.

Chương 2
MẮT & THỊ GIÁC

*

Mỗi con mắt kỳ diệu của con bạn chứa 130 triệu bộ phận nhận sáng. Mỗi một bộ phận nhận sáng đó có khả năng tiếp nhận 5 lượng tử ánh sáng ("gói" năng lượng và thông tin ánh sáng) mỗi 1/100 giây.

Để tạo nên chỉ một con mắt như vậy phải cần đến những thiết bị công nghệ cực kỳ phức tạp, hệ thống kính hiển vi và kính viễn vọng, một tòa nhà lớn và một ngân sách khoảng 100 triệu bảng Anh.

*

Bé yêu của bạn thật sự là một vật báu vô giá!

Giống như một chiếc máy quay, mắt của bé nhìn mọi thứ đảo ngược lại, nhưng bộ não sẽ chuyển những hình ảnh ngược đó sang chiều đúng. Mọi thứ bé nhìn thấy sẽ được não phân loại, liên kết, cảm nhận, ghi lại và sắp xếp để trở thành trí nhớ dài lâu, đồng thời kết nối với âm thanh, mùi hương, cảm giác, vị giác, cảm nhận khi tiếp xúc, sờ chạm ở thời điểm xuất hiện hình ảnh.

Đôi mắt của bé, cùng với hệ thống thần kinh hỗ trợ, trên thực tế hoạt động giống như một trường quay. Chỉ với hai chiếc máy quay nhưng có đến hàng triệu triệu thước phim. Quả là chiếc máy quay kỳ diệu, có thể kết hợp đồng bộ với các "thiết bị - giác quan" khác để ghi lại âm thanh, mùi, vị, hình ảnh chất đầy đến tận nóc của nhiều nhiều đại thính phòng Hoàng gia Albert Halls. Và trên hết, trường quay ấy có năng lực làm việc với công suất của toàn bộ dân số Luân Đôn, bao gồm: nhà văn, họa sĩ, đạo diễn, nhà tư tưởng,

nhà toán học, người thay cảnh phông, công nhân... tất cả đều phối hợp nhịp nhàng, đồng bộ.

Ngoài ra, con bạn còn sở hữu và điều hành một "rạp hát" riêng, nơi bé "diễn lại" những sự kiện đã xảy ra với mình trong ngày. Những giấc mơ của bé đặc biệt quan trọng. Ngoài bé ra, chẳng ai biết được giấc mơ ấy phóng chiếu lên màn hình tâm trí của bé như thế nào.

Cả Vũ trụ trong đôi mắt bé

ĐIỀU CẦN LÀM

Cho bé nhìn ở tầm gần, tầm trung, tầm xa để tập thể dục cho đôi mắt.

Khi đi dạo, đừng che khuất tầm nhìn của bé bằng những món đồ chơi treo lủng lẳng trước xe đẩy. Bé sẽ phát ốm với những món đồ ngớ ngẩn đung đưa qua lại. Với bé, những đám mây, cây cối, xe hơi... thú vị hơn nhiều!

Nếu lo lắng cho vấn đề mắt của bé, hãy đến bác sĩ để thăm khám kỹ.

Chương 3
TAI & THÍNH GIÁC

*

Mỗi chiếc tai chứa 24 ngàn sợi và nhiều bộ phận phức tạp khác khiến nó trở thành một nhạc cụ tinh vi nhất từng được biết đến trong Vũ trụ. Những sợi này có thể phát hiện được rất nhiều dạng âm thanh, nhận dạng được nhiều nét đặc trưng không dễ phát hiện được trong số những dao động phân tử nhỏ nhất trong không khí.

Cũng giống như đôi mắt, hệ thống trung tâm của tai phân loại, liên tưởng, giải thích, ghi lại, sao lưu tất cả những âm thanh nghe được trong đời.

*

Tai bé có thể ghi nhớ và lặp lại một cách hoàn hảo từng tiếng chim hót, mọi lời thì thầm yêu thương, mọi giai điệu bé từng được nghe.

Cho đến tận gần đây, chúng ta vẫn cho rằng những em bé mới sinh chỉ là những sinh vật yếu ớt, khờ dại, vô tri vô giác, chậm chạp, với những nhu cầu chính yếu chỉ là được ăn, được vệ sinh sạch sẽ cho đến khi phát triển lên giai đoạn tiếp theo, khoảng sáu tháng đến một năm tuổi.

Nhưng giờ thì chúng ta biết rằng hoàn toàn ngược lại mới là đúng.

Một em bé mới sinh quả thật là một thiên tài tương lai với sức mạnh đáng kinh ngạc; với sự phối hợp phi thường (hãy luôn nhớ bé có thể bơi một cách điêu luyện từ khi mới chào đời!); với những giác quan đã phát triển hoàn thiện với tốc độ, sự chính xác và

công suất khó có thể tin được; và với ngân hàng trí nhớ chứa vô vàn thông tin từ lúc 9 tháng nằm trong bụng mẹ.

Một thí nghiệm thú vị, từng được thực hiện rất nhiều lần, có thể chứng minh điều này:

Khi một em bé mới sinh đang nằm yên trong vòng tay mẹ, lim dim thưởng thức dòng sữa mẹ ngọt ngào thì một nhóm các bác sĩ, y tá, người thân, bạn bè của gia đình đứng quây quần quanh bé. Lần lượt từng người trong số họ gọi tên bé. Gần như trong tất cả các trường hợp, do người cha đã từng trò chuyện với con mình ngay khi bé còn trong bụng mẹ cho nên bé sẽ có phản ứng khi đến lượt cha gọi tên.

Dù người cha đứng ở bất kỳ vị trí nào trong vòng tròn và gọi tên bé ở thứ tự nào, thì bé sẽ hướng sự chú ý đến chỗ ấy. Điều này chứng tỏ rằng ngay từ khi còn trong bụng mẹ, bé đã nghe được tiếng nói của cha, nhận ra và phân biệt được với những âm thanh khác.

Tai bé chứa đựng rất nhiều âm thanh

Câu chuyện về Ivan và Larisa

Ivan và Larisa, một cặp vợ chồng trẻ người Canada đã có những trải nghiệm hết sức đặc biệt, được Larisa kể lại như sau:

Với bé trai đầu lòng, tôi phải sinh mổ bởi bé đã không quay đầu kịp. Khi bác sĩ lấy bé ra khỏi bụng mẹ, bé khóc rất nhiều, lại còn lấy tay đưa lên phía trước đầu để che bớt ánh sáng chiếu vào mặt. Bé chỉ khóc, khóc mãi.

Cho đến khi các cô hộ lý làm vệ sinh cho bé xong, bé vẫn còn khóc. Chồng tôi, người vẫn luôn ngồi bên cạnh tôi trong suốt ca sinh nở, đã tiến lại chỗ bé và bắt đầu ngâm nga bài hát mà anh vẫn thường hát cho con nghe khi bé còn nằm trong bụng tôi. Bé nín khóc ngay lập tức!

ĐIỀU CẦN LÀM

Xem *Điều cần làm* ở chương *Âm nhạc*, phần 3.

Khuyến khích bé lắng nghe những âm thanh của tự nhiên như tiếng chim hót, tiếng lá xào xạc, tiếng nước chảy, tiếng sóng vỗ…

Ở nhà, bạn có thể cùng bé nghe nhiều loại nhạc khác nhau.

Nên khuyến khích bé "thử nghiệm" với âm thanh, ví dụ tiếng ly thủy tinh chứa ½ lượng nước khi chạm nhau sẽ khác thế nào với ly chứa gần đầy nước.

Nếu lo lắng về vấn đề thính giác của con, hãy đưa bé đến bác sĩ khám ngay để được tư vấn.

Chương 4
MŨI & KHỨU GIÁC

*

Em bé có thể phân biệt được một phân tử mùi hương giữa triệu triệu triệu phân tử khác.

*

Mùi hương sẽ trở thành một phần chính trong ngân hàng trí nhớ của con bạn, bởi nó đóng vai trò như "ngòi nổ" cho những ký ức. Chẳng hạn như, bạn đã bao giờ ngửi thấy một mùi hương nước hoa và ngay lập tức nhớ lại một người mà bạn từng biết mười năm trước đó? Đây chính là sức mạnh vô cùng đặc biệt của khứu giác.

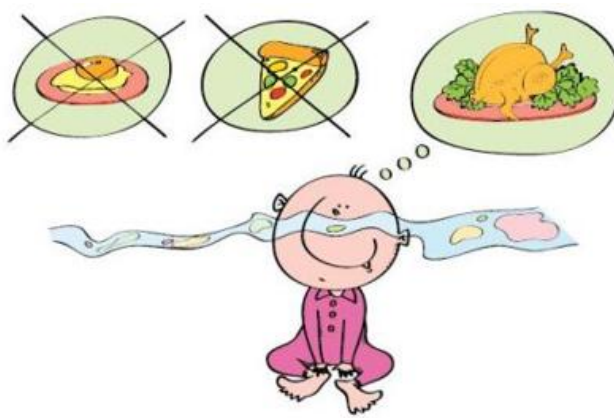

Chiếc mũi thần kỳ!

ĐIỀU CẦN LÀM

• Cho bé ngửi những mùi hương khác nhau của tự nhiên, đặc biệt

là hương hoa.

• Ai có thể quên được mùi hoa hồng hay mùi của những bông hoa mình yêu thích, khi đã từng nhắm mắt hít hà ở tuổi còn thơ?

• Chơi trò phân biệt nhiều mùi khác nhau với bé và các bạn của bé.

• Càng nhiều bé tham gia sẽ càng vui. Người chơi sẽ được bịt mắt và ngửi nhiều mùi khác nhau như mùi sầu riêng, mùi hoa hồng, mùi bánh mì nướng, mùi quả thị, mùi cam chín…

• Xem những phản ứng của bé đối với những mùi khác nhau.

• Nếu bạn cảm thấy lo lắng về khứu giác của bé, hãy đến bác sĩ ngay để được tư vấn cụ thể hơn.

Chương 5
MIỆNG & VỊ GIÁC

*

Miệng của bé giống như một phòng thí nghiệm hóa học tuyệt đỉnh. Nó có thể phân biệt triệu triệu vị và cấu trúc khác nhau (mềm, xốp, giòn…), có thể ngay lập tức phát hiện mọi hiểm nguy tiềm tàng, dù một phân tử chất độc hay thực phẩm ôi thiu, một mẩu tóc nhỏ hay một vụn xương bé xíu.

*

Miệng là "chiếc cổng" khổng lồ nối thế giới bên ngoài với bên trong cơ thể bé. Nó cũng giống như một trạm không gian được trang bị mọi vũ khí phòng vệ và hệ thống cảnh báo sớm.

Như bạn đã được làm quen với chàng Tí hon Hạnh phúc ở chương trước, bộ não dành cho miệng/vị giác một vị trí quan trọng và sự ưu tiên tối đa, với gần 10% "công lực" dành riêng cho khu vực này.

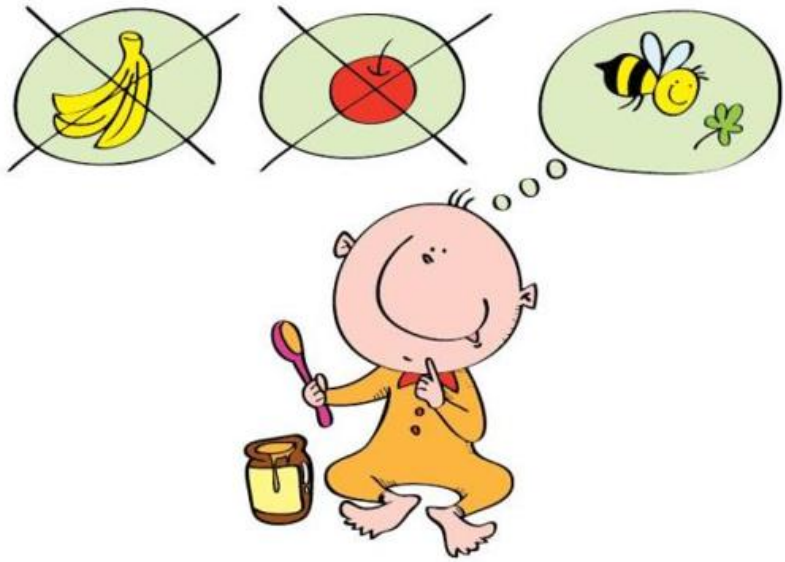

Miệng bé như một phòng thí nghiệm hóa học tuyệt đỉnh!

ĐIỀU CẦN LÀM

Kích thích vị giác của con bạn bằng nhiều vị và nhiều dạng thực phẩm khác nhau.

Khi bé chuyển sang giai đoạn ăn dặm, hãy cho bé thử tất cả các loại thực phẩm thay vì lặp đi lặp lại những món bé thích.

Khi bé đã lớn hơn, biết "kén cá chọn canh" hơn, thì một lần nữa đừng vội đầu hàng mà chiều theo sở thích của bé. Đồng thời khuyến khích bé nhai thức ăn dai và lợn cợn – nhưng nhớ trông chừng kẻo bé bị sặc!

Để bé tự do khám phá.

Nhiều bậc cha mẹ lo lắng quá mức về việc bé con đang tuổi khám phá thế giới xung quanh của mình sẽ ăn cả đất hay côn trùng. Hãy bình tĩnh! Con bạn cần khám phá để tăng cường hệ miễn dịch của mình, cũng như học được cái gì "tốt", cái gì "xấu".

Nếu không được phép khám phá, bé sẽ không bao giờ học được, và hệ miễn dịch của bé sẽ mãi yếu. Hơn nữa, cơ thể bé có hệ thống hỗ trợ hoàn hảo, khi những vật chất gây hại đi qua môi, răng, lưỡi, thì cơ cổ họng và dạ dày bé sẽ lập tức trục xuất ngay "kẻ xâm lăng" kia ra ngoài!

Quan sát phản ứng của bé với các loại thức ăn và mùi vị khác nhau.

Nếu bạn có điều gì lo lắng về miệng, về vị giác, về thức ăn và các vấn đề khác liên quan, hãy đến bác sĩ để được kiểm tra và tư vấn.

Chương 6
ĂN & CHƠI

*

Ngừng ngay trò nghịch ngợm với thức ăn đi!

*

Lời quát mắng trên chẳng khác nào gáo nước lạnh dội tắt ngọn lửa đam mê của hàng triệu đầu bếp tài năng tương lai. Đấy cũng là nguyên nhân góp phần gây ra các triệu chứng như lợi yếu, tay nứt, môi khô và cổ cứng.

Ăn bằng tay là một việc hết sức tự nhiên, rất vui thích và còn mang lại nhiều lợi ích - đó là lý do vì sao món nướng, bánh mì, bánh khoai tây rán lại phổ biến toàn thế giới đến vậy, và tại sao rất nhiều người lại bí mật ăn bốc khi ở nhà! Vì vậy, hãy khuyến khích con bạn "nghịch ngợm với thức ăn"!

Đôi tay là công cụ tinh tế có khả năng gửi những "cảnh báo sớm" đến bộ não và dạ dày những vấn đề liên quan đến cấu trúc, nhiệt độ, tính chất, độ đặc, tính dễ tiêu hóa của loại thực phẩm chuẩn bị ăn (hoặc không ăn). Kết hợp với đôi mắt và chiếc mũi, đôi tay sẽ cho phép hệ tiêu hóa chuẩn bị cho những loại thực phẩm trước khi chúng thực sự chạm đến miệng. Nếu thức ăn dai, bàn tay, răng và cổ sẽ phối hợp hoạt động cùng nhau.

Chưa cần tập cho bé sử dụng muỗng nĩa quá sớm. Bởi vì khi nắm lấy cái muỗng bằng kim loại, bàn tay sẽ gửi thông tin đến hệ tiêu hóa, báo rằng đây là kim loại, không nên ăn. Cũng tương tự như khi chiếc muỗng kim loại ấy được đưa đến miệng, một khuynh hướng tự nhiên là cơ ở cổ và miệng siết lại, gây cảm giác căng thẳng, khó chịu và đau đầu.

Ăn bằng tay là một nét văn hóa ở nhiều nước trên thế giới. Người dân ở các nước này dùng tay thay cho đũa, dao, nĩa và muỗng.

Thức ăn còn là món quà, là trò chơi, là một cách thể hiện tình cảm nữa! Ý nghĩa này được minh họa qua câu chuyện "lãng mạn" giữa tôi với "cô gái" Thụy Điển… ba tuổi rưỡi sau:

Câu chuyện về Leila

Vào một tối tuyết rơi trong mùa Giáng sinh ở Stockholm, tôi được năm người bạn Thụy Điển mời đến dự bữa tối tại một nhà hàng nhìn ra cảng Stockholm. Một cặp vợ chồng trong số bạn tôi có dẫn theo cô con gái ba tuổi rưỡi, bé Leila. Tất cả chúng tôi cùng ngồi quây quần bên nhau trong không khí hội hè quanh một bàn tiệc hình chữ nhật lớn với đủ mọi loại ly được đặt thành hàng ngay chính giữa. Tôi ngồi ở vị trí giữa của một bên, còn Leila ngồi xéo với tôi ở phía đối diện.

Lúc mới đến, Leila có đôi chút sợ sệt, nhưng khi thức ăn được mang lên thì cô bé nhanh chóng trở nên nhiệt tình.

Leila cầm một miếng khoai tây chiên, nhìn tôi rồi từ từ đẩy nó về hướng tôi. Nhưng vừa đến chỗ những chiếc ly gần nhất của mình thì cô bé kéo miếng khoai lại, ngừng một lúc rồi cắn một miếng rõ to.

Tôi lặp lại chính xác những gì Leila làm.

Trò chơi tiếp tục như vậy, đưa miếng khoai tây lại gần người kia rồi rút ngược trở lại trong tiếng cười giòn, bỏ vào miệng cắn một cách khoái trá.

Cuối cùng, Leila nhặt một nắm đậu Hà Lan, cho vào miệng. Rồi cô bé nhặt một nắm khác nữa, tuột xuống ghế, chạy vòng qua bàn để đến trèo vào lòng tôi. Cô bé giơ cao bàn tay nhỏ nắm chặt những hạt đậu ngang mặt tôi, vừa nhai những hạt đậu một cách khoan thai, với khuôn miệng hé ra, khép lại nhịp nhàng. Cô bé đã chỉ cho tôi thấy toàn bộ cơ chế của việc ăn cộng với phong thái thỏa mãn bởi bé tin rằng đây là thức ăn an toàn và tốt cho sức khỏe.

Khi ăn xong phần đậu trong miệng, Leila đột nhiên mở bàn tay nhỏ xíu của mình ra, nhẹ nhàng tặng tôi nắm đậu trong đó. Tôi ăn hết.

Leila đã dạy tôi bài học về giao tiếp, về niềm vui cùng với thức ăn, về cơ chế sinh học của hành động ăn, về con đường dẫn đến tình yêu thương và sự quan tâm… thông qua "con đường" thực phẩm. Tôi sẽ nhớ mãi bài học này. Trẻ em trên khắp thế giới cũng đang đợi để truyền dạy cho cha mẹ mình bài học tương tự.

ĐIỀU CẦN LÀM

Trong điều kiện cho phép, hãy để bé "nghịch" với đồ ăn suốt cả tuổi thơ mình.

Và tuổi thơ này nên kết thúc vào sinh nhật… một trăm tuổi của "bé". Thưởng thức thức ăn là một kỹ năng quan trọng trong cuộc sống.

Rất nhiều người sợ thức ăn bởi họ từng được dạy rằng "phải ăn hết thức ăn trong dĩa", trong khi đó nhiều người lại mắc phải chứng chán ăn bởi chưa từng được dạy cách ăn với niềm vui. Điều này sẽ dẫn đến những vấn đề liên quan đến ăn uống khi lớn, thậm chí còn góp phần gây ra chứng biếng ăn hoặc ăn uống vô độ.

Nếu bạn lo lắng việc con mình sẽ vứt đồ ăn lung tung và gây lộn xộn, vấy bẩn ra xung quanh thì hãy trải một tấm ni-lông to dưới ghế bé ngồi.

Hướng dẫn bé cách dùng dụng cụ ăn uống như là một nghi thức xã giao.

Hãy đảm bảo bé hiểu thế nào là "nhập gia tùy tục", ở mỗi môi trường khác nhau sẽ có cách ứng xử khác nhau.

Để ý đến cử chỉ, nét mặt và sự căng cứng cổ ở những người ăn uống bằng dao, nĩa.

Tương tự, hãy khám phá "ngôn ngữ cơ thể" của những người ăn bốc.

Chương 7
XÚC GIÁC

*

Da là bộ phận lớn nhất của cơ thể. Bộ phận này có năng lực kỳ diệu vô cùng, có thể phân biệt được vô số bề mặt khác nhau, nhận ra sự khác biệt rất nhỏ trong nhiệt độ, "đoán trước" mùi vị thức ăn, xác định vật nào đó là động vật, thực vật hay khoáng vật. Và nhờ liên kết với bộ não, da gần như có thể "nhìn thấy" giống như đôi mắt vậy.

Để bảo vệ bản thân khỏi những tác nhân có thể gây hại của môi trường, da bé có đến 4.000.000 cấu trúc nhạy đau. Thêm vào đó, còn có 500.000 điểm thu nhận xúc giác và 200.000 điểm thu nhận nhiệt độ.

*

ĐIỀU CẦN LÀM

Hãy để làn da bé được "thở" thoải mái, không phải lúc nào cũng ủ bé trong đống quần áo.

Nếu thời tiết đẹp, nên để bé dạo chơi chỉ với chiếc tã trên người – đặc biệt trong vườn nhà, để bé được cảm nhận ánh mặt trời ấm áp. Khi trời lạnh nhưng trong nhà vẫn đủ ấm, hãy để bé được chơi tương tự như vậy trong nhà.

Kích thích xúc giác của bé.

Khuyến khích bé đụng chạm, cảm nhận và vuốt ve những vật liệu có bề mặt khác nhau. Cùng bé khám phá sự khác nhau giữa vải nhung và vải len, giữa bộ lông cừu và lông gà,…

Hãy đảm bảo da bé được cung cấp oxy nhiều nhất có thể.

Một trái tim khỏe với những nhịp đập đủ mạnh sẽ cung cấp cho da đầy đủ chất dinh dưỡng và cuốn sạch những tạp chất.

Ngoài ra, hãy tập cho bé thích nghi với nhiệt độ mát. Người lớn luôn lo rằng không biết bé có đủ ấm hay không. Đừng cố "bồi" cho bé hàng lớp quần áo không cần thiết, nhưng hãy đội nón khi ra nắng!

Luôn ôm ấp và mát xa cho bé – da bé chỉ dành để âu yếm, vuốt ve.

Luôn kiểm tra da bé.

Nếu bé bị hăm, nổi mẩn ngứa, hãy đến bác sĩ để được kiểm tra.

Chương 8
BÀN CHÂN

*

Bàn chân của bé, và cả bàn chân chúng ta nữa, do được gọi là "chân" nên chúng ta nghĩ chúng hoàn toàn khác với "tay", trong khi thực tế chúng đáng được gọi là "tay thứ ba và thứ tư" hơn!

*

Như bạn đã thấy ở chàng Tí hon Hạnh phúc, một phần lớn của bộ não dành riêng cho khu vực đặc biệt nhạy cảm này.

Lý do là:

1. Chân bé liên tục truyền đến cho bộ não, thông qua hàng triệu triệu "thiết bị cảm biến", những thông tin về bề mặt mà chân tiếp xúc, bao gồm thông tin cơ bản về nhiệt độ, độ trơn nhám, đặc lỏng, sắc cạnh… Ấn tượng hơn là, đôi chân ấy – cũng giống như tay – ngay lập tức có thể phân biệt sự khác nhau giữa động vật, thực vật và khoáng vật, và cho ta ý kiến về vật nào đó có ăn được hay không.

2. Bàn chân của bé là một "chiếc máy" hoàn hảo, nhờ đó cơ thể bé hoàn toàn hợp nhất với hệ thống cơ bắp.

Khi bé đứng, riêng một bàn chân bé đã thực hiện cả trăm triệu phép tính toán học và hình học để chắc rằng mọi góc của mặt đất bên dưới là cân bằng, và tất cả các cơ bắp trên cơ thể bé đều đã sắp xếp một cách tỉ mỉ và chu đáo để giữ bé đứng thẳng (hãy nghĩ đến những gì chân phải làm khi bạn đứng trên một hòn đá nhỏ). Tư thế đứng thẳng này sẽ cho phép các bộ phận bên trong cơ thể hoạt động tự do và hiệu quả hơn, tuần hoàn máu được tốt hơn và các

chi cũng thoải mái hơn.

Bàn chân bé được "trời phú" cho bộ xương với cấu trúc mỏng manh, vô cùng phức tạp nhưng lại đặc biệt dẻo dai. Quá trình tiến hóa đã hình thành nên một cấu trúc xương - cơ phức tạp nhất trong khắp cơ thể.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Chọn bãi biển, sông hay hồ bơi nào đó, nơi bạn có thể đi dưới nước trong khi vẫn quan sát được hoạt động của bàn chân mình. Rồi bạn sẽ kinh ngạc!

• Mang giày vào tay trong một tiếng đồng hồ rồi tự rút ra kết luận cho mình.

• Quan sát đôi bàn chân của con bạn, bạn sẽ ngạc nhiên về những gì mình thấy và những gì chúng có thể làm được.

Và cũng đừng lo lắng về việc chân con mình có thể bị lạnh hay bị tổn thương. Trông chúng xinh xắn, dễ vỡ như thế nhưng lại dẻo dai và rắn rỏi lắm đấy! Ngay cả khi thời tiết khá lạnh khiến người lớn cảm thấy rùng mình thì đôi bàn chân bé vẫn ấm nóng như bánh mì mới ra lò!

Trong một số môn võ thuật truyền thống Nhật Bản, để lên được đai đen, một trong những bài kiểm tra là phải ngồi trơ trụi giữa trời tuyết suốt cả đêm. Khi bình minh ló dạng, võ sĩ phải kiểm soát được cơ chế hoạt động và nhiệt độ của cơ thể mình ở mức độ tạo được một vùng đất khô ráo xung quanh chỗ mình ngồi. Chúng ta đã mất đi khả năng điều chỉnh tự nhiên này bằng việc mặc quá nhiều đồ và mặc không thích hợp. Còn con bạn, bẩm sinh đã là một võ sĩ đai đen thượng đẳng!

• Quan sát dáng đi gò bó, giật cục và phối hợp kém của bé khi mang giày kín mít.

• Bất cứ khi nào có thể, hãy đi chân không giống như con bạn vậy.

Hãy cưỡng lại sức cám dỗ của việc mua sắm hàng lô lốc những đôi giày xinh xắn dễ thương cho bé. Cho đến khi bé đã có thể tự đi lại bên ngoài, thì bạn cũng không cần nhét bàn chân mềm mại đang phát triển của bé vào những đôi giày da cứng hay giày da mềm đắt tiền.

Khi bé đi chơi bên ngoài, dùng đôi giày vải mềm không trượt với

đôi vớ rộng rãi là đủ.

Và bất cứ lúc nào có thể, hãy khuyến khích bé đi chân không. Bàn chân bé là cầu nối giữa mặt đất và cơ thể, vì vậy hãy luôn gìn giữ và duy trì cầu nối ấy.

Chương 9
ĂN MẶC

*

Con bạn không mặc gì cả khi được sinh ra trên thế giới này. Bé nên được ở trong trạng thái đó nhiều nhất có thể mỗi ngày.

*

Da là cơ quan lớn nhất của cơ thể, có thể phát hiện những thay đổi nhỏ của môi trường xung quanh. Da luôn cần được kích thích cũng như cần nhận thông tin phản hồi liên tục. Đó là một trong những phương pháp chính yếu giúp con bạn nhận thức được vị trí của mình trên thế giới, để biết được thông tin chi tiết nhất về "nơi mình đang đứng".

Bộ da cũng vô cùng bền chắc và dẻo dai đáng kinh ngạc. Nó có thể điều chỉnh để phù hợp với những biến đổi của môi trường xung quanh, đặc biệt là thay đổi về nhiệt độ. Khi con bạn ở trong một căn phòng hơi lạnh, da bé sẽ gửi thông tin đến bộ não để báo rằng máu cần được tích cực dồn lên gần bề mặt cơ thể, rồi trái tim sẽ được kích thích để đập mạnh hơn một chút nhằm đáp ứng yêu cầu đó. Những mao mạch dẫn truyền máu nuôi da sẽ trở nên rộng hơn, khỏe hơn.

Trong một số môn võ thuật, những võ sĩ sẽ được huấn luyện "trở về tuổi thơ". Họ phải đi chân trần ở những vùng đất lạnh, thậm chí còn ở những nơi có nhiệt độ âm. Sau đó thì đôi chân họ ấm hơn cả khi mang giày. Ở trình độ cao hơn, quá trình này sẽ áp dụng với toàn bộ cơ thể, và kết quả thu được là tương tự.

Quần áo không chỉ hạn chế việc học hỏi cần thiết này, cũng như sự phát triển của da, mà còn hạn chế những hoạt động thể chất và

trì hoãn sự phát triển phối hợp giữa xương – cơ.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Nới lỏng bỉm của con bạn và để bé được tự do đi lại mà không mặc gì ít nhất vài lần mỗi ngày.

Những chiếc tã đóng chặt sẽ siết chặt vùng hông, khiến đôi chân thường xuyên phải ở tư thế cong lại. Tã mềm và mỏng thích hợp hơn tã cứng, dày. Nếu bé chịu dùng bô thì còn tuyệt hơn nữa.

• Hãy để ý sự khác nhau trong cách di chuyển của con bạn khi bé mặc quần áo và khi không mặc gì.

• Thực hiện những điều trên với chính bản thân mình.

• Cho bé mặc quần áo rộng rãi, thoải mái, dễ vận động. Tránh xa những bộ đồ ôm chặt.

PHẦN 3
HỌC HỎI

Chương 1
HIẾU KỲ

*

Leonardo da Vinci đã từng nói hiếu kỳ là một trong bảy nguyên tắc chính giúp ông phát triển trí tuệ và nó cũng cần được nuôi dưỡng bên trong mỗi người. Ông từng nói ông hiếu kỳ đến mức thậm chí còn không chấp nhận câu trả lời "Đúng vậy!".

Bộ não của con bạn cũng thế!

*

Câu hỏi chính là những chiếc móc giúp con bạn trèo lên đỉnh cao tri thức! Vì vậy, việc tập cho trẻ thói quen đặt câu hỏi cũng như phát triển kỹ năng này là điều hết sức cần thiết. Nếu biết đặt đúng câu hỏi, thì hàng loạt những "thắc mắc", "ngạc nhiên" khác sẽ xuất hiện, khiến cha mẹ phải "cứng họng" và phải thừa nhận sự thiếu hiểu biết của mình, chưa kể đến cảm giác bối rối!

Việc cha mẹ thừa nhận mình không biết là một điều rất quan trọng cho sự phát triển của bé. Bằng cách này, bé sẽ biết được rằng không biết là điều hết sức tự nhiên, là bệ phóng cho những câu hỏi và là chất xúc tác cho những khám phá vĩ đại.

Đặt đúng câu hỏi, con của Einstein đã dẫn ông đến những "lãnh địa" kiến thức chưa từng được khám phá.

Con: Cầu vồng là gì hả cha?

Einstein: Ồ, con ta, đó là ánh sáng bị bẻ cong bên trong giọt mưa và tản xạ thành màu đỏ, cam, vàng, lục, lam, chàm, tím.

Con: Vậy ánh sáng là gì?

Einstein: Ánh sáng là những bó di chuyển với tốc độ cực nhanh.

Con: Nhanh thế nào hả cha?

Einstein: 300.000 km mỗi giây.

Con: Có thể nhanh hơn nữa không cha?

Einstein: Không, chúng ta không nghĩ nó có thể nhanh hơn nữa.

Con: Tại sao không, cha?

Einstein: Giờ thì(1) im lặng ăn bữa sáng của con đi và(2) khi cha biết được câu trả lời đó, thì cha sẽ nhận thêm được một giải Nobel Vật lý.

"Chiến binh trí tuệ" tí hon của bạn sẽ liên tục "oanh tạc" bạn bằng vô số câu hỏi cho đến khi nào bạn chịu "bó tay" thì mới thôi!

Chúng ta cần phải nhận thức sâu sắc rằng không có câu hỏi nào là ngu ngốc, rằng mọi câu hỏi hợp lý và chính đáng cần được trả lời, rằng *câu trả lời không nên là kết thúc cho một quá trình.* Câu trả lời không nên đi đến kết thúc, khiến trẻ chỉ phụ thuộc vô kiến thức của cha mẹ, mà nên là một câu hỏi khác mở hướng cho bé tìm hiểu và theo đuổi.

Ví dụ bé hỏi cây mọc lên thế nào, bạn có thể giải thích cây uống nước, ăn chất dinh dưỡng từ đất và được mặt trời cung cấp thêm năng lượng. Rồi bạn thêm vào câu trả lời của mình: "Vậy con nghĩ

cây 'ăn' ánh nắng mặt trời như thế nào? Và theo con thì tại sao lá trên cây phần lớn đều có màu xanh?".

Câu chuyện về Noora

Noora là một cô bé ba tuổi, con gái của một tộc trưởng Ả Rập uyên bác. Một ngày nọ, cô bé hỏi cha sau khi ông đã giải đáp hàng tràng những câu hỏi cô đặt ra, rằng: "Cha ơi, có phải cha biết hết mọi thứ không?". Cha cô cười đáp: "Đúng vậy đấy, con gái, có lẽ là thế".

"Cha à," – cô bé "tấn công" ngay lập tức – "cha có thể kể tên người nào đã phát minh ra tách trà đầu tiên được không?". Người cha bật cười, thừa nhận rằng mình không biết hết tất cả mọi câu trả lời và ngợi khen cô vì câu hỏi thông minh ấy.

Trẻ em không bao giờ ngừng hỏi, đơn giản bởi vì chúng cần phải hỏi để tồn tại, và bởi bộ não của chúng được thiết kế để khám phá thế giới và vũ trụ quanh mình. Những câu hỏi thường gặp của bé như:

- Tại sao mặt trăng không rơi xuống đất?

- Cầu vồng do cái gì tạo nên?

- Tại sao nước lại ướt?

- Tại sao 1+1=2?

- Mặt trời đi đâu vào ban đêm?

- Tại sao những người sống ở bên kia trái đất không rơi xuống?

- Nếu loài vật không nói được thì làm cách nào để chúng hiểu nhau?

- Vũ trụ kết thúc ở đâu?

Tất cả những câu hỏi trên đều là câu hỏi khoa học. Mọi đứa trẻ đều là những nhà khoa học thiên bẩm. Chúng chỉ trở nên không thích khoa học nếu những câu hỏi và sự hiếu kỳ này bị người lớn tước đoạt.

Những câu hỏi giúp gợi mở trí tuệ

ĐIỀU CẦN LÀM

• Mua hoặc mượn cho con bạn cuốn bách khoa toàn thư dành cho trẻ em với những hình ảnh minh họa sống động.

Quyển sách ấy có thể giải đáp nhiều câu hỏi của bé.

• Suốt cuộc đời mình, bạn hãy luôn nuôi giữ sự hiếu kỳ giống như bé.

Đừng nghĩ rằng bạn có thể ngừng việc học bởi vì bạn đã trở thành người lớn. Hãy giữ đầu óc luôn cởi mở và mở rộng ranh giới hiểu biết của mình càng nhiều càng tốt.

• Giải thích với bé rằng không biết được hết mọi thứ là một điều hết sức tự nhiên.

Sự tiến bộ trong lịch sử loài người cũng như sự phát triển của tri thức, đặc biệt trong khoa học, đơn giản chỉ là tìm kiếm câu trả lời cho câu hỏi thú vị nào đó, rồi tìm kiếm câu hỏi tiếp theo, và trả lời cho câu hỏi tiếp theo đó. Cứ như vậy cho đến vô tận.

• Mỗi ngày, hãy khuyến khích con bạn đặt ra những câu hỏi thú vị và khen thưởng bé vì điều đó.

• Khi bạn thưởng cho bé vì những câu hỏi thú vị, hãy dành những

phần thưởng đặc biệt hơn cho những câu hỏi mà chưa ai tìm được câu trả lời ở thời điểm này. Việc theo đuổi những câu hỏi đó sẽ đưa con bạn đến những thành tựu tuyệt vời hơn trong tương lai.

Chương 2
TẬP TRUNG

*

Sự tập trung luôn song hành với tính hiếu kỳ, nhưng thật không may là sự vượt trội của tính hiếu kỳ thường bị hiểu sai thành biểu hiện của thiếu tập trung.

*

Sự thật là trẻ em quan tâm, thích thú với tất cả mọi thứ, và chúng ta lại sai lầm cho đó là thiếu khả năng tập trung. Đôi khi bé không ngừng chọn hết cái này tới cái kia, chuyển từ chủ đề này sang chủ đề khác mà không tập trung vô một thứ nào nhất định. Nhưng thật ra lúc đó trẻ đang thể hiện khả năng tập trung vào vô số những chủ đề khác nhau.

Bộ não bé rất nhanh, rất chính xác, vô cùng toàn vẹn và đặc biệt hoàn hảo. Bộ não ấy giống như một siêu thám tử hay nhà khoa học, có khả năng nhìn nhận và phân tích trong quãng thời gian cực ngắn.

Để hiểu hơn về điều này, hãy quan sát một em bé ba tháng tuổi khi bạn đưa cho bé một tờ giấy.

Ngay cả một mẩu giấy cũng chứa đầy những điều bí ẩn cần được "nghiên cứu" kỹ!

Bạn dư sức biết tờ giấy đó sẽ không tồn tại được bao lâu!

Bé chỉ đơn giản tròn mắt nhìn rồi ngẫu nhiên xé tờ giấy ra làm hai?

Tất nhiên không!

Bé sẽ nhìn mẩu giấy vô cùng chăm chú trong khi tay thì vò, rồi đưa nó lại sát gần mắt. Tiếp theo, bé sẽ đập nó liên tục vài cái trên mặt phẳng gần nhất, đưa cho bất kỳ ai gần đó, rồi kéo nó ra trước, ra sau bằng cả hai tay. Thậm chí bé có thể xé nó ra, bỏ vào miệng nhai một chút, phun ra, rồi đập nó lần nữa trước khi quăng mất.

Những gì bạn vừa chứng kiến không phải là những hành động ngẫu nhiên với một vật không liên quan. Thực ra, đó là một phương pháp khoa học hoàn hảo mà một tiểu Marie Curie hay một Isaac Newton nhí áp dụng.

Cú đập ban đầu để điều tra xem dụng cụ âm nhạc nào có thể được tạo nên từ loại vật liệu này.

Hành động đưa cho những người xung quanh chính là một khám phá về tâm lý, xã hội và kinh tế – "Có ai muốn vật này không? Nó có giá trị kinh tế nào không?".

Việc kéo ra trước, ra sau là một cách kiểm tra kỹ thuật để xem độ bền của vật liệu.

Ở nghiên cứu cuối cùng, bé bỏ "mẩu vật" vào trong phòng thí nghiệm hóa học đa năng – miệng – để kiểm tra lần cuối tính chất có thể ăn được.

Đập tờ giấy lần nữa là để kiểm nghiệm lại kết quả của cú đập trước.

Việc hiểu sai về khả năng tập trung của bé thể hiện qua cách chúng ta chọn đồ chơi. Chúng ta thường mua cho con mình những cái lúc lắc, mô hình, xe hơi hay những món khác với màu sắc tẻ ngắt, không mùi vị, không âm thanh hay chỉ tạo ra một âm thanh đơn lẻ, làm bằng nhựa cứng nên rất chán khi chạm vào, lại chỉ bao gồm một, hai hoặc vài chi tiết đơn giản.

Bộ não phi thường của con bạn quan sát thấy món đồ chơi này hoàn toàn không hấp dẫn, nên bé sẽ nhanh chóng bỏ rơi nó để chuyển sang những món khác.

Không may là người lớn chúng ta đã làm mất đi tính hiếu kỳ của mình. Chúng ta được dạy phải tập trung toàn bộ thời gian cho những công việc đều đều mỗi ngày. Còn con bạn, bé sinh ra đã là một "thợ săn", mắt luôn nhìn vào mục tiêu. "Con mồi thượng hạng" mà bé theo đuổi chính là *kiến thức.*

ĐIỀU CẦN LÀM

• Quan sát và hỗ trợ nâng cao khả năng tập trung của con.

Định hướng cho con tập trung vào những điều có ý nghĩa và giá trị.

Khuyến khích sự tập trung của bé bằng cách cho bé thật nhiều thời gian tự do làm những điều mình thích, tự quản lý cuộc chơi của mình, không cắt ngang khi bé đang "nghiên cứu".

• Mỗi ngày, hãy ghi lại những điều khác nhau mà con bạn tập trung vào, kể cả phương pháp áp dụng cho quá trình "nghiên cứu" của bé.

• Để mắt trông chừng bé cắm cúi tìm hiểu một tổ kiến trong vườn. Những con vật nhỏ bé này có thể khiến bé thích thú hàng giờ.

• Dạy cho con những trò chơi vận động trí tuệ giúp tăng cường khả

năng tập trung của bé.

• Đảm bảo rằng con bạn có một cơ thể cân đối.

Nguồn cung cấp oxy đầy đủ cho não giúp tăng cường khả năng tập trung và sức bền.

Để bé được chạy chơi bên ngoài ít nhất một lần mỗi ngày, mưa cũng như nắng, tránh xa những con đường đông đúc xe cộ.

Khi ở trong nhà, để không khí được lưu chuyển bằng cách mở cửa sổ thường xuyên, kể cả vào ban đêm.

Dù bạn đang sống trong một thành phố lớn có không khí ô nhiễm, thì bạn vẫn có thể cải thiện chất lượng không khí cho con mình. Tốt nhất là đừng hút thuốc, nhưng nếu bạn không thể từ bỏ thói quen này thì đừng bao giờ hút thuốc gần con bạn.

• Bé có thể có nhiều món đồ chơi khác nhau, nhưng bạn đừng bày tất cả ra cho bé chơi một lần.

Cất riêng từng bộ đồ chơi, đừng để lẫn lộn.

Đề nghị bé giúp bạn lau chùi và cất giữ đồ chơi thật cẩn thận. Điều này sẽ giúp con bạn học được tầm quan trọng của việc gìn giữ tài sản của mình.

• Hãy luôn để bé được sống trong "thiên đường tuổi thơ" (xem các chương trước).

Những chú kiến nhỏ bé có thể khiến bé thích thú hàng giờ

Chương 3
TÍNH LOGIC

*

Trước đây, chúng ta vẫn cho rằng não bé không phát triển khả năng suy nghĩ logic cho đến khi bé lên sáu.

Nhưng ba câu chuyện sau đây sẽ giúp bạn hiểu rõ hơn.

*

Câu chuyện ở Liechtenstein

Cậu con trai bốn tuổi của Hoàng tử Alois thuộc vương quốc Liechtenstein đã quen với việc được cha bế lên lầu đi ngủ mỗi tối. Thế nhưng một tối nọ, Hoàng tử cảm thấy hơi mệt nên nghĩ ra một mẹo để không phải bế con như mọi hôm. Ông giải thích rằng tối nay, cậu bé sẽ phải tự lên lầu thay vì được bế, bởi ông bận bế hai bạn đồ chơi của cậu, còn cậu thì bế một bạn đồ chơi khác, bởi đó chính là đề nghị từ ba bạn đồ chơi này.

Cậu bé ngay lập tức nói với cha: "Cha ơi, đằng nào thì cha cũng phải đưa con đi ngủ. Vậy thì con bế một bạn đồ chơi, còn cha bế con lên lầu, rồi cha quay lại với mẹ. Khi nào cha với mẹ lên lầu đi ngủ, cha có thể mang hai bạn đồ chơi kia của con lên sau cũng được".

Vô cùng ngạc nhiên và thích thú với lập luận logic phức tạp đến hoàn hảo của con trai, Hoàng tử đành phải làm theo những gì cậu bé đề nghị.

Hoàng tử Alois bị dồn vào thế bí trước lập luận logic của cậu con trai nhỏ

Câu chuyện đàn ông

Cậu bé ba tuổi rưỡi chạy ra tìm cha, trên tay cầm chiếc bao cao su cậu tìm thấy trong phòng cha mẹ mình.

Người cha nín thở, thầm cầu mong con trai không thắc mắc gì hơn.

Nhưng rồi câu hỏi không thể tránh khỏi cũng xuất hiện:

- Cha ơi, cái này để làm gì vậy?

- Để ngăn không cho em bé sinh ra.

- Của cha à?

- Đúng thế, con trai.

- Cha đừng lo, đàn ông đâu sinh ra em bé!

Câu chuyện thứ 1 về Noora

Vào hôm cô con gái Noora năm tuổi phải đến bệnh viện chụp X-quang thì người cha vẫn phải đi làm. Ông cố trấn an tinh thần cô bé bằng cách nói rằng cô chỉ phải đến bệnh viện để chụp ảnh.

Tối hôm ấy, khi đi làm trở về nhà, ông thấy cô bé đứng ngay bậc thềm cửa, tay chống hông, mặt xụ xuống.

- Chuyện gì vậy, con gái? – Ông hỏi con.

- Cha nói dối con.

- Cha nghĩ là cha không nói dối con điều gì cả.

- Có.

- Thế cha đã nói gì?

- Cha nói con đến bệnh viện để chụp ảnh. Nhưng họ có chụp ảnh con đâu, mà họ chỉ chụp bộ xương của con thôi.

Một vài tháng sau đó, khi Noora vẫn đang ở tuổi lên năm, cô giáo bé gọi điện thoại về nhà và kể câu chuyện đặc biệt này:

Câu chuyện thứ 2 về Noora

Hôm đó, vào giờ chơi ở trường, Noora đã lại gần và đưa ra lời đề nghị với cô giáo của mình. Noora bảo rằng cô giáo là người lớn duy nhất trong một lớp toàn trẻ em năm tuổi, và rõ ràng là cô không thể hiểu hết ngôn ngữ của những đứa trẻ lên năm. Do đó, cô bé xung phong làm thông dịch viên, tức cầu nối giữa giáo viên và các bạn, cũng như giữa các bạn và giáo viên.

Câu chuyện thứ 3 về Noora

Vài tháng sau đó, ngày nọ khi đi học về, Noora hùng hồn tuyên bố với cha mình rằng cô bé sẽ không cần phải làm bài tập về nhà nữa, và cũng không cần đến trường học.

- Sao con có được kết luận ấy, hả con yêu? – Cha cô bé hỏi.

- À, con hỏi hai chị con là hai chị có còn nhớ những gì mình đã học ở trường khi sáu tuổi không? Cả hai đều nói không. Nếu con sẽ không nhớ những gì mà con sắp học, thì con không cần làm bài tập và cũng không cần phải đến trường học làm gì nữa.

Những câu chuyện trên minh chứng rõ ràng rằng bộ não của bé đã có khả năng suy nghĩ logic một cách chính xác ngay từ lúc mới sinh. Khi bé càng lớn, sự phát triển và thể hiện của nó càng đáng kinh ngạc.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Quan sát những hành vi logic của con mình và khen thưởng bé.

• Khen thưởng cho những suy nghĩ logic của bé bằng cách cho bé biết rằng bạn hiểu được suy nghĩ đó và nhận thấy nó hoàn toàn hợp lý.

• Tránh để những người không hiểu suy nghĩ logic của con bạn như bạn (ví dụ bạn bè, người thân, thầy cô giáo) hủy hoại khả năng này của bé. Không phải bé nào cũng may mắn như Noora, được cô giáo yêu thương và thấu hiểu như vậy.

Chương 4
TOÁN HỌC

*

Một trong những bi kịch lớn nhất của thời hiện đại đó là những đứa trẻ yêu thích môn toán và các con số đã lớn lên với niềm tin rằng chúng dở toán, không thích toán và thậm chí còn sợ hãi môn toán.

Trong những cuộc điều tra nghiên cứu của tôi trên khắp thế giới, hơn 75% những người được hỏi nói rằng bản thân họ đã không có năng khiếu với môn này và luôn ái ngại khi phải "đụng chạm" đến những hoạt động liên quan đến tính toán và con số.

*

Sự thật là trẻ em luôn yêu thích sự huyền bí và kỳ diệu của những con số. Chúng thích chơi với số. Không những vậy, trong các hoạt động thường ngày, chúng luôn thể hiện trình độ toán học cực cao, đến mức nếu chúng ta nhận thức được đầy đủ điều đó, chúng ta sẽ chỉ biết sững sờ kinh ngạc mà thôi.

Vậy làm thế nào mà "thiết bị siêu tính toán" này lại tin rằng mình không có khiếu, không thích và thậm chí còn sợ hãi tính toán?

Bốn câu chuyện sau sẽ phần nào giải đáp được thắc mắc trên.

Câu chuyện về Oliver

Gerard Benson, một nhà toán học, nhạc sĩ, người giải mã, nhà thơ, và cũng chính là cha của bé Olivia kiên trì (xem chương Sự bền bỉ, quyển **Bộ não tí hon** tập 1), đã sớm truyền cho cậu con trai năm tuổi Oliver của mình lòng yêu thích đối với môn toán. Hai cha con ông vẫn thường chơi trò đố vui cùng nhau, và Oliver ngày càng tỏ

ra thành thạo với những con số.

Một ngày nọ, nhân lần tôi đến thăm gia đình Gerard, Oliver cũng vừa trở về nhà sau ngày học đầu tiên ở trường. Khuôn mặt cậu bé có vẻ không vui. Gerard rất nhẹ nhàng và tế nhị, cố gắng không hỏi thẳng – nhưng thực sự ông cũng đang rất thắc mắc – mà chỉ hỏi thăm về những thông tin "thông thường" như: ngày hôm nay thế nào, trường học, giáo viên ra sao… Oliver chỉ trả lời qua loa, và rõ ràng lúc đó cậu đang miễn cưỡng nói chuyện với cha mình.

Cuối cùng, không thể kìm nén nổi, Gerard đành phải hỏi:

- Hôm nay ở trường con có làm toán không?

- Dạ có. – Cậu bé cáu kỉnh trả lời.

- Và…

- Con không thích toán.

Gerard thật sự rất ngạc nhiên trước tuyên bố này của con, nhưng ông vẫn cố bình thản tránh làm Oliver lo lắng hay cảnh giác.

Ông hỏi một câu rất "thường tình":

- Tại sao con không thích toán?

Oliver suy nghĩ một lúc rồi đáp:

- Vì đó là công việc.

- Công việc như thế nào cơ? – Gerard gặng hỏi tiếp.

Oliver nhíu mày, nghiêm túc suy nghĩ một lúc lâu rồi nói:

- Công việc là điều ta phải làm khi ta không thích nó.

Cả Gerard lẫn tôi đều kinh ngạc trước định nghĩa sâu sắc của cậu bé. Hóa ra vào buổi sáng ở trường, lúc Oliver thích làm toán thì thầy giáo đã cấm không cho cậu làm, nhưng sau đó lại bắt cậu học toán vào buổi trưa, ở một trình độ đối với cậu là quá đơn giản, lúc cậu hoàn toàn không có hứng thú.

Và có ai ngờ những điều sâu sắc như vậy lại được thốt ra từ miệng một đứa bé năm tuổi!

Số Mặt trăng

Một trong những thành viên tham dự buổi hội thảo của tôi ở Liverpool, nước Anh đã kể câu chuyện cảm động và buồn bã dưới đây.

Billy, cậu con trai nhỏ của ông, cũng giống như Oliver vậy, mang theo lòng yêu thích đối với các con số khi đến trường và cũng luôn xuất sắc trong những kiến thức toán học mà cha cậu dạy cho. Ấy vậy mà khi ở trường, cậu bé lại khiến thầy giáo phát cáu lên khi liên tục nói ra kết quả của những bài toán thầy còn đang viết lên bảng. Thầy còn chưa viết xong, câu trả lời đã được trò nêu lên. Điều đó khiến thầy giáo cảm thấy bực bội vô cùng.

Khi hành động "gây rối" này càng lúc càng tăng, thầy giáo quyết tâm phải vạch trần sự "dối trá" cho bằng được. Nhưng rồi thầy phát hiện rằng cậu bé không dùng "thủ thuật" nào để đánh lừa cả. Ông hỏi Billy làm thế nào cậu có câu trả lời, và thật ngạc nhiên, cậu bé đáp rằng chính là nhờ vào "số Mặt trăng". Cả lớp học cười ngả nghiêng trước sự "ngớ ngẩn" của cậu bé, và không may là thầy giáo cũng vậy. Ông cũng chế nhạo, mỉa mai Billy vì "số Mặt trăng" vô nghĩa.

Từ ngày đó trở đi, Billy cự tuyệt môn toán.

Phải một thời gian khá lâu sau đó, cha Billy mới phát hiện được điều đã xảy ra. Ông hỏi con trai "số Mặt trăng" là gì, và cậu bé đáp: đó là những con số đặc biệt mà cậu đã tự khám phá ra. Chúng không có trong bất kỳ bài học nào cậu đã từng được dạy, nên chắc chắn chúng không đến từ trái đất. Billy cho rằng chúng phải đến từ một nơi khác, và mặt trăng với cậu dường như là một địa điểm rõ ràng hơn cả. Giờ thì cậu đã không còn sử dụng và cũng không suy nghĩ về chúng nữa.

Cha Billy đã thảo luận với một số nhà toán học và phát hiện được rằng bằng cách nào đó, Billy đã có được một năng lực trực giác tuyệt vời cũng như mối quan hệ logarit với các con số. Cậu đã sử dụng chúng như những công cụ tính toán tuyệt hảo.

Nhưng đáng tiếc là Billy không bao giờ sử dụng lại chúng, và "số Mặt trăng" vẫn mãi không còn được "phi hành gia" trẻ tuổi này viếng thăm trong trí tưởng tượng của mình.

Bằng trực giác của mình, Billy đang mày mò khám phá ra "Số Mặt trăng"

Câu chuyện về Joanna

Joanna là một cô bé sáu tuổi sống ở Johannesburg, Nam Phi. Cũng như Billy, cô bé luôn cắt ngang thầy giáo của mình với câu trả lời chính xác cho những bài toán còn đang viết dở trên bảng.

Và cũng giống như trong trường hợp của Billy, thầy của Joanna hết sức giận dữ và bực bội, thậm chí còn tra hỏi như buộc tội rằng cô bé đã làm thế nào để có câu trả lời nhanh đến như vậy. Sợ hãi trước thái độ hung hăng của thầy, Joanna thu mình rút vào vỏ ốc yên lặng. Điều này lại khiến cô bé bị đánh giá là vô lễ. Thầy giáo nói với Joanna rằng ngay cả khi có câu trả lời đúng, nhưng nếu cô bé không nêu được cách thức "hợp lý" để ra được câu trả lời đó thì cô vẫn bị đánh trượt như thường.

Vài năm sau đó, Joanna giải thích vừa hứng thú, vừa bối rối rằng khi được nghe đọc về những con số hay nhìn thấy chúng được viết ra, những hình dạng hình học nhiều màu sắc xuất hiện trong tâm trí cô. Rồi những mẫu hình đó biến đổi một cách kỳ diệu trong một điệu nhảy siêu nhiên, tụ lại rồi tản ra, rồi biến mất, để rồi để lại chỉ một mẫu hình duy nhất, lập tức biến thành đáp án cho đề toán vừa được đọc hay viết dứt. Cô hoàn toàn không biết tại sao điều này lại xảy ra, chỉ biết rằng con số chuyển hóa từ hình dạng

cuối cùng luôn luôn là đáp án đúng.

Câu chuyện về Lorraine

Lorraine là một cô bé bảy tuổi người Úc, sớm phát triển khả năng nghệ thuật và cũng nổi tiếng với khả năng nhìn và ghi nhớ chớp nhoáng. Nhưng thầy giáo dạy toán của Lorraine lại có ác cảm phi lý với em. Ác cảm đó ngày càng trở nên trầm trọng, thậm chí khiến em trở thành bia hứng chịu mọi nỗi bực dọc của thầy giáo.

Một ngày kia, trong tâm trạng khó chịu, cay nghiệt, thầy giáo đi xuống lớp, đứng ngay cạnh Lorraine rồi lấy ra đồng mười xu. Một cách đầy ác ý, ông tung đồng xu lên một đoạn khoảng 5 cm rồi chụp lại ngay trước mắt Lorraine, xong cúi người xuống, ghé sát vào tai cô bé, gằn giọng: "Này, trò có thể nói ta biết con số trên đồng xu không? Được không hả?".

Hình ảnh đồng xu đó, như một mảnh sắt nung nóng, in sâu vào trong đầu óc cô bé tội nghiệp. Nỗi sợ hãi và căm ghét khi phải tiếp xúc với con số hay tiền bạc cũng từ đó xuất hiện trong Lorraine. Nhiều năm sau đó, ngay cả một giao dịch tài chính đơn giản nhất cũng khiến cô cảm thấy run sợ.

Còn có rất nhiều, rất nhiều câu chuyện tương tự diễn ra ở khắp nơi trên thế giới. Để tiếp cận những đứa trẻ đặc biệt như vậy, thầy cô, cha mẹ của các em phải luôn tâm niệm rằng mình đang khám phá một "môn toán học mới" mà nhiều em đã tự phát minh ra.

Như tôi đã nói ở trên, và sẽ còn lặp lại để nhấn mạnh, mọi trẻ em đều *yêu thích toán học*. Ngay cả những người lớn cứ ngỡ rằng mình không thích, thì thật lòng họ cũng rất thích toán. Tất cả mọi người đều rất thích được nghe: "Anh vừa trúng giải 100.000 bảng Anh", "Con học giỏi gấp đôi lúc trước đấy!", "Chúng tôi giảm giá 60% đơn hàng của cô", "Anh yêu em hơn tất cả số sao trong thiên hà này", "Tỉ lệ thành công của trò trong kỳ thi lần này là hơn chín mươi phần trăm", "Điểm số của con trong bài kiểm tra vừa rồi khiến con trở thành người dẫn đầu trong số hàng triệu người", "Đội bóng yêu thích của bố đang đứng đầu bảng xếp hạng nhờ vào 10 điểm vô cùng tuyệt vời trong trận đấu chiều qua", "Con lấy miếng bánh to nhất đi"...

Điều khiến những người yêu toán trở nên ghét toán cũng giống như những gì bạn sẽ khám phá trong chương tiếp theo về lĩnh vực nghệ thuật và âm nhạc. Ở giai đoạn đầu tiên trong quá trình học tập, những sự kiện như trong các câu chuyện kể trên, hoặc những

thắc mắc đơn giản nhưng không được người lớn quan tâm trả lời, hoặc một vài lỗi lầm cơ bản có thể dẫn đến kết luận sai lầm rằng "đầu óc mình không thể giải quyết được những vấn đề liên quan đến tính toán". Nhiều trẻ đã ngã ngay ở chướng ngại vật đầu tiên "1+1=2" bởi chúng hỏi một câu vô cùng quan trọng "tại sao 1+1 lại bằng 2 mà không phải số nào khác?" nhưng không nhận được câu trả lời thích đáng, hoặc không hiểu được câu trả lời. Một vài em khác, trong khi đang được dạy về các nguyên lý toán học, lại mơ mộng về một điều gì đó thú vị hơn. Bỏ lỡ bài học, không hiểu được những phép tính cơ bản, kết quả là chúng chỉ nhận được điểm zero trên bài kiểm tra toán.

Câu chuyện về Calvin

Calvin là một cô bé rất ghét trường học, đặc biệt là môn toán và cả thầy giáo dạy toán của mình. Vào lúc này, cô bé đang ngồi bất động trong chỗ ngồi của mình trên lớp, với đôi mắt trừng trừng nhìn thầy giáo, dưới cánh tay cô là bài kiểm tra toán với câu hỏi đầu tiên trong dãy dài những con tính: 5+6 = ?

Ngay lúc đó, một trong nhiều nhân vật tưởng tượng của Calvin, nhà du hành vũ trụ Spiff, xuất hiện.

Spiff đang ở một góc xa trong vũ trụ, một mình trên con tàu không gian khám phá một thiên hà chưa từng được biết đến. Anh tiến lại gần một ngôi sao khổng lồ, và thấy cả một hệ mặt trời ở đó, với những hành tinh to lớn quay xung quanh một mặt trời. Phi hành gia Spiff kích hoạt tia hấp dẫn cực mạnh của mình, hướng về phía hành tinh thứ sáu, hành tinh lớn nhất trong hệ mặt trời. Khi tia năng lượng chụp lấy hành tinh, Spiff ném nó đi như một viên đạn bắn ra từ khẩu súng, nhằm thẳng hướng hành tinh thứ năm, một hành tinh nhỏ hơn đang quay. Anh quan sát khi nó tiến thẳng về phía hành tinh kia, đập thẳng vào, nghiền nó ra thành tro bụi, rồi lại tiếp tục bay đi theo quỹ đạo mới của mình.

Bóng thầy giáo lù lù tiến đến làm Calvin giật mình. Cô bé "trở lại" với lớp học, nhận ra toàn bộ thời gian cho bài kiểm tra đã kết thúc. Thầy giáo cầm trên tay bài làm của cô, với chỉ duy nhất một câu hỏi đầu tiên là có đáp án. Calvin viết thật đậm: 6+5 = 6.

Khi dạy toán cho những em nhỏ, chúng ta phải luôn luôn quan tâm đến nguồn gốc và quá trình đi đến giải đáp của các em. Thường thì chúng thật sự sáng tạo, giàu tưởng tượng và phản ánh sâu sắc "hành tinh" toán học đầy bí ẩn, diệu kỳ chứ không hề khô khan, đơn giản.

Hàng triệu người "không thích toán" thực sự có yêu thích bộ môn này. Điều họ không thích hoàn toàn khác: họ không thích cảm giác khó chịu của cái suy nghĩ rằng mình không thể giỏi toán. Họ đã nhầm lẫn giữa việc không thích thất bại với chính môn học, và khi nghĩ là mình không thích môn này, nỗi sợ hãi thất bại càng tăng lên.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Hãy biến những con số và các phép toán trở thành ngôn ngữ tự nhiên trong gia đình bạn.

Bạn có thể giới thiệu với con mình những con số ngay từ khi bé còn rất nhỏ. Các bé đều thích những bài hát đếm. Các bé lớn hơn có thể giúp mẹ đếm táo hay cam khi đi mua hàng, hoặc cũng có thể tự mình cầm tiền đi mua vài thứ lặt vặt cho mẹ.

• Hãy là một người yêu thích các con số, con bạn sẽ bắt chước điều đó.

Khi bạn biến những con số và việc tính toán trở thành trò chơi thú vị, bạn sẽ truyền được cảm giác này cho con.

• Hãy khuyến khích con bạn khi bé thể hiện khuynh hướng đặc biệt như nhìn thấy số dưới dạng màu sắc, hình dạng hay nhân vật. Nhiều nhà toán học vĩ đại cũng có khả năng như vậy.

• Dạy bé cách ước tính.

Đây là một kỹ năng quan trọng, giúp bé khoanh vùng được khu vực cho câu trả lời chính xác. Bạn có thể làm điều này bằng cách đề nghị bé đoán xem có bao nhiêu viên kẹo chứa trong bịch, có bao nhiêu viên bi đang nằm trong hộp… Sau đó, bé có thể đếm lại để kiểm tra câu trả lời của mình.

Bạn nên giải thích cho bé rằng kết quả đoán không chính xác là điều hết sức bình thường. Càng thường xuyên luyện tập bài đoán này, kết quả sẽ càng khả quan hơn. Hãy biến nó thành trò chơi thường xuyên giữa bạn và bé, bạn sẽ ngạc nhiên trước sự tiến bộ nhanh chóng mà bé thể hiện.

• Dạy con bạn tính nhẩm, khuyến khích bé "tính trong đầu" trước khi ghi ra giấy hoặc dùng máy tính.

Có thể bắt đầu bằng một cách hết sức đơn giản: dạy bé quản lý tiền bạc.

• Khi con bạn đã thành thạo cách dùng máy tính, hãy khuyến khích cạnh tranh với đối thủ mạnh mẽ này.

Đừng để bé phụ thuộc vào máy móc đối với những phép tính đơn giản hay các bài ước đoán.

Chương 5
NGHỆ THUẬT

*

Tiến sĩ Betty Edwards, trong quyển sách nổi tiếng *Drawing on the Right Side of the Brain* (tạm dịch *Vẽ trên bán cầu não phải*), đã trình bày quan điểm rằng tất cả mọi người đều có thể học vẽ, miễn là họ được giới thiệu đúng phương pháp. Quan điểm đó của bà đã được chứng minh tính chính xác qua hàng trăm ngàn độc giả cũng như sinh viên.

*

Lorraine Gill, một họa sĩ người Úc, đã trải qua ba năm chung sống trong một cộng đồng thổ dân Úc. Bà cũng là "người ngoài" duy nhất được phép làm điều đó từ trước tới nay. Lorraine đã quan sát thấy rằng nghệ thuật đối với người thổ dân cũng là một thứ ngôn ngữ, và mọi người đều học cách "nói chuyện" bằng ngôn ngữ đó bên cạnh ngôn ngữ chính của họ.

Nghệ thuật được người thổ dân truyền lại cho con cái họ như một phần tự nhiên trong quá trình lớn lên và trưởng thành. Ngay từ thời thơ ấu, các em bé thổ dân đã có thể vẽ một cách tự nhiên và uyển chuyển vô cùng. Cũng giống như Tiến sĩ Edwards, Lorraine đã đưa ra kết luận: "Mỗi em bé bẩm sinh là một nghệ sĩ".

Conni Gordon, một họa sĩ cực kỳ khỏe khoắn và năng động dù đã ở vào độ tuổi tám mươi, là người giữ kỷ lục Guinness cho nghệ sĩ có lượng học trò theo học đông nhất: trên mười triệu người. Conni tuyên bố rằng trong cuộc đời dạy học của bà, bà chưa bao giờ gặp một người nào không có năng khiếu vẽ.

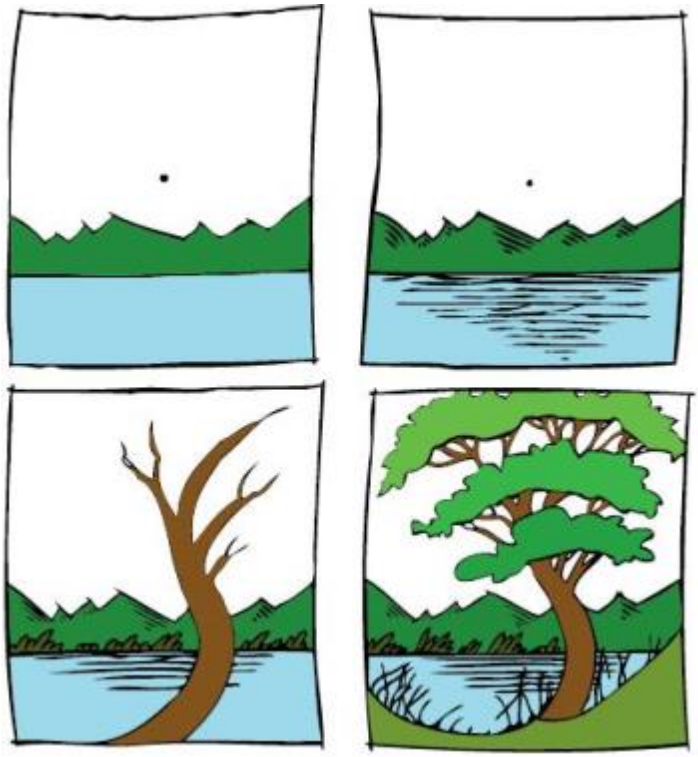

Phương pháp 4 bước của Conni Gordon

Trái ngược với điều này là số liệu thống kê mà tôi đã đề cập trước đây, rằng ở độ tuổi 15 và cho đến hết phần đời còn lại của mình, đến 95% người tin một cách sai lầm rằng họ sinh ra đã là người không có khả năng vẽ.

Lý do của điều này cũng có thể là lý do mà bạn đã từng gặp phải khi còn là một đứa trẻ.

Hãy nhớ lại thời điểm khi bạn còn là một đứa trẻ, và đang tham gia một trong những buổi học đầu tiên của lớp mỹ thuật.

Giáo viên nói với bạn rằng: "Các em, hôm nay chúng ta sẽ học bài mỹ thuật đầu tiên. Cô đã đưa cho các em giấy và bút màu, và giờ, cô muốn các em vẽ một chiếc máy bay!".

Trong vòng một phút sau khi nghe đề tài của cô giáo, phản ứng đầu tiên của bạn là gì? Bạn nhìn quanh, so sánh, ngó ngang ngó dọc các bạn khác, và rồi tập trung tất cả những quan sát đó, cộng với hiểu biết của mình để thực hiện nhiệm vụ cô giáo đề ra.

Và bạn được bảo sao? "Đừng nhìn quanh, đừng copy bài của các

bạn, vì như vậy là dối trá. Dối trá không được chấp nhận trong lớp học này."

Thế là bạn chỉ còn lại một mình với hình ảnh một chiếc máy bay tuyệt đẹp trong đầu, nhưng đôi tay với kỹ năng chưa được huấn luyện đã không đủ khả năng để chuyển tải hình ảnh hoàn hảo ấy lên giấy.

Cuối cùng bạn cũng vẽ xong chiếc máy bay tí hon, và bạn được phép nhìn xung quanh. Bạn nhìn thấy gì? Những chiếc máy bay đẹp hơn hẳn so với máy bay của mình.

Gần như mọi đứa trẻ đều nhìn thấy "những chiếc máy bay đẹp hơn", bởi ngay từ lứa tuổi mẫu giáo, chúng đã được dạy rằng mình không được *thất bại, không được copy* – hai trong số những "kẻ hủy diệt" đối với việc học hỏi và khả năng tưởng tượng. Thế là mỗi đứa trẻ sẽ chỉ để ý đến phần xấu nhất của mình và phần đẹp nhất của bạn, rồi theo đó đánh giá thấp về khả năng của bản thân.

Những đứa trẻ khác cũng thường "hỗ trợ" bạn trong việc nhận ra những thiếu sót trong tác phẩm nghệ thuật của mình. Không những thế, giáo viên cũng bước xuống, khoanh tay lại, nhíu mày và nói: "Không tốt lắm! Trò nên vẽ thêm cánh nữa chứ!".

Và rồi tình trạng còn tệ hơn nữa. Trên bức tường phòng học không treo bức tranh chiếc máy bay nhỏ của bạn, và thậm chí còn đáng sợ hơn khi nó xuất hiện ở đó, và bạn sẽ phải nhìn thấy nó mỗi ngày suốt ba tuần tiếp theo.

Vào buổi học mỹ thuật tiếp theo, khi giáo viên vào lớp và thông báo rằng cả lớp sẽ tiếp tục bài học, trong đầu bạn sẽ ngay lập tức vang lên tiếng nói: "Không thể nào! Mình sẽ nói chuyện với bạn, hoặc nhìn ra ngoài cửa sổ, hoặc mơ mộng cả buổi chứ không thể tiếp tục môn học này, bởi vì mình *không thể!*".

Như vậy đấy, chỉ đơn giản không được phép copy, rất nhiều nghệ sĩ tài năng đã không vượt qua được chướng ngại đầu tiên.

Nếu biết được nguyên lý bắt chước của bộ não, giáo viên sẽ biết được cách tiếp cận rất khác đối với những chiếc máy bay của các bạn nhỏ. Thay vì chỉ trích hay cười nhạo, giáo viên sẽ nói: "Ồ, chiếc máy bay của em dễ thương đấy! Lần tới, em có nghĩ mình thích một chiếc khác có cánh không? Thầy chỉ gợi ý là em nên vẽ thêm hai đường chỗ này, hai đường chỗ này nữa. À, em qua xem bạn Sally vẽ thế nào đi. Bạn ấy cũng có một chiếc máy bay khá đẹp đấy. Em có thể bảo bạn cho em xem cách bạn vẽ. Xong rồi em về

đây với thầy, chúng ta sẽ cùng làm cho chiếc máy bay của em đẹp hơn nữa, và em sẽ trở thành một họa sĩ rất tuyệt đấy!".

Nếu cách thức như vậy được các thầy cô giáo thực hiện, thế giới của chúng ta sẽ đầy ắp những họa sĩ, nhà điêu khắc tài năng.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Bạn nên tham gia học vẽ để con mình có thể bắt chước.

Bạn có thể chỉ bé cách vẽ trước khi bé được một tuổi. Khi bắt chước bạn, việc vẽ vời với bé sẽ trở nên dễ dàng.

• Cho bé làm quen với bút chì, bút màu, giấy vẽ, cọ vẽ…

Những quyển sách về nghệ thuật với phần minh họa là tranh của các họa sĩ nổi tiếng cũng rất cần thiết cho bé.

• Bạn cũng có thể dành riêng cho bé một mảng tường để bé được tự do sáng tạo nên những bức tranh mình thích.

Nếu nhà bạn không đủ diện tích, một giá vẽ cũng rất lý tưởng, nhưng hãy nhớ lót giấy báo bên dưới để tránh vương vãi màu ra sàn.

• Treo những tác phẩm của bé lên tường để mọi người có thể cùng chiêm ngưỡng.

Chương 6
ÂM NHẠC

*

Con bạn khi sinh ra đã là một nhạc sĩ. Bé được tạo hóa trao tặng đầy đủ những yếu tố cần thiết để tạo ra âm nhạc – nhịp điệu, cao độ và giọng nói/hát.

*

Không một em bé nào không sở hữu tài năng âm nhạc tuyệt đỉnh.

Nhưng bằng cách nào chúng ta biết được điều đó?

Câu chuyện về Suzuki

Suzuki là một giáo viên, nhạc sĩ và cũng là người chế tạo nhạc cụ nổi tiếng người Nhật. Có ba nhận thức đã làm cuộc đời ông thay đổi hoàn toàn, đồng thời cũng làm thay đổi cách cả thế giới này nghĩ về trẻ em và bộ não của trẻ.

Nhận thức đầu tiên là khi Suzuki đến thăm một vườn nuôi chim sơn ca, một loài chim hót rất hay. Ông thấy người nuôi chim tập hợp hàng ngàn trứng chim một lúc, đặt vào trong một căn phòng rộng, ấm áp và yên tĩnh như một chiếc tổ lớn. Căn phòng này hoàn toàn yên tĩnh, chỉ trừ một âm thanh duy nhất: tiếng hót của con chim sơn ca hót hay nhất đàn.

Suzuki kinh ngạc nhận thấy những chú chim bé xíu mới nở tự động bắt chước tiếng hót nó nghe thấy. Sau vài ngày, mỗi chú chim ban đầu chỉ đơn thuần bắt chước hoàn toàn, đã bắt đầu có những biến đổi khác nhau trong giọng hót. Người nuôi chim đợi đến khi nào chúng phát triển được "phong cách riêng" của mình rồi lựa chọn một

"giọng ca chính" trong số chúng để huấn luyện cho lứa chim non sau.

"Thật kỳ diệu!", Suzuki thầm nghĩ. "Nếu bộ não bé xíu của chim sơn ca lại có thể học hót một cách hoàn hảo như vậy, thì bộ não con người với những khả năng siêu việt, chắc chắn có thể học được nhiều điều hơn thế".

Nhận thức đầu tiên này đã dẫn Suzuki đến nhận thức thứ hai. Với niềm hào hứng tột độ, ông hồ hởi nói với tất cả mọi người ông biết về phát hiện mới của mình: tất cả trẻ em Nhật Bản đều học nói tiếng Nhật!

Bạn bè và đồng nghiệp của Suzuki vỗ vai ông kèm với thái độ lo lắng, bảo ông rằng họ đã nhận ra điều này từ lâu trước đó. "Nhưng không… không…" – ông tuyên bố – "chúng học thật đấy. Điều đó thật kỳ diệu!".

Và Suzuki đã đúng. Cũng giống như Newton, ông đã khám phá ra điều kỳ diệu từ những điều mà rõ ràng ai cũng biết.

Điều ông khám phá được đó là mỗi đứa trẻ sinh ra ở bất kỳ nước nào, trong vòng hai năm, sẽ tự động học ngôn ngữ của đất nước đó.

Như vậy có nghĩa là bộ não của mỗi đứa trẻ bình thường có khả năng học hàng triệu ngôn ngữ khác nhau.

Bạn có thể thấy được điều này khi trải qua, hoặc biết tới trường hợp những người đang sinh sống ở một nước nào đó nhưng đã từng sinh ra và lớn lên vài năm đầu đời ở một nước khác. Những người này không chỉ học được ngôn ngữ của đất nước nơi mình sống, mà thậm chí còn học được chính xác ngôn ngữ của miền quê hương mình.

Một em bé sinh ra ở Trung Quốc sẽ không tròn mắt thốt lên: "Ồ, tiếng Trung Quốc cơ à. Quá khó đối với mình, chắc mình sẽ im lặng suốt cả quãng đời còn lại".

Suzuki đã phát hiện rằng hệ thống giọng nói/tai/não thật sự là một "cỗ máy sao chép" hoàn hảo, có khả năng vô tận trong việc học âm nhạc và ngôn ngữ.

Không hề bận tâm tới việc ngôn ngữ mẹ đẻ của mình là tiếng Bồ Đào Nha, tiếng Trung, tiếng Miến Điện hay tiếng Nhật, chỉ cần có được một môi trường học hỏi đúng đắn và sự khuyến khích thích hợp, bé của bạn sẽ học được *mọi thứ.*

Nhận thức thứ ba của Suzuki đến từ lời đề nghị của người bạn nhờ ông dạy vĩ cầm cho cậu con trai bốn tuổi của ông ta. Chẳng cần suy nghĩ, Suzuki xin lỗi ngay và bảo rằng điều đó là không thể, bởi cậu bé còn quá nhỏ. Cậu sẽ không thể điều khiển một chiếc đàn vĩ cầm to tướng.

Mới vừa chia tay với người bạn ấy, Suzuki bỗng chốc nhận ra suy nghĩ của mình thật nông cạn. Ông bảo rằng cậu bé ấy còn quá nhỏ, trong khi ông đã từng tuyên bố trẻ em ở khắp mọi nơi đều có thể học nhạc từ lúc lên ba. Ông bảo rằng chiếc đàn vĩ cầm quá lớn, vậy thì tại sao không thử chế tạo một chiếc đàn khác phù hợp hơn với kích cỡ của bọn trẻ.

Hứng thú trước suy nghĩ đó, Suzuki bắt đầu chế tạo những chiếc đàn vĩ cầm nhỏ hơn, vừa tay với các bé. Nhưng làm thế nào để dạy bọn trẻ đây? Ông nhận ra câu trả lời chắc chắn là bắt chước. Hơn 95% số người trong chúng ta sẽ không bao giờ có thể học hát, học đàn hay học vẽ, đơn giản bởi vì chúng ta luôn được dặn dò rằng không được bắt chước. Chúng ta đã bị cướp đi công cụ học tập hoàn hảo nhất này!

Bé có thể chơi vĩ cầm nếu được hướng dẫn đúng cách

Có trong tay những chiếc đàn vĩ cầm loại nhỏ, với nhận thức mới và hiểu rõ phương pháp dạy thích hợp, Suzuki bắt đầu hỏi những người bạn có con nhỏ rằng họ có thích cho bọn trẻ học đàn hay không.

Ở lớp học đầu tiên, Suzuki đặt đồ chơi và những cây đàn rải rác quanh phòng, rồi cho phép những học trò của mình chơi với bất kỳ thứ gì chúng thích. Ông ngồi xếp bằng trên sàn giữa phòng, cầm lấy một cây đàn rồi kéo thử vài nốt. Đúng như ông nghĩ, lần lượt từng đứa trẻ bắt chước cách ông làm. Hoàn toàn giống lũ

chim non học hót theo tiếng hót của "giọng ca chính" bằng cách lắng nghe và lặp lại, học trò của Suzuki cũng tiến bộ dần theo thời gian.

Và bé con của bạn cũng là một nghệ sĩ tài năng đang chờ đợi được tỏa sáng đấy!

Trẻ nhỏ là những thiên tài âm nhạc bẩm sinh

ĐIỀU CẦN LÀM

• Hãy cho con bạn được thưởng thức tất cả các loại nhạc, đặc biệt là nhạc cổ điển; nếu bạn thích nghe nhạc, con bạn cũng sẽ thích âm nhạc.

• Cho bé những món đồ chơi có thể biến thành nhạc cụ gõ, đàn dây, nhạc khí hơi... lý tưởng nhất là những nhạc cụ thực thụ nhưng cỡ nhỏ cho phù hợp với bé.

• Hãy lắng nghe những âm thanh con bạn tạo ra.

Bạn sẽ nhận ra độ cao, độ sâu của những âm thanh đó thật mê đắm. Cứ khuyến khích bé tiếp tục sự nghiệp âm nhạc đó của mình.

Chương 7
HỌC ĐỌC

*

Tôi có nên dạy con mình học đọc sớm?

Tất nhiên là có!

*

Mặc dù có rất nhiều luận điểm tranh cãi về chuyện dạy trẻ biết đọc sớm, nhưng Tiến sĩ Glenn Doman, người sáng lập "cuộc cách mạng êm ái" đã chỉ ra:

1. Trẻ em có thể học đọc

2. Trẻ em muốn được học đọc

3. Trẻ em đang học đọc

4. Trẻ em nên được học đọc

Sau đây là câu chuyện về những khám phá của Tiến sĩ Doman và việc phát triển những luận điểm của ông về vấn đề học đọc của trẻ:

Câu chuyện của Tiến sĩ Doman

Câu chuyện bắt đầu vào những năm 1940, khi Tiến sĩ Doman bắt đầu làm việc với một nhóm các chuyên gia bao gồm một bác sĩ phẫu thuật não, một bác sĩ chuyên khoa vật lý trị liệu và phục hồi chức năng, một nhà vật lý trị liệu, một nhà trị liệu ngôn ngữ, một bác sĩ tâm lý, một chuyên gia giáo dục và một y tá.

Mỗi thành viên trong nhóm chịu trách nhiệm cho một giai đoạn điều trị của những đứa trẻ bị tổn thương não. Họ nhận ra họ đã tập trung vào những vấn đề không quan trọng như nguyên nhân của việc tổn thương, trong khi họ không biết được tổn thương ở mức độ nào, ở những thành phần nào, và họ sẽ có thể làm gì với chúng.

Cả nhóm thấy rằng tất cả họ, cả những cá nhân hay nhóm khác trong cùng lĩnh vực, đã cố gắng một cách vô vọng trong việc chữa trị những triệu chứng tồn tại ở toàn bộ cơ thể người bệnh, gồm cả các giác quan, các khớp nối, và cả những chức năng chính của các bộ phận cơ thể. Tiến sĩ Doman và nhóm của mình đã quyết định cách duy nhất để tiến lên, đó là tấn công trực tiếp đến trung tâm vấn đề – tức bộ não bị tổn thương của đứa bé.

Sau vài năm nghiên cứu, cả nhóm lại nhận ra điều thậm chí còn quan trọng hơn cả việc chữa trị bộ não bị thương tổn là "quay trở về" những năm hình thành nên bộ não, và cho phép nó một lần nữa trải qua những giai đoạn phát triển bình thường các hoạt động như trườn, bò. Đây là những hoạt động rất cần thiết cho sự phát triển và phối hợp của bộ não.

Đồng thời với phát hiện này, cả nhóm đã tập hợp thêm một nhóm nhỏ các chuyên gia giải phẫu thần kinh, những người đã phát minh ra cách thức hỗ trợ thông qua phẫu thuật bỏ bớt bộ phận não đã tổn thương nặng đang lấn át những bộ phận bình thường khác của não. Sau vài cuộc phẫu thuật, cả nhóm đã thu được những thành tựu đáng kể.

Sau khi huấn luyện cho trẻ bước vào những giai đoạn đầu tiên của sự phát triển trí não và thể chất… một lần nữa, rất nhiều trẻ đã đạt điểm trên trung bình trong kỳ thi trắc nghiệm trí thông minh, thậm chí ít nhất một bé trong số đó có chỉ số thông minh thuộc hạng thiên tài.

Tiến sĩ Doman phát biểu:

"Thậm chí trong những giấc mơ điên rồ nhất, chúng tôi cũng không dám tin rằng một đứa trẻ với triệu triệu tế bào não đã chết lại có thể thể hiện tương đương, thậm chí còn tốt hơn một đứa trẻ bình thường."

Đến đây, hẳn mọi người sẽ thắc mắc, vậy điều gì đã xảy ra với những đứa trẻ bình thường, với bộ não lớn gấp đôi bộ não của người bạn mình, lại không giỏi gấp đôi bạn được?

Lý do nằm ở chỗ, nếu đứa trẻ bình thường có được sự quan tâm và giáo dục như với đứa trẻ bị tổn thương não, thì nó đã phát triển hơn rất nhiều rồi.

Câu chuyện về Tommy

Ông bà Lunski là những người Ba Lan nhập cư đến Mỹ. Họ có ba người con bình thường. Cậu con trai thứ tư, Tommy, khi sinh ra đã bị tổn thương não rất nghiêm trọng. Năm Tommy hai tuổi, cậu bé được kiểm tra sinh lý học thần kinh tại một bệnh viện lớn ở New Jersey. Lần đó, ông bà Lunski được thông báo rằng con trai của họ sẽ trở thành "người thực vật", rằng cậu sẽ không bao giờ đi được hay nói được, rằng cậu có thể phải nằm viện cho đến hết đời.

Ông bà Lunski vốn là những người rất kiên trì. Họ đi khắp các bệnh viện mong tìm được một câu trả lời khác cho tình trạng của con mình. Nhưng đáng tiếc, các bệnh viện đều cho ra kết quả tương tự. Cho đến khi họ đến bệnh viện nhi ở Philadelphia và nói chuyện với bác sĩ Eugene Spitz, trưởng khoa Giải phẫu Thần kinh và là đồng nghiệp của Tiến sĩ Doman, thì tia hy vọng mới bắt đầu lóe lên. Lúc này, Tommy ba tuổi hai tháng.

Tommy được nhóm chuyên gia, với hai thành viên mới tham gia là ông và bà Lunski, tập cho cách trườn và bò. Cậu bé cũng được Tiến sĩ Doman khám thường xuyên, được giám sát kỹ lưỡng sự thay đổi về khả năng vận động thể chất và khả năng nói chuyện. Tommy tiến bộ rất nhanh. Chỉ tập trung vào khả năng vận động và nói chuyện của Tommy, nên không ai, kể cả Tiến sĩ Doman, chú ý đến nhận xét của bà Lunski về khả năng đọc của cậu bé. Bởi ông bà Lunski đã quyết định tập cho con trai mình làm quen với chữ cái, với từ và "sách trẻ em".

Khi Tommy bốn tuổi, ông Lunski thông báo rằng Tommy có thể đọc tất cả các từ trong quyển sách nhỏ của cậu dễ dàng hơn việc hiểu và nhận dạng chữ cái.

Hai tháng sau đó, Tommy có thể đọc cả quyển Green Eggs and Ham của Tiến sĩ Zeus.

Khi Tommy bốn tuổi rưỡi, ông Lunski thông báo rằng cậu bé đã đọc hết các tác phẩm của Tiến sĩ Zeus.

Trong lần đến thăm khám với nhóm chuyên gia khi Tommy lên năm tuổi, ông Lunski tự hào kể rằng Tommy đã có thể đọc gần như mọi thứ, và cậu cũng có thể hiểu rất tốt những gì mình đọc.

Một lần nữa, Tiến sĩ Doman và nhóm chuyên gia không mấy chú tâm đến điều này, họ tiếp tục tập trung vào sự phát triển thể chất và ngôn ngữ đáng kể của Tommy.

Nhưng lần này, ông Lunski không muốn chỉ thông báo suông mà thôi. Trước mặt tất cả mọi người trong nhóm chuyên gia, ông viết một số câu phức tạp miêu tả những gì nhóm chuyên gia đang làm, rồi đưa cho Tommy. Tommy đọc rất nhanh, phản ứng nghiêm túc hay bật cười rất phù hợp với ngữ cảnh từng câu.

Tất cả mọi người đều sững sờ.

Với sự trợ giúp của ông bà Lunski và Tommy, nhóm chuyên gia đã "nhảy" từ lĩnh vực thể chất và ngôn ngữ nói của các em bị tổn thương não sang lĩnh vực đọc.

Nếu một đứa trẻ "thực vật" có thể học đọc một cách thành thạo như vậy trước khi lên năm tuổi, thì khả năng của những đứa trẻ không hề tổn thương não sẽ thế nào?

Năm lên sáu, Tommy có thể đi được. Khả năng đọc của cậu ngang bằng một đứa trẻ 11 – 12 tuổi.

Dạy bé đọc cách nào đây?

Tiền đề cơ bản của phương pháp này nằm ở việc quan sát thấy trẻ em khó phân biệt những chữ nhỏ, nhưng dễ dàng nhận ra những chữ in lớn. Ví dụ điển hình cho điều này là rất nhiều trẻ ở độ tuổi 1 đến 2 có thể "đọc" quảng cáo trên ti-vi, đọc những chữ in hoa trên gói thực phẩm và nhiều logo của công ty.

Để giới thiệu với con bạn thế giới tuyệt vời của việc đọc, hãy làm những thẻ chữ dài khoảng 30 – 60 cm và cao từ 5 – 13 cm. Tốt nhất ở những tháng mới bắt đầu, bạn nên dùng mực đỏ để in chữ lên những tấm thẻ đó, bởi đây là màu dễ nhận thấy nhất đối với mắt trẻ.

50 – 100 từ đầu tiên nên là danh từ bởi chúng dễ nhận biết và giữa chúng có mối liên kết tự nhiên, rõ ràng.

Phương pháp của Tiến sĩ Doman hoàn toàn phù hợp với nguyên lý Kết hợp (một trong những nguyên lý ghi nhớ) và sự phát triển vốn từ vựng. Đối với sự phát triển vốn từ vựng, trẻ sẽ nghe âm thanh và liên kết với đúng sự vật. Tương tự như vậy đối với việc đọc, trẻ sẽ *nhìn* từ (đối với bộ não của trẻ, việc tiếp nhận thông tin ở dạng sóng âm hay sóng ánh sáng là không quan trọng) và liên

kết nó với đối tượng có liên quan.

Danh sách từ bạn chuẩn bị cho con mình nên bắt đầu với những từ "tiêu chuẩn" như "cha" và "mẹ", rồi mở rộng thêm ở những vật hay người mà con bạn thể hiện sự quan tâm đặc biệt, ví dụ như thú cưng, đồ chơi, những con vật dễ thương, vật dụng gia đình, tên của những người bạn hay người thân…

Đừng ngại đưa ra cho trẻ những từ khó. "Chim vành khuyên" hay "hoa phong lan" sẽ gây hứng thú hơn nhiều so với những từ mơ hồ, nhạt nhẽo, như từ "ở đây" chẳng hạn.

Hãy biến những thẻ chữ trở thành một phần tự nhiên trong môi trường (học hỏi) xung quanh con bạn, như một món đồ chơi thú vị.

Còn giờ thì chúng ta hãy xem cậu bé OJ đã chơi với những thẻ chữ của mình ra sao qua câu chuyện tuyệt vời sau. Câu chuyện này không chỉ minh họa cho tính hiệu quả của phương pháp dạy trẻ đọc chữ sớm, mà còn thể hiện khả năng tư duy đáng kinh ngạc của con trẻ.

Câu chuyện về OJ

OJ là một cậu bé hai tuổi, con trai của John Bush – một luật sư, nhà soạn nhạc, tay chơi guitar, ca sĩ và còn là học viên đai đen của lớp võ karate. Như tất cả những ông bố, bà mẹ khác được đề cập đến trong những câu chuyện thuộc quyển sách này, John là một người cha đặc biệt quan tâm tới vấn đề phát triển tối đa những tiềm năng của con mình.

John hỏi tôi nghĩ thế nào về việc dạy trẻ biết đọc sớm, và tôi trả lời anh giống như những gì bạn đọc được ở chương này vậy.

Chỉ vài tuần sau, John đã thông báo thành công. Trong vòng vài tháng nữa, anh tự hào báo rằng OJ đã nhận dạng được 100 từ một cách hoàn hảo.

Trò chơi từ của OJ

Nhưng vài tuần sau cuộc gọi trước, John gọi điện thoại đến cho tôi và bảo rằng việc đọc của OJ xuất hiện vấn đề. Dường như khi đạt đến trình độ ghi nhớ 100 từ, OJ bắt đầu thoái lui. Vì lý do lạ lùng nào đó, khả năng đọc chính xác 100% của cậu bé chỉ còn 75%, với những từ đã rất quen thuộc.

Hiện tượng này của OJ tiếp diễn liên tục 3 tuần sau đó, không có dấu hiệu tiến bộ nào, và cũng không đi xuống hơn nữa, chỉ ở mức chính xác khoảng 75% mỗi lần.

Tôi xung phong đến thăm gia đình họ để "điều tra" về bí ẩn nào đó đang diễn ra với OJ. Sau bữa ăn, OJ hào hứng rủ tôi xem qua thùng đồ chơi của cậu. Trong vòng 20 phút, tôi được giới thiệu những báu vật của cậu bé, gồm thú nhồi bông, vỏ sò, những quyển truyện tranh màu, vài cuộn băng cát xét, khối hình, và đặc biệt là những thẻ chữ.

Tôi hỏi OJ có thích cùng tôi chơi trò luyện chữ hay không, cậu bé gật đầu đồng ý ngay lập tức. Tôi cho OJ xem mỗi thẻ chữ, rồi đáp lại một cách hào hứng với những câu trả lời chính xác của cậu. Cũng như John, kết quả tôi nhận được là khoảng 75% từ đúng. Tôi giữ 25% từ sai riêng một bên, rồi sau khi đã đi hết một lượt 100 từ, tôi cho OJ xem lại, đồng thời đưa ra những liên tưởng và gợi ý đặc biệt để giúp cậu bé nhớ tốt hơn.

Chúng tôi chơi lại lần nữa, nhưng trước sự kinh ngạc của tôi, OJ vẫn tiếp tục sai, với 25% từ sai hoàn toàn khác lần trước.

Tôi lặp lại những gì mình đã làm trước đó, lấy 25% từ sai ra để OJ xem lại, rồi chúng tôi chơi lại lần nữa.

Kết quả vẫn như cũ. Khoảng 25% từ sai hoàn toàn khác những đợt trước.

Chúng tôi lặp lại. Kết quả vẫn không thay đổi.

Lần chơi tiếp theo, mỗi khi OJ trả lời đúng, tôi đều hào hứng khen: "Đúng rồi", và với từ sai cũng như vậy. Khi hết 100 từ, tôi reo lên: "Tốt lắm OJ, 100% chính xác! Giỏi quá!".

OJ muốn chơi lại ngay.

Một lần nữa, tôi reo lên: "Đúng rồi" cho cả câu trả lời đúng lẫn câu trả lời sai của cậu bé.

Sau khoảng 80 từ, khi tôi cho OJ xem "con chó" mà cậu lại đáp "con mèo", tôi vẫn hào hứng: "Lại đúng nữa rồi!". Ngay lập tức, OJ dùng nắm tay nhỏ xíu của mình nện xuống sàn và nói: "Sai rồi, sai rồi, sai rồi!".

Tất cả chúng tôi đều giật mình kinh ngạc trước những gì mình đang được chứng kiến. Cậu bé chỉ mới hai tuổi bốn tháng, đã trở nên chán chường với "sự hoàn hảo giới hạn". Để làm cho trò chơi thú vị hơn, cậu không chỉ nhớ chính xác 100 từ mình được học, mà còn ghi nhớ luôn 25 từ mình đã cố tình sai lần trước để không lặp lại ở lần sau. Không những vậy, cậu cũng điều chỉnh cảm xúc, nét mặt, giả vờ như mình thật sự bối rối trước từ nào đó mình không nhớ.

Một lần nữa, tôi muốn nhấn mạnh rằng OJ chỉ là một cậu bé chưa tròn hai tuổi rưỡi. Vậy mà cậu đã hoàn toàn đánh lừa được cha mình, một người đầy kiến thức và kinh nghiệm ở nhiều lĩnh vực khác nhau.

Khi con bạn đã đạt tới giai đoạn "hoàn hảo bước đầu" như OJ, trò đọc chữ có thể mở rộng hơn thành Bản đồ Tư duy, giúp thể hiện rõ hơn những mối quan hệ đa chiều giữa các từ mà bé đang học.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Dạy con bạn cách đọc!

Khi bạn nghi ngờ về khả năng đọc của bé, hãy nhớ lại câu chuyện về Tommy.

• Tập cho bé làm quen với sách càng sớm càng tốt.

Bạn có thể đặt bé ngồi dựa trong lòng mình, đọc cho bé nghe những sách truyện đầy màu sắc. Bé sẽ nhanh chóng hiểu được rằng có rất nhiều điều thú vị trong quyển sách ấy.

• Đừng để bé phát chán vì những từ đối với bé là quá dễ dàng.

Nhớ lại câu chuyện về OJ khi dạy con đọc.

Bạn cũng nên thay đổi những tài liệu đọc khác nhau và để bé chọn thứ mình thích nhất. Nếu bé thích khủng long, hãy để bé đọc về chúng cho đến khi bé chuyển sang chủ đề mới.

• Đừng bao giờ đánh giá thấp con bạn.

• Hãy tìm hiểu những bé được dạy đọc sớm.

Thường những bé này sẽ có thành tích học tập tốt hơn các bạn khác ở trường.

Chương 8
TẬP NÓI

*

"Học hỏi là hành trình khám phá thú vị nhất trong cuộc đời. Học rất hấp dẫn, rất cần thiết, không thể tránh khỏi, và trên hết, đó là trò chơi tuyệt vời nhất, kích thích nhất.

Trẻ em tin và luôn tin như vậy trừ phi chúng ta bảo với chúng rằng điều đó là không đúng. Nguyên tắc cốt yếu là cả bố mẹ và bé đều phải luôn sẵn lòng học hỏi. Chúng ta nên thỏa mãn cơn khát những vật liệu thô của bé, để bé có thể nhào nặn chúng thành những dạng thức có thể, nhưng đặc biệt là ở dạng ngôn ngữ…"

- Glenn Doman

*

John Holt, tác giả cuốn *How Child Fail* (tạm dịch *Tại sao trẻ hư*), viết về trẻ em và bé sơ sinh:

"Chúng thể hiện phong cách sống, sự khao khát và khả năng học hỏi mà người lớn chúng ta phải gọi là thiên tài. Hiếm có người lớn nào trong vòng ba năm có thể học hỏi, phát triển sự hiểu biết về thế giới xung quanh như những đứa trẻ có thể học và phát triển được trong ba năm đầu đời của mình."

Như bạn đã biết từ những chương trước về trí nhớ, âm nhạc, nghệ thuật, Bản đồ Tư duy… bộ não của bé là một "cỗ máy" *liên kết* và *bắt chước* khổng lồ.

Để học ngôn ngữ, bé của bạn áp dụng hai công cụ chính yếu này để theo đuổi một mục tiêu phức tạp, khó khăn và đòi hỏi nhiều hơn cả những yêu cầu để đạt được bằng Tiến sĩ.

Hãy tự đặt mình vào vị trí em bé sơ sinh thì bạn sẽ thấy việc này khó như thế nào.

Là một phi hành gia vừa ra khỏi tử cung của mẹ, đặt chân lên một mảnh đất toàn những người khổng lồ phát ra một chuỗi những âm thanh khác nhau kỳ lạ mà bạn chưa bao giờ biết đến trước đó. Những người khổng lồ đó nhìn bạn, ôm bạn và thốt ra những tiếng hoàn toàn vô nghĩa:

"ui-con-yêu-rồi-ôi-mắt-con-đẹp-quá-lớn-lên-sẽ-rất-xinh-đẹp-xem-con-nhìn-em-nắm-tay-em-kìa-thật-ngạc-nhiên-quá-phải-không"

Chỉ có sự tập trung và kiên trì cao độ để giải mã chuỗi từ ngữ liên tục này thì bé mới có thể học được một ngôn ngữ mới. Không chỉ mọi bé bình thường, mà thậm chí rất nhiều bé bị xem là tổn thương não, đều học để nói lưu loát một trong 6.000 ngôn ngữ trên thế giới với vô vàn các giọng điệu địa phương khác nhau tùy theo nơi bé được sinh ra.

Nhưng đó chưa phải là tất cả. Để giải mã những chuỗi âm thanh liên tục này, các phi hành gia bé nhỏ của chúng ta vừa phải hiểu, đồng thời phải tìm cách "chơi" với loại phương tiện phức tạp và tinh tế này, với triệu triệu chi tiết cấu tạo – nếu mang ra so sánh thì chiếc đại dương cầm, với chưa đến 100 chi tiết cấu tạo, chỉ như là một món đồ chơi nhỏ dành cho lính mới tò te.

Đó là tôi đang nói đến giọng nói của con người, điều mà khoa học và công nghệ hiện đại đã cho thấy nó chứa đựng vô vàn những âm thanh khác nhau.

Biết được hai quá trình (liên kết và bắt chước) này xảy ra đồng thời với nhau sẽ giúp chúng ta nhận ra rằng bé có thể hiểu được ngôn ngữ rất lâu trước khi bé có thể nói. Chúng ta đã sai lầm khi đánh giá thấp khả năng và tốc độ tiếp nhận của các bộ não bé nhỏ. Thực tế là bé đã bắt đầu học từ trước khi ra đời và có thể hiểu được tất cả những điểm mấu chốt của ngôn ngữ khi bé mới sáu tháng tuổi. Hãy nhớ rằng bé có thể nghe và thấy được như chúng ta – quá trình nhận thức và nhìn thấy đều như nhau – chỉ khác ở việc tích lũy dữ liệu.

Dõi theo quá trình tiếp thu ngôn ngữ của bé, bạn sẽ thấy bé tạo nên những mối liên kết nền tảng giữa các đối tượng và thanh âm mô tả về chúng, theo một mạng lưới và các mối quan hệ phức tạp; bạn thấy cả ngàn Bản đồ Tư duy tí hon được tạo nên, mà khi dữ

liệu của bé phát triển thêm, nối kết với nhau sẽ trở thành cả một Bản đồ Tư duy khổng lồ cho một ngôn ngữ hoàn thiện.

Hãy nhớ rằng, câu thường là điều sau hết khi chúng ta nắm rõ cách sử dụng ngôn ngữ.

Cách nói chuyện trẻ nít hay cách nói chuyện người lớn?

Cũng như nhiều vấn đề khác liên quan đến bé, vấn đề này cũng được đem ra mổ xẻ – cái này hay cái kia. Và cũng như thường thấy, câu trả lời là "cả hai".

Cách nói chuyện người lớn

Trong bộ não của con bạn, không có sự phân biệt dễ hay khó khi thiết lập mối liên kết giữa đối tượng và âm thanh. Cũng giống như việc học đọc, âm thanh càng khó thì càng thú vị và hấp dẫn, đặc biệt là những từ chứa đựng sự hài hước, vui tai, và mang đến cảm giác dễ chịu.

"Ngựa vằn"

"Hươu cao cổ"

"Khủng long bạo chúa"

"Hoa hồng nhung"

là những từ xét về nhiều mặt, đối với bé là dễ học hơn "chó", "mèo", "cá", "hoa" bởi chúng mang những yếu tố liên tưởng và cũng nổi bật hơn.

Vì vậy, lời khuyên cho phụ huynh là nên dùng từ ngữ đa dạng, phong phú, kết hợp vào các trò chơi đọc chữ, và sử dụng chúng một cách tự nhiên, thường xuyên khi có mặt bé.

Nếu phát triển nguyên tắc học tập này thêm nữa, các chuyên gia và các nhà tương lai học cho rằng, các cá nhân đa ngôn ngữ sẽ chiếm ưu thế trong thế kỷ 21. Các chuyên gia còn liên tục đưa ra nhiều bằng chứng cho thấy trẻ sơ sinh có thể học lên đến mười ngôn ngữ cùng một lúc nếu người lớn cho bé được tiếp cận đúng đắn và đầy đủ.

Thực sự não của bé cũng giống như miếng bọt biển khổng lồ có thể tiếp thu được mọi thứ, miễn là những thứ đó được giới thiệu với bé một cách thích hợp.

Cách nói chuyện con nít

Nếu bộ não của bé sẵn sàng để hiểu rõ từ vựng và những ý nghĩa phức tạp, thì chẳng phải là bố mẹ chỉ tốn thời gian khi nói chuyện với thiên tài nhí bằng thứ ngôn ngữ con nít ngây ngô sao?

Chắc chắn không phải thế!

Nhà tâm lý trẻ em Anne Furnald của Đại học Stanford đã tìm hiểu được rằng, khi nói chuyện với bé, các ông bố, bà mẹ ở mọi nền văn hóa khác nhau đều điều chỉnh cách phát âm của họ để nói chuyện "cùng một ngôn ngữ" với bé. Furnald cũng cho biết tất cả phụ huynh đều kề sát mặt họ với bé, nói những từ ngắn và có giai điệu.

Thật thú vị là nhịp tim của bé sơ sinh khi lắng nghe bố mẹ tăng lên, thậm chí khi bé không hiểu được gì.

Furnald còn quan sát thấy được việc bố mẹ nói chuyện với bé theo kiểu con nít còn thúc đẩy quá trình kết nối từ vựng với vật thể; vì khi nói, bố mẹ liên tục chỉ vào các vật thể và gọi tên chúng. Cách làm này tốt hơn hẳn so với việc chỉ nói bình thường. Tạp chí *Time* đưa ra hình ảnh so sánh phóng đại rằng, những âm thanh giàu nguyên âm (a, e, ê, i…) của bố mẹ, cũng giống như việc chim bố mẹ mớm cho chim con, sẽ bổ dưỡng hơn vì cách nói chuyện này "ngon lành", dễ tiếp thu hơn với bé.

Nếu bạn nghĩ về những gì các bậc phụ huynh thường làm khi nói với bé con của mình bằng thứ ngôn ngữ trẻ thơ, bạn sẽ nhận ra họ cũng sử dụng những nguyên lý hoạt động cơ bản của bộ não – đó là *liên kết, bắt chước, nổi bật, địa điểm và lặp lại.*

Bé liên kết các từ và âm thanh lại với nhau

Nói chuyện kiểu trẻ thơ chính là *ngôn ngữ của tình yêu.*

Chậm nói

Rất nhiều bé có khả năng nổi trội về ngôn ngữ và biết nói từ lúc một tuổi, thì cũng không ít bé chỉ bắt đầu bập bẹ khi đã lên hai. Dù cha mẹ cũng nên để ý, nhưng thường không cần phải lo lắng quá mức trong những trường hợp này. Điển hình như tôi, người sau này dành phần lớn thời gian cho việc nói và viết, vẫn không chịu học nói cho tới tận sau sinh nhật lần thứ hai của mình. Nhiều người tôi biết cũng như thế. Nếu bạn cũng thuộc trường hợp này, thì chúng ta có thể tự an ủi bản thân bởi Albert Einstein chỉ bắt đầu nói khi đã hơn ba tuổi.

Nguyên nhân cho việc chậm nói này, trên thực tế lại là một "mưu đồ" có chủ ý và đầy cụ thể. "Tại sao phải tốn thời gian học cách sử dụng công cụ phức tạp kinh khủng này, trong khi mình đã học được và hiểu được thứ ngôn ngữ mà ba mẹ đang muốn mình phải nói. Và tại sao phải nói lên những câu rắc rối như: *Mẹ ơi, mẹ có thể đi tới bàn và lấy cho con một ly nước được không, bởi vì con đang rất khát nước. Cảm ơn mẹ rất nhiều!*, trong khi tất cả những gì mình phải làm là chỉ tay và nhìn ly nước, thì người bảo hộ trung thành

của mình sẽ ngay lập tức chạy đến bàn lấy đúng cho mình ly nước mình đang muốn, lại vừa hoan hỉ xuýt xoa sự thông minh xuất chúng của mình".

Trẻ em và người lớn

Ngày càng có nhiều "bằng chứng" chỉ ra rằng trẻ em là bậc thầy về việc học ngôn ngữ, còn người lớn thì theo thời gian, việc học sẽ càng trở nên khó khăn và thậm chí là không thể. Minh họa cho điều này là câu chuyện về một chuyên viên công ty dầu nhờn bốn mươi tuổi, người vừa được thông báo sẽ được cử đi nước ngoài làm việc. Ông đến một trung tâm ngoại ngữ để đăng ký học thứ tiếng của nước ông sắp đến. Nhưng ông đã bị thầy giáo khước từ: "Rất tiếc là ông đã hơn 40 tuổi rồi, tôi e là ông không thể học được ngôn ngữ mới".

Thật đáng buồn là những nghiên cứu về khả năng học ngôn ngữ đã ghi lại chính xác sự thật rằng hầu hết người lớn gặp khó khăn trong việc lĩnh hội một ngôn ngữ mới.

Tại sao lại như vậy? Khi học ngoại ngữ, người lớn đã được dạy để "không được thất bại", rằng bắt chước là sao chép, sao chép là gian lận, gian lận dĩ nhiên là không tốt, và họ cũng cho rằng để người nước ngoài hiểu được mình, họ phải nói đúng ngữ pháp.

Như vậy đấy, bị ngăn cản bởi nỗi sợ; không sẵn sàng sử dụng các công cụ học hỏi hoàn hảo của mình; học ngữ pháp, câu và cụm từ trước, người lớn đã làm ngược lại hoàn toàn với cách mà những thiên tài nhí của chúng ta vẫn làm, và ngược lại hoàn toàn với những gì bộ não cần để học một ngôn ngữ mới.

Người lớn luôn có thể học ngôn ngữ mới.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Để giúp con mình học một ngôn ngữ mới, hãy bắt chước chính xác kỹ thuật của bé với chính mình.

Bên cạnh những kỹ thuật ghi nhớ là luật về liên kết, nổi bật, lặp lại được áp dụng một cách hợp lý, sử dụng Bản đồ Tư duy và cộng thêm sự ham học của mình, bạn sẽ học được ngôn ngữ mới nhanh hơn bất kỳ đứa trẻ nào, và có thể truyền dạy những kỹ năng bậc thầy này cho bé.

• Chủ động chọn những từ phức tạp, hấp dẫn để kích thích trí não của con bạn.

• Sử dụng ngôn ngữ trẻ con.

Hãy nói bất kỳ điều gì bạn thích, không e ngại rằng chúng nghe thật ngô nghê.

• Bắt đầu cho bé học thêm ít nhất là một ngôn ngữ nữa trước khi bé lên ba.

Các bậc cha mẹ đã thành công trong việc nuôi dạy con cái lưu loát hai ngôn ngữ đã nói rằng điều quan trọng khi cho bé học ngôn ngữ thứ hai đó là "nguồn học liệu" phải nhất quán và liên tục. Bé có thể học từ bố mẹ, từ trường học (thầy cô giáo và bạn bè), hoặc từ người có giao tiếp với bé hàng ngày. Và việc học sẽ không có tác dụng nếu bố mẹ chuyển từ ngôn ngữ này sang ngôn ngữ khác một cách ngẫu nhiên.

Chương 9
NUÔI CON KIỂU NHÀ KÍNH

*

Đơn giản là KHÔNG NÊN!

*

Dạy bé theo "phương pháp nhà kính" có thể hiểu là nỗ lực của bố mẹ trong việc nhồi nhét thông tin cho con mình, thường là ngược lại với ý muốn của chúng, nhằm biến chúng thành những thiên tài nhỏ tuổi.

Nỗ lực trên đi ngược lại với tinh thần của quyển sách mà bạn đang cầm trên tay, và nó có thể mang lại những hệ quả hết sức tiêu cực, chẳng hạn như trường hợp của cậu bé Oliver bị nhồi nhét môn toán ở chương trước.

Bé sinh ra để học, và sẽ tiếp nhận thông tin một cách tự nhiên, không cần phải nhồi nhét hay dồn ép.

Nhiều người cho rằng những phương pháp như của Suzuki và Glenn Doman là ép buộc trẻ em. Song không phải vậy! Các nhà phê bình đã bỏ qua một điểm rất quan trọng rằng cách tiếp cận của những phương pháp này hoàn toàn ngược lại, biến việc học trở thành trò chơi, khiến các bé hứng thú tìm hiểu và theo đuổi việc học, và cũng không có bất kỳ áp lực nào từ phụ huynh.

Việc ép buộc bé cũng giống như đưa nước lên đồi – điều hoàn toàn có thể nhưng lại tốn rất nhiều công sức không cần thiết. Trong khi đó, những cách tiếp cận trong quyển sách này thì giống như dẫn nước xuống đồi, chỉ điều chỉnh lực chảy khi cần thiết.

ĐIỀU CẦN LÀM

Cả cá nhân bạn và nhóm hỗ trợ của bé phải luôn ý thức được rằng: cứ để nước tự chảy theo hướng phù hợp.

Để bé dẫn dắt, đừng bắt bé phải đi theo hướng mà bé không thích. Việc học nên tràn đầy niềm vui và sự hứng khởi hơn là mang tính áp đặt, ép buộc.

Hãy khuyến khích bé phát huy những khả năng, sở thích của mình và chuẩn bị để bé có thể học mọi lúc. Ví dụ, nếu bé con bốn tuổi của bạn gần như bị ám ảnh về khủng long, bé muốn đọc cuốn sách về khủng long mỗi khi có thể, học những cái tên phức tạp của chúng và nói chuyện về chủ đề khủng long với bất cứ ai muốn nghe, thì đừng mất kiên nhẫn và đừng cố gắng hướng bé sang một chủ đề khác. Có thể bạn cảm thấy chán, nhưng bé đang theo đuổi sở thích của mình với niềm đam mê của một thiên tài. Hãy cứ háo hức và khuyến khích bé, bởi những chú khủng long rồi sẽ dẫn bé đến môn lịch sử, địa lý, sinh học, địa chất, động vật học và tất cả những lĩnh vực khác có liên quan. Hỏi những câu liên quan đến khủng long và bạn sẽ thấy cách học tập này giúp bé phát triển trí nhớ và kỹ năng học tập cho tương lai. Bạn cũng có thể học được điều gì đó.

Hãy nhớ là đôi khi áp lực đúng cách cũng có tác dụng tích cực.

Có rất nhiều, rất nhiều những ví dụ điển hình về việc những người lớn chúng ta đôi khi hối tiếc rằng cha mẹ chúng ta đã không kiên quyết hơn một chút nữa trong việc bắt chúng ta phải tiếp tục học đàn hay học các môn khác.

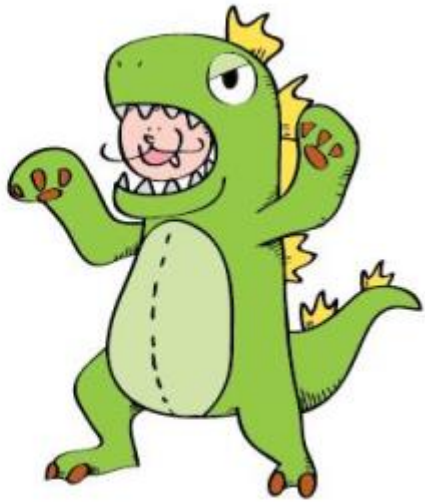

ĐIỀU KHÔNG NÊN LÀM

Đừng nghĩ con bạn là một cái cây, rồi trồng trong nhà kính.

Chương 10
"BẢO MẪU" CÔNG NGHỆ

*

Tivi. Video. Máy tính. Trò chơi điện tử. Máy nghe nhạc. Mạng Internet. Các trang web.

Chúng có tốt không?

Hay xấu?

Chúng giúp bé thông minh, hiểu biết hơn, tiếp cận được những lĩnh vực chưa từng ai biết đến trước đó?

Hay chỉ tổ tốn thời gian và hại não?

*

Điều đó tùy thuộc vào bạn.

Những câu hỏi trên là một ví dụ khác thể hiện cách tiếp cận vấn đề hết sức giới hạn của thế kỷ 20: hoặc cái này hoặc cái kia, hoặc trắng hay đen, hoặc đúng hay sai, hoặc tốt hay xấu.

Điều đó cũng giống như câu hỏi bàn tay của con người là tốt hay xấu vậy. Sẽ là "tốt" khi cho đi, vuốt ve, nâng niu, xây dựng, vận động, vẽ vời... Và sẽ "xấu" khi đánh đập, tước đoạt, trộm cắp, tàn phá, giết chóc, hủy hoại...

Động cơ và cách sử dụng chính là những tiêu chí để xác định "tốt" hay "xấu".

Điều này cũng tương tự như với công nghệ thông tin.

Công nghệ thông tin có thể mang lại cho con bạn những thông tin, kỹ năng giúp ích cho cuộc sống, hoặc cũng có thể nhồi nhét vào trí óc bé những thứ vô bổ, làm suy yếu về thể chất.

Cách tiếp cận tốt nhất cho tất cả các loại hình công nghệ thông tin đó là sử dụng chúng như những người bạn, người đồng hành, người phục vụ hiền hòa, luôn sẵn sàng giúp đỡ, sẵn sàng nghe lời bạn cả ngày lẫn đêm. Điều vô cùng quan trọng mà bạn hãy luôn nhớ là sự khác nhau giữa trí thông minh nhân tạo và trí tuệ siêu việt của bé.

Một trong những ưu điểm, đặc biệt từ máy tính, là chúng giúp bé nhuần nhuyễn một số khả năng cần thiết:

1. Sự khéo léo và tốc độ đôi tay

2. Sự khéo léo và tốc độ thị giác

3. Trí tưởng tượng

4. Nhận thức "bức tranh toàn cầu"

Phương pháp tiếp cận này sẽ luôn đồng hành cùng con bạn suốt quãng đời thơ ấu cũng như trưởng thành, đó là những gì được tóm tắt ở phần ĐIỀU CẦN LÀM dưới đây.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Chọn những chương trình tivi hoặc video cho con bạn, như thể bạn là Hiệu trưởng của một trường Đại học đang lên một chương trình học hấp dẫn và thú vị nhất.

Chương trình nên đa dạng. Giới hạn việc nhìn màn hình (cả xem tivi, video hoặc sử dụng máy vi tính) của con bạn trong khoảng một tiếng mỗi ngày.

Đừng để tivi trong phòng bé vì bạn không thể chọn chương trình, và bé có thể xem nhiều hơn lượng cho phép, thậm chí đến quên cả ngủ.

• Chọn cho bé những trò chơi điện tử có nội dung tích cực, khuyến khích tư duy phân tích, hoạch định chiến lược và suy nghĩ sáng tạo hơn là những trò bắn súng, đặt bom, chém giết hay phá hủy.

• Hãy thông thạo vi tính và cách sử dụng Internet để trở thành bạn đồng hành của bé, thay vì là một người ngoài hành tinh hoặc

một người “mù” công nghệ trong mắt bé.

Chương 11
TRÒ CHƠI VẬN ĐỘNG TRÍ ÓC

*

Vận động trí óc là "tập thể hình" cho bộ não đang phát triển của bé.

Goethe, một thiên tài và nhà bác học người Đức, một trong mười bộ óc vĩ đại nhất của nhân loại, thậm chí đã gọi cờ và các trò vận động trí não là "chuẩn mực của trí tuệ".

*

Vận động trí óc được chia thành bốn loại chính:

1. Trò chơi trên bàn cờ

Từ những trò đơn giản như cờ tỉ phú, tầm trung như cờ đam, đến cả cờ vua, cờ vây.

2. Trò chơi bài

3. Trò chơi luyện kỹ năng trí tuệ

Bao gồm luyện trí nhớ, suy nghĩ sáng tạo, đọc nhanh, thiết lập Bản đồ Tư duy, kiểm tra trí thông minh và tự tính toán mà không cần dùng máy tính.

4. Trò chơi điện tử

Tất cả các trò chơi đều giúp cho con bạn phát triển trí não. Ở các chương khác, chúng ta đã đề cập đến các kỹ năng trí não và các trò chơi trên máy tính, nên ở đây tôi chú trọng đến các trò chơi trên bàn, chúng có các đặc điểm:

1. Suy nghĩ có phân tích

2. Suy nghĩ có chiến lược (dài hạn)

3. Suy nghĩ sáng tạo (bạn phải nghĩ theo cả cách cũ và cách mới để thoát khỏi những khó khăn cũng như những tình huống mà bạn chưa hề trải qua)

4. Suy nghĩ mang tính toàn cầu – trong mọi trò chơi trên bàn cờ, bạn phải cùng lúc thấy được cả cánh rừng và từng cây đơn lẻ

5. Tập trung

6. Học cách thua cuộc và thua một cách vẻ vang

7. Học cách chiến thắng

8. Độc lập

9. Liên kết

10. Tự lực

11. Ghi nhớ

12. Các kỹ năng tương tác

Điểm cuối cùng tôi muốn nhắc đến, đó là sự gia tăng đáng kể lượng người tham gia các trò chơi vận động trí tuệ hiện nay. Các trò chơi vận động trí não gồm cả trò chơi ghép hình, ô chữ, thử thách trí tuệ, các trò đố vui thường thấy ở các báo hay tạp chí.

Nhưng vận động trí óc lại thường được xem là chỉ dành cho nam giới, bởi lối suy nghĩ sai lầm rằng nam ưu tiên sử dụng bán cầu não trái và nữ ưu tiên sử dụng bán cầu não phải. Đó thật là một suy nghĩ sai lầm, bởi sự thật chứng minh điều ngược lại, như trong câu chuyện sau.

Câu chuyện về các chị em nhà Polgar

Cuối những năm 1970, Laszlo Polgar, một nhà toán học xuất sắc và cũng là kỳ thủ cờ vua, cùng vợ đón chào sự ra đời của cô con gái thứ ba là Judit. Gia đình họ không có con trai. Sự "mất cân bằng giới tính" là đề tài "cảm thương" cho những người bạn của Laszlo, bởi họ cho rằng thật đáng tiếc khi trí não toán học thông minh tuyệt vời và tài chơi cờ của ông đã rơi vào ngõ cụt, khi ba cô con gái rõ ràng không thể nối nghiệp cha trong lĩnh vực ông đã chọn.

Tức giận bởi những suy nghĩ thiển cận, những định kiến và sự kiêu ngạo của họ, Laszlo quyết định thử trí tuệ của ba cô con gái nhỏ của mình. Ông hỏi các con có muốn chơi cờ không và biến môn cờ trở thành một hoạt động ấm cúng, đầy vui vẻ và yêu thương của gia đình. Các cô con gái đều đồng ý và tận dụng cơ hội để chơi cờ với cha. Chúng thật sự thích thú trước niềm vui và tình cảm khắng khít do bàn cờ mang lại.

Theo thời gian, gia đình họ ngày càng trở nên khắng khít, đầy yêu thương và hạnh phúc. Khả năng chơi cờ của các bé gái tiến bộ rõ rệt. Hai cô con gái lớn đều tiến bộ xa, và Judit là giỏi nhất, đơn giản vì bé có nhiều người lớn hơn để học hỏi.

Càng về sau, gia đình càng gắn kết và các bé gái cũng chơi cờ giỏi hơn.

Zsuzsa, chị cả, trở thành kỳ thủ thế giới và thắng ở nhiều giải cờ, hạ được nhiều đại kiện tướng thế giới.

Zsofia nhanh chóng trở thành Nữ Đại kiện tướng Thế giới, và trở thành nữ vô địch thế giới của Liên đoàn Cờ Quốc tế.

Vậy Judit có vượt qua được cái bóng lớn của hai người chị không?

Dĩ nhiên là có rồi!

Cũng như Zsofia, Judit nhanh chóng trở thành Nữ Đại kiện tướng Thế giới. Không lâu sau, cô trở thành Kiện tướng Thế giới, là nữ kiện tướng đạt giải cao nhất trong lịch sử, lọt vào top 10 siêu kiện tướng thế giới (trong đó bao gồm kỳ thủ vĩ đại nhất Garry Kasparov) và cô đã vào đến tứ kết của giải vô địch thế giới 1999. Không chỉ là một kỳ thủ xuất sắc, Judit còn kết hôn và có một cuộc sống viên mãn. Sự kiên trì và nhất quán để vượt qua những giới hạn về nhận thức đã giúp cô thành công.

Ba chị em đã trở thành hình tượng của những đứa trẻ được phát triển toàn diện, có cả sự khôi hài, hóm hỉnh, vui vẻ và kỹ năng giao tiếp giữa con người với nhau. Laszlo và vợ ông là Klara hết mực vui mừng về sự thành công của con họ, và điều này cũng đánh đổ định kiến về khả năng vận động trí não của các bé gái.

Vận động trí não, học tập và những thành công khác

Các loại hình vận động trí não ngày càng phát triển, và điều này dẫn đến số lượng những nghiên cứu về hiệu quả của chúng đối với học tập và những lĩnh vực khác cũng tăng theo. Mối tương quan

giữa việc chơi và những hoạt động khác là hết sức tích cực.

Hình tượng người vận động trí não

Hình ảnh phổ biến của người vận động trí não trong thế kỷ 20 đã dần biến đổi khi bước sang thế kỷ 21.

Vậy hình tượng này trông như thế nào?

Hình tượng mọt sách: kính mắt dày cộp, da dẻ xanh xao, vóc dáng nhỏ bé, lưng khòm, thể trạng yếu kém, thiếu các kỹ năng thể chất - xã hội, bị cô lập, không có bạn bè. Đây là lý do tại sao nhiều trẻ em trên thế giới tích cực sử dụng trí thông minh để che giấu… sự thông minh của mình, chỉ vì sợ bị gọi là "mọt"!

May mắn là thực tế không phải như vậy. Một nghiên cứu gần đây về vận động viên trí tuệ ở Thế vận hội Vận động Trí não (Mind Sports Olympiad) lần thứ ba cho thấy hầu hết các đấu thủ đều có sở thích phong phú, và hơn 60% đều yêu thích thể thao.

Hơn thế nữa, những nhà vô địch về trí tuệ trên thế giới, gồm cả Garry Kasparov – kỳ thủ vĩ đại nhất, Dominic O'Brien – tám lần vô địch thế giới về trí nhớ, Ron King – nhà vô địch chưa từng bị hạ ở giải cờ đam thế giới, đều là những vận động viên siêu hạng. Họ đều chơi những môn như chạy bộ, bơi lội, đi bộ đường dài, bóng bàn, thể dục dụng cụ hay khiêu vũ để giúp cơ thể cân đối, và trên hết là trí não của họ minh mẫn.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Tập cho bé chơi nhiều dạng trò chơi giúp vận động trí não, từ những trò chơi đơn giản đến phức tạp.

• Cả gia đình tham gia những sự kiện Vận động Trí não tại địa phương, thành phố, quốc gia, thậm chí là quốc tế, ví dụ các cuộc thi đấu cờ, thử tài trí nhớ…

Chương 12
NHẢY MÚA

*

Con bạn đã bắt đầu những "điệu nhảy cuộc đời" ngay ở tuần thứ mười hai trong bụng mẹ, từ trước khi mẹ có thể cảm nhận được sự vận động của bé.

Bé chuyển động tay chân, đầu hoặc xương sống theo nhiều cách, đôi khi lặp lại đôi khi không. Theo đó, trí não của bé hoạt động theo mệnh lệnh của gien tổng thể, tập dượt cơ thể sơ sinh bằng những vận động đa dạng, nhằm chuẩn bị cho bé có thể vận động thoải mái lúc được sinh ra.

*

Mỗi cử động như thế tạo ra trong não bé những ký ức thô sơ về sự chuyển động. Sau khi sinh, những ký ức này lặp lại hàng trăm ngàn lần để dần tinh chỉnh, làm cho động tác trở nên chính xác và có mục đích. Hàng trăm bắp cơ kết nối với nhau và mỗi bắp cơ đều có những ký ức riêng và đều cần phối hợp với nhau.

Để cơ phát triển đầy đủ và phối hợp nhịp nhàng, điều quan trọng là những "điệu nhảy" của bé phải được khuyến khích tiếp diễn về sau.

Con bạn sinh ra đã là một vũ công, và bạn nên động viên, khích lệ điều tự nhiên cũng như tài năng này suốt tuổi thơ cũng như cuộc đời bé sau này. Ở những quốc gia có truyền thống mạnh về nhảy múa, các bé được tạo điều kiện luyện tập ngay từ ngày đầu tiên. Nhảy múa là kiểu phản ứng tự nhiên đối với âm nhạc và là những biểu đạt tự nhiên của cơ thể. Điều này rất quan trọng trong cuộc đời mỗi người. Thật không may là không phải lúc nào chúng ta

cũng tiếp xúc với nhảy múa theo cùng một cách và chỉ thường chứng kiến những màn biểu diễn vụng về, gượng gạo trên sàn nhảy hoặc trên sân khấu đám cưới, tiệc tùng.

ĐIỀU NÊN LÀM

Kết hợp nhảy múa vào những hoạt động âm nhạc của bé và của bạn (xem thêm chương Âm nhạc).

Hãy lấy âm nhạc làm nền cho đời sống hàng ngày của bạn. Ngay từ khi bé vài tuần tuổi, bạn có thể bế bé và nhẹ nhàng lắc lư theo nhạc. Đến khi bé đã biết đi, bạn có thể nhảy cùng bé như với một "bạn nhảy" thực thụ. Nếu bé vẫn thích thú với các điệu nhảy khi đã lớn hơn, hãy đăng ký cho bé tham gia một nhóm múa hay một lớp học múa nào đó.

Dành thời gian cho việc nhảy múa, biến nhảy múa trở thành một hoạt động thường xuyên của gia đình.

Múa sẽ giúp kết nối cơ thể với tâm hồn bạn, giúp cơ thể bạn cân đối, giúp bạn khỏe mạnh và hạnh phúc hơn. Những xúc cảm này sẽ tự động truyền lại cho con bạn.

Chương 13
TÌNH DỤC & GIỚI TÍNH

*

Các bậc phụ huynh thường rất băn khoăn trước những thắc mắc liên quan đến tình dục và giới tính, lo lắng rằng họ có thể gây tổn thương đến tâm lý của bé khi tiết lộ những sự thật về cuộc sống không đúng thời điểm.

*

Lo lắng này hoàn toàn vô căn cứ. Với bé được sống trong môi trường yêu thương, cởi mở và thành thật, mọi thứ xung quanh đều là đối tượng để bé tìm hiểu. Sẽ chẳng có gì là độc hại cho cái đầu đang phát triển của bé khi được tiếp cận sự thật một cách tế nhị và đúng đắn.

Bố mẹ của tôi đã giúp tôi tiếp cận vấn đề nhạy cảm này theo cách hết sức lý tưởng, bởi họ tạo nên một câu chuyện thú vị. Bố mẹ tôi quyết định là khi nào tôi hỏi về "con chim cúc cu" và "những ngọn đồi", thì họ sẽ nói với tôi một cách cởi mở, khoa học và đầy lãng mạn về nghi thức giao phối của con người.

Một ngày nọ, khi gia đình chúng tôi còn ở thành phố Sheperton, bên dòng sông Thames, Anh Quốc, thì tôi – một cậu bé chỉ mới ba tuổi – đột ngột xông vào phòng của bố mẹ, và thấy cả hai người đang trong tình trạng không một mảnh quần áo đứng trước mặt tôi. Ấn tượng bởi sự khác nhau quá rõ ràng về hình thức của hai người, tôi hỏi tại sao Bố có "con chim cúc cu" mà Mẹ lại không có, và tại sao Mẹ lại có ngực còn Bố thì không?

Họ đã bỏ ra 15 phút thật đáng giá để giải thích cho tôi những điều cần biết, và sau này, mẹ tôi đã kể lại rằng chỉ trong vòng vài phút

sau cuộc giải thích, cả bà lẫn cha tôi đều rất bối rối, không biết liệu mình có mắc sai lầm khi quyết định cởi mở như vậy với tôi hay không. Trên thực tế, tôi bắt đầu tư lự trước những hiểu biết gần như "trọn gói" mà cha mẹ đã trao cho mình. Suốt hai ngày tiếp theo, tôi trở nên yên lặng và đăm chiêu.

Sau hai ngày, tôi lại lao đến phòng Mẹ với một thắc mắc to lớn mà tôi đã suy nghĩ suốt hai ngày qua: "Mẹ, nếu Bố gieo hạt giống rau quả vào người mẹ thay vì hạt giống cậu bé, thì con có là một củ cà rốt không?" (xem thêm chương *Tính Logic*).

Hãy làm cho những câu trả lời đối với bé là hết sức tự nhiên và dễ dàng chấp nhận.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Hãy tự nhiên và cởi mở trước những vấn đề về cơ thể ở gia đình bạn.

Đừng che giấu những điều không cần phải che giấu với con. Khi bé hỏi, hãy trả lời thẳng thắn, cởi mở, đi thẳng vào vấn đề và tự nhiên nhất có thể. Đừng cố giải thích tất cả mọi việc chỉ trong một lần, cũng đừng đi quá xa tầm hiểu biết còn non nớt của bé.

• Chuẩn bị những thông tin kiến thức về cơ thể con người qua sách vở, phim ảnh hay những dạng tài liệu khác.

Tìm mua và cùng bé đọc những cuốn sách bổ ích giúp bé hiểu thêm về giác quan, giới tính và cơ thể con người.

• Hãy làm theo cách mà bố mẹ tôi đã làm.

Chương 14
KHÓ KHĂN TRONG HỌC TẬP

*

Nỗi lo lớn nhất của các bậc phụ huynh là sợ con cái mình sinh ra bị "thiếu khả năng học tập", hay bị một dạng tổn thương não nào đó.

*

Trước tiên, chúng ta hãy bàn về những khó khăn trong học tập: Có hai loại chính là hội chứng Khó đọc và Rối loạn tăng động giảm chú ý (ADHD). Tin mừng là cả hai hội chứng trên đều không nghiêm trọng như tên gọi của chúng và thường có thể được điều trị dứt điểm. Trạng thái thực tế của chúng như sau:

Hội chứng Khó đọc & Rối loạn tăng động giảm chú ý

Hội chứng Khó đọc

Nếu một người có những vấn đề khó khăn trong việc đọc và trong việc xác định những đường nét của chữ cái, họ có thể bị chẩn đoán là mắc hội chứng Khó đọc. Thêm vào đó, họ có thể bị loạn chữ, và vì thế mà chữ viết của họ thường nguệch ngoạc. Ở một số nơi, có hơn 30% trẻ em được chẩn đoán là "thiếu khả năng học tập".

Hơn 80% những người mắc hội chứng Khó đọc mà tôi đã gặp thực sự không mắc hội chứng này. Trong bài tập đọc, ngay lúc đầu chúng đã học sai và hiểu sai một trong những quy tắc cơ bản của việc đọc, và vì thế chúng bị cho là mắc phải hội chứng Khó đọc.

Để hiểu tình trạng này dễ xảy ra thế nào, hãy hình dung bạn là một người ngoài hành tinh du hành đến trái đất, và có một người

nhanh chóng giải thích cho bạn về những hình thù kỳ quái được gọi là "chữ", trong đó một vài chữ có hình dáng na ná nhau, và khi liên kết với nhau thì chúng tạo thành từ.

Để thấy sự phức tạp của vấn đề, hãy làm bài thực nghiệm sau. Nhìn vào những chữ cái trong hình minh họa và nhanh chóng nhận dạng từng chữ trong vô số những hình dáng khác nhau đó, vừa chuyển động mắt từ chữ này sang chữ kia nhanh nhất có thể, vừa đọc tên chúng. Bạn sẽ sớm thấy rằng bạn bị ấp úng và không xác định được một vài từ.

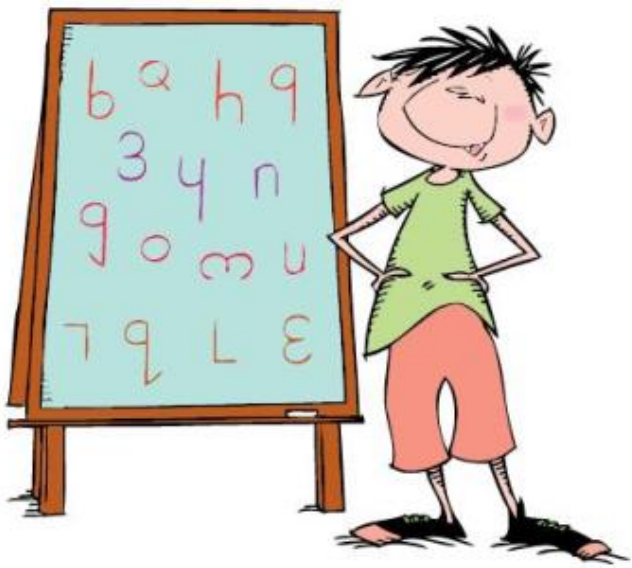

Quá dễ lẫn lộn giữa chữ này với chữ khác

Trong khi đó, trong vai một người ngoài hành tinh, bạn được chỉ cho biết ý nghĩa của những chữ tượng hình này và được yêu cầu phải viết ra từ "*god*" lên một mẩu giấy. Bạn phải nặn óc để suy nghĩ, và nhớ ra từ này có ba chữ cái, mà cả ba chữ đều có hình tròn. Đầu tiên bạn cẩn thận viết ba hình tròn "ooo". Sau đó, sàng lọc thông qua trí nhớ của mình, bạn nhớ được một chữ có một đường thẳng hướng lên, sát bên phải của vòng tròn ("d") và một chữ có một đường thẳng cũng sát bên phải vòng tròn nhưng hướng xuống ("g"). Một cách may rủi, bạn đặt chữ có đường thẳng hướng lên ở vị trí đầu tiên và chữ còn lại, có đường thẳng hướng xuống, ở phía sau cùng. Bạn cảm thấy hơi hơi chắc, nhưng có vẻ nó không hoàn toàn đúng lắm và sau đó nộp mẩu giấy của bạn. Thật không may, thay vì viết từ "god", bạn lại viết thành từ "dog", và thay vì ngợi khen cho kết quả kha khá của bạn, người kiểm soát

của bạn lại cho rằng bạn bị mắc hội chứng Khó đọc, hay thậm chí là bị tổn thương não nhẹ.

"Phát hiện" này nếu không làm mòn sự tự tin của bạn, thì cũng có thể làm bạn bối rối và nhiều khả năng bạn sẽ tiếp tục mắc những lỗi tương tự trong các bài tập tiếp theo.

Đây là điều xảy ra với phần lớn những người được chẩn đoán mắc phải chứng Khó đọc. Nguyên do là ngay từ ban đầu, họ không được cung cấp những công cụ cần thiết để ghi nhớ, đó là *liên tưởng và tưởng tượng*, hai yếu tố giúp họ nhớ được tên gọi của các chữ cái. Sai lầm đầu tiên của họ trùng khớp với định nghĩa chính thức của chứng Khó đọc, do đó họ bị quy kết một cách không chính xác và ngày càng tuột dốc trong việc học.

Điều thường xảy ra ở những người bị quy kết mắc phải triệu chứng Khó đọc là sau đó họ thường sẽ cố gắng đọc thật chậm và cẩn thận vì nghĩ rằng như vậy sẽ giúp hiểu được nội dung bài đọc tốt hơn, nhưng điều này dường như chỉ khiến cho vấn đề thậm chí càng tồi tệ thêm mà thôi.

Phần lớn những người bị chẩn đoán mắc hội chứng Khó đọc thì thực sự không phải vậy. Nhưng cho dù đúng là như thế đi chăng nữa thì họ vẫn có thể giải quyết được các vấn đề khó khăn trong việc đọc bằng cách: từ từ gia tăng tốc độ đọc theo hướng dẫn, dùng Bản đồ Tư duy như một công cụ ghi chú và suy nghĩ. Với kinh nghiệm của tôi, phần lớn mọi người đều có thể tăng tốc độ đọc và khả năng hiểu của mình một cách đáng kể.

ADHD và chứng Hiếu động

Có nhiều tranh luận xoay quanh vấn đề Rối loạn tăng động giảm chú ý (ADHD). Trên thế giới có hàng triệu trẻ em bị chẩn đoán mắc hội chứng này và phải uống các loại thuốc (đặc biệt là Ritalin) dài hạn nhằm kiềm chế bớt hành vi của mình. Tuy nhiên đã có một tia hy vọng lóe lên, bởi các nhà dinh dưỡng hàng đầu gần đây đã khám phá ra rằng nhiều vấn đề về rối loạn trí não và rối loạn hành vi có thể được khắc phục bằng cách điều chỉnh lại chế độ ăn uống.

Các cuộc tranh luận vẫn còn đang tiếp tục về việc liệu hội chứng này có phải là một căn bệnh y khoa hay không, liệu đó có phải là một hội chứng chung chung nguy hiểm được chẩn đoán bởi những bác sĩ kém chuyên môn, liệu có phải các thầy cô giáo quy cho trẻ bị ADHD chỉ là để che giấu sự thiếu năng lực của chính họ

trong việc duy trì sự chú ý của các em, liệu Ritalin là một liều thuốc thần kỳ hay chỉ là một loại dược phẩm làm bình thường hóa, chậm chạp hóa, mụ mẫm hóa những đứa trẻ vốn rất năng động và sáng tạo.

Bất kể bạn kết luận gì đi chăng nữa, thì hãy luôn nhớ rằng các triệu chứng của ADHD đều là chủ quan, nghĩa là nó phụ thuộc vào cách nhìn nhận, đánh giá của chính người kiểm tra, cũng như cách nhìn nhận của các bậc phụ huynh.

Ví dụ, nếu như người kiểm tra (và/hoặc bạn) cho rằng trẻ em có thể ngồi yên trong lớp học và chú ý nghe giảng bài trong một quãng thời gian dài, thì rất nhiều trẻ em bị quy kết là mắc hội chứng ADHD. Còn ngược lại, nếu người kiểm tra (và/hoặc bạn) cho rằng trẻ em nên hành xử theo cách của trẻ em – tức là quay qua quay lại, nói chuyện với bạn này, bạn kia – thì hội chứng này sẽ rất ít khi được quy kết. Tuy nhiên, cho dù những hành động của trẻ có dấu hiệu của triệu chứng ADHD hay không, nếu chúng làm cản trở cuộc sống ở nhà hay ở trường của bé thì bé cần được giúp đỡ. Song, phương pháp điều trị bằng thuốc có thể không phải là giải pháp thiết yếu.

Các thông tin sau đây có thể sẽ rất hữu dụng để giúp bạn đưa ra kết luận cho chính mình:

Theo Hiệp hội Tâm thần học Hoa Kỳ và các tổ chức khác, cá nhân nào có tám (hoặc hơn) trong số các dấu hiệu sau đây thì được xem là đang bị ADHD:

1. Không thể ngồi yên một chỗ dù đã được yêu cầu.

2. Dễ bị đãng trí bởi những kích thích bên ngoài.

3. Khó duy trì được sự chú ý trong công việc hoặc hoạt động vui chơi.

4. Thường xuyên chuyển sang làm những việc khác trong khi việc trước đó còn dang dở. (Điều thú vị cần lưu ý ở đây là Leonardo da Vinci, người được xem là thiên tài vĩ đại nhất mọi thời đại, lại… "dính" phải dấu hiệu này!)

5. Bồn chồn, bứt rứt hoặc tâm trí không yên.

6. Không thể, hoặc không muốn đợi tới lượt mình trong các hoạt động nhóm.

7. Thường hay cắt ngang câu hỏi để trả lời trước khi nghe xong câu hỏi.

8. Có vấn đề với các công việc vặt hoặc có vấn đề trong việc theo xuyên suốt một công việc.

9. Thích tạo tiếng động ầm ĩ trong khi chơi.

10. Hay cắt lời người khác.

11. Nói chuyện bốc đồng hay không ngừng nghỉ.

12. Dường như không chú ý lắng nghe khi thầy cô đang nói chuyện với mình.

13. Có những hành động xốc nổi, nguy hiểm về thể chất.

14. Thường hay đánh mất đồ dùng học tập (bút chì, dụng cụ, giấy...).

Những dạng hành vi này phải bắt đầu trước tuổi lên bảy, và phải xảy ra thường xuyên hơn so với những người cùng tuổi.

Nếu căn cứ theo định nghĩa này thì ít nhất một nửa dân số biểu hiện những dạng hành vi này thường xuyên hơn. Liệu họ đều bị bệnh hết?

Có hai trường hợp cơ bản cần ghi nhớ.

Mary-Lou Retton, một cô bé đang học mẫu giáo, siêu hiếu động đến nỗi các giáo viên ở trường khuyên cha mẹ của bé rằng hãy cho bé uống thuốc để giảm bớt các hoạt động của em. May mắn thay, cha mẹ của bé lại có suy nghĩ khác. Họ yêu cầu nhà trường tìm các hoạt động khác thích hợp hơn để tiêu tốn năng lượng khác thường của con mình.

Mười ba năm sau, Mary-Lou Retton, nổi tiếng thế giới với năng lượng và nhiệt huyết phi thường của mình, dễ dàng đoạt huy chương vàng môn thể dục dụng cụ tại Thế vận hội Los Angeles.

Một vài năm trước khi Mary-Lou Retton trải qua những khó khăn trong giai đoạn đầu đi học của mình, một cậu bé tên là Daley sống ở Anh cũng có cùng hoàn cảnh. Cũng tương tự, cha mẹ của Daley được khuyên dùng thuốc để làm giảm tính hiếu động cho cậu. Nhưng cũng như cha mẹ của Mary-Lou, cha mẹ Daley kiên quyết rằng luyện tập và hoạt động ngoại khóa sẽ "tiêu hóa" bớt năng

lượng sôi nổi của con mình. Daley bé nhỏ đã chứng minh cậu không hề biết mệt mỏi, cậu hoàn thành tất cả các chương trình thể thao ở trường.

Quyết định "mạo hiểm" của cha mẹ Daley đã được tưởng thưởng hậu hĩnh, khi Daley Thompson trở thành nhà vô địch Thế vận hội Mười môn phối hợp và ngự trị trên đỉnh cao của sự nghiệp thể thao trong mười năm, phá đổ tất cả các kỷ lục thế giới trước đó.

Thom Hartman, trong cuốn sách *Attention Deficit Disorder: A Different Perception* (tạm dịch: *Nhận thức khác về tình trạng Rối loạn thiếu tập trung*), đã nêu lên luận điểm chắc chắn rằng việc gán ghép căn bệnh này thường là không thích hợp. Hartman cho rằng trường học được dựng lên cho những "nông dân" ngoan ngoãn ngồi yên trên ghế, lắng nghe và làm theo những gì được dạy. Đó là sự tra tấn kinh khủng đối với những "tay thợ săn" luôn hiếu động, hướng ngoại, sáng tạo, thôi thúc và luôn thích khám phá những cái mới, giống như Leonardo da Vinci vậy. Những "tay thợ săn" đó không bị rối loạn thiếu tập trung, mà họ tràn đầy năng lượng!

Những khó khăn trong việc học có thể được khắc phục và cải thiện. Trong phần lớn các trường hợp, vấn đề hoàn toàn có thể xử lý được.

Câu chuyện về Jim

Câu chuyện của Jim sẽ cho thấy việc nhận xét không đúng sẽ ảnh hưởng xấu đến con trẻ như thế nào.

Sống tại một vùng đất phía Nam Hoa Kỳ, khi còn rất nhỏ, Jim đã được chẩn đoán là "thiểu khả năng học tập nghiêm trọng". Trong vùng ai cũng biết điều này, kết quả là cậu bé bị nhạo báng và tẩy chay. Năm 17 tuổi, Jim rơi vào trạng thái trầm cảm tột độ, không chịu rời khỏi giường lâu hơn hai hoặc ba tiếng đồng hồ mỗi ngày. Hành vi đó của cậu bé càng khiến những người xung quanh tin chắc về tình trạng "thiểu năng trầm trọng" của cậu.

Jim được Vanda North chẩn đoán bị chứng khó đọc nhẹ và tình trạng có vẻ rất khả quan. Cô và chính tôi đã dạy cậu những điều cơ bản nhất về trí não, và đặc biệt là làm cách nào để ghi nhớ. Trí tưởng tượng của Jim (như bạn có thể đoán ra!) trong từng ấy năm bị cô lập đã trở nên thật phi thường. Cậu bắt nhịp ngay với những kỹ thuật ghi nhớ, và chẳng mấy chốc đã có thể dễ dàng nhớ được chính xác 100 thứ ngẫu nhiên, theo một trật tự hoàn hảo, trong vòng chưa đến một giờ đồng hồ.

Vui mừng, bất ngờ trước thành tích và khả năng của chính mình, Jim "quay trở lại cuộc sống", trở nên năng động, khỏe khoắn và thay đổi hoàn toàn hành vi, đôi khi phải ép buộc cậu mới chịu leo lên giường ngủ!

Trong một cuộc gặp mặt, khi đang đứng lên phát biểu về tình trạng "thiểu năng" cũng như sự thay đổi của mình, Jim cảm thán: "Tôi không thiểu năng học tập! Tôi chỉ không được học!".

Tổn thương não

"Tổn thương não" là một trong những cụm từ nghe ớn lạnh nhất, làm kinh sợ bất kỳ ai nghe đến, nhất là khi nó liên quan đến tình trạng của con cái, bản thân, người thân, bạn bè của mình. Nó khiến ta liên tưởng đến sự méo mó, hư hỏng, khiếm khuyết, đau đớn và tuyệt vọng.

Thực vậy, đến nửa sau thế kỷ 20, không một ai, theo lời của Tiến sĩ Glenn Doman, "đã từng thấy, hoặc nghe được, một ca bệnh về não được chữa trị thành công".

Với sự tiến bộ rực rỡ của thần kinh học, tâm lý học và khoa học nghiên cứu não bộ, bức tranh đã thay đổi, với triển vọng tươi sáng và đầy hy vọng. Cụm từ "tổn thương não" trở nên ít đáng sợ hơn.

Bằng chứng ấn tượng nhất thể hiện sự tiến bộ này đó là những ca

mà toàn bộ vỏ não một bên bán cầu bị tổn hại không thể hồi phục cả trước khi sinh, trong thời gian sinh hay sau khi được sinh ra. Trong những trường hợp như vậy, phía não bị hư hại sẽ hoạt động giống như một mạch điện nhiều điểm nối, liên tục tạo ra "tiếng ồn" lấn át hoàn toàn chức năng của bán cầu não khỏe mạnh còn lại.

Dẫn đầu bởi những nhà tiên phong như nhà tâm lý học vĩ đại người Nga Alexander Luria và những nhà nghiên cứu y tế, bao gồm Tiến sĩ Doman, những nghiên cứu đầu tiên về các bộ não bị tổn thương đã được thực hiện, và ca phẫu thuật đặc biệt đầu tiên, cắt bỏ một nửa bán cầu não, đã được tiến hành.

Kết quả mang lại thật đáng kinh ngạc. Một trường hợp gần đây là bé Brandi Binder, 13 tuổi. Ngay từ nhỏ, bé đã bị chứng động kinh nghiêm trọng đến nỗi các bác sĩ phẫu thuật thuộc Trường Đại học California – Los Angeles (UCLA) đã không còn lựa chọn nào khác ngoài việc phải cắt bỏ toàn bộ phần vỏ não ở bán cầu não phải của cô bé khi em chỉ vừa lên sáu. Ngay sau ca phẫu thuật, Brandi mất gần như toàn bộ khả năng kiểm soát cơ bên trái cơ thể, bên được "điều khiển" bởi bán cầu não phải.

Sau 7 năm trị liệu, bao gồm rèn luyện cả toán học và âm nhạc, cùng những bài tập vận động (như tập nhấc chân), Brandi đã trở thành học sinh nằm trong nhóm xuất sắc nhất của trường trung học Holmes thuộc Colorado Springs, bang Colorado. Sở thích và các kỹ năng hiện giờ của cô bé bao gồm cả âm nhạc và hội họa, những kỹ năng được xem là chỉ thuộc về phần bán cầu não phải vốn đã bị cắt bỏ. Bác sĩ thần kinh học Donald Shields, thuộc trường Đại học UCLA, một trong những bác sĩ tham gia phẫu thuật cho Brandi, tóm tắt ngắn gọn những suy nghĩ mới về não con người: "Nếu tồn tại một cách để cân bằng, thì bộ não đang phát triển sẽ tìm ra cách đó".

Khi được luyện tập một cách tập trung và tinh tế, ngày càng có nhiều dấu hiệu hồi phục hoàn toàn cả về não bộ lẫn cơ thể. Đó là bởi vì khoa học hiện đại đã nhận thức được rằng, bộ não không phải là một bộ phận tĩnh, mà là một bộ phận linh hoạt sắc sảo và có khả năng thích ứng. Nó "mềm dẻo" đến mức nửa còn lại của vỏ não, khi được nuôi dưỡng, kích thích và khuyến khích đúng cách, sẽ liên kết lại với toàn bộ cơ thể. Và trong một thời gian ngắn đáng kinh ngạc, nó sẽ đảm nhiệm toàn bộ các chức năng của bán cầu não đã mất trong khi vẫn duy trì những chức năng ban đầu của nó.

Giờ thì vẫn còn có chút hy vọng đối với tình trạng tổn thương não của bé.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Trong vòng vài tuần đầu sau khi chào đời, con bạn sẽ được kiểm tra để chắc rằng bé mạnh khỏe và phát triển bình thường. Tuy nhiên, nếu bạn có bất cứ lo lắng nào, hãy hỏi ngay bác sĩ để được kiểm tra kỹ lưỡng về bộ não và hệ thống thần kinh của bé.

• Nếu con bạn gặp khó khăn trong việc học hay bị tổn thương não, luôn luôn nhớ rằng bộ não của bé rất linh hoạt và có thể uốn nắn lại. Bạn và các bác sĩ có thể làm rất nhiều điều cho bé.

Chương 15
THÚ NUÔI

Thú vật đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển của bé

Một nghiên cứu mới đây đã khẳng định rằng tất cả các loài động vật, từ các loài côn trùng, cho đến các loài cá, động vật lưỡng cư, bò sát, chim và các loài thú có vú đều sở hữu bên trong đầu chúng "bộ vi xử lý điện tử" cơ bản, tức tế bào não hoàn toàn giống về cấu trúc và chức năng của bạn hay của con bạn.

Có thể vì lý do này mà nhiều người có cảm giác rằng họ có mối liên kết nào đó với những loài động vật sống khác. Khi họ nói như vậy, họ đang ám chỉ đến thú nuôi của mình.

Thú nuôi có thể được xem như những món "đồ chơi" đặc biệt, chúng có những đặc điểm mà không một món đồ chơi nào có được:

1. Chúng như là những người bạn tuyệt vời.

Những chú chó sẽ mang đến cho bé một tình yêu vô điều kiện, là một người bạn thân thiết mà bé có thể tâm sự hết những bí mật, lo lắng, niềm vui… Tận sâu thẳm tâm hồn, bé biết rằng chúng có thể nghe và hiểu được bé.

Thú nuôi thường hết sức trung thành, điều rất quan trọng trong sự phát triển cảm xúc và sự tự tin của bé sau này. Máy tính và phim ảnh thì không làm được như vậy.

2. Những con vật nuôi sẽ sớm dạy cho bé những bài học vô giá về tinh thần trách nhiệm đối với những sinh vật khác, bao gồm việc ăn uống, tắm rửa, môi trường sống và sức khỏe của chúng.

3. Kết hợp với mục 2, những con vật nuôi sẽ dạy cho bé bài học về tính kiên nhẫn.

4. Vì những con vật nuôi có tuổi đời ngắn, nên bé sẽ có cơ hội được quan sát, tìm hiểu và có khái niệm cơ bản về sự sống và cái chết.

5. Sớm cho bé tiếp xúc với thú nuôi sẽ giảm bớt phản ứng sợ hãi – có khi là thái quá – của bé khi trông thấy những con vật ở trên đường hay trong công viên.

6. Thú nuôi, cũng giống như bé vậy, là một hình mẫu tuyệt vời của tính kiên trì. Tưởng tượng xem những chú chó hay mèo sẽ làm gì khi chúng muốn ăn.

7. Nhiều con vật nuôi có thể được dùng như công cụ lý tưởng để kích thích xúc giác, để vuốt ve, nâng niu, mơn trớn và ôm ấp.

8. Thú nuôi, ví dụ như chó, có thể là "người bảo vệ" trung thành của bé.

9. Những bài học về sự quan tâm, thận trọng và tinh tế sẽ hạn chế bớt tính tò mò không thích hợp của trẻ.

10. Thú nuôi tạo ra cơ hội để kích thích và phát triển toàn bộ các kỹ năng ở vỏ não, cũng như hầu hết các giác quan và tất cả những loại hình trí thông minh.

Loài vật là thành phần thiết yếu của khu vườn tự nhiên, của thiên đường. Chúng ta đã thảo luận về việc con cái chúng ta nên được sống trong thiên đường tuổi thơ. Giờ thì chúng ta biết được rằng thú nuôi cũng là một phần của thiên đường ấy.

Suốt thời thơ ấu của tôi, cha mẹ tôi đã nuôi dưỡng trong tôi tình yêu thiên nhiên, khuyến khích và hỗ trợ tôi hiểu biết về các loài vật. Sâu bướm, nòng nọc, tắc kè, cá, bọ, thỏ, mèo, chó, chim yến, chim két và bươm bướm đều là những cư dân trong vườn địa đàng của tôi. Tôi có thể chơi, tâm sự với chúng và học các kỹ năng như kiên nhẫn, tập trung, thấu hiểu và yêu thương từ chúng, để rồi mối dây tình cảm giữa tôi với thế giới tự nhiên lớn mạnh lên từng ngày.

ĐIỀU CẦN LÀM

• Nuôi thú cưng ngay khi con bạn chào đời.

Ngay khi bé đủ lớn, hãy giao cho bé những nhiệm vụ chăm sóc người bạn này, ví dụ cho mèo ăn, đi dạo với chó…

• Chọn những bộ phim hay về thế giới tự nhiên cho bé xem.

• Đọc những câu chuyện về các loài thú cho con bạn trước lúc chúng đi ngủ hay những lúc rảnh rỗi.

Chương 16
TINH THẦN KỶ LUẬT

Chương này sẽ tập trung vào phần đặc biệt quan trọng của việc thiết lập các quy định và ranh giới cư xử cho con bạn. Kỷ luật thường bị mang tiếng xấu, bởi chúng gắn liền với các biện pháp trừng phạt, ngăn cấm và gây ức chế cho trẻ. Còn khi được áp dụng đúng cách, chúng sẽ mang đến những hiệu quả tuyệt vời.

Bẩm sinh bộ não luôn "khát" những hướng dẫn tích cực, điều này được thể hiện rõ qua danh sách những phẩm chất mà trẻ muốn giáo viên của mình có, như: "tử tế", "mạnh mẽ", "thông minh", "cương quyết", "nhiệt huyết", "hỗ trợ", **"nghiêm nghị"**, **"công bằng"**. Tôi nhấn mạnh đến hai từ cuối vì chúng thể hiện rõ nét nhất bản chất của vấn đề.

Trẻ em thích những giáo viên nghiêm khắc, miễn là sự nghiêm khắc đó được kết hợp với những phẩm chất mà chúng ta đã kể cập ở trên, bởi trẻ biết rằng giáo viên thường rõ tỏng tòng tong những hạn chế và thói quen xấu của mình. Công bằng là yếu tố giúp hoàn thiện "bộ công thức" này, bảo đảm các biện pháp kỷ luật là thích hợp với mục tiêu. Hai câu chuyện sau đây sẽ minh họa cho luận điểm này:

Câu chuyện về Tony và mẹ

Năm tôi hai tuổi, mẹ Jean của tôi bắt đầu lo lắng cho tâm thần lẫn thể chất của tôi, liên quan đến vấn đề ăn uống.

Trong nhiều tháng liền trước đó, vào giờ ăn, tôi chỉ việc ngồi trên ghế, được mẹ đút từng muỗng khẩu phần ăn của mình. Hết lần này đến lần khác, mẹ cố tập cho tôi cách cầm muỗng. Bà biểu diễn để tôi có thể bắt chước, chơi trò "máy bay", cặn kẽ hướng dẫn cho tôi cách cầm và sử dụng muỗng, thậm chí đôi khi còn tự đút mình

ăn một cách chậm rãi và rõ ràng để tôi có thể quan sát mà học theo.

Tôi dường như khá tối dạ, không tiếp thu và cũng không hợp tác, thi thoảng có cầm đến cái muỗng, nhưng chỉ nhìn, lắc lư chút chút, rồi sau đó ném xuống đất.

Trong một lần thử tỏ ra kiên định hơn, mẹ đã nói với tôi rất rõ ràng rằng bà sẽ chỉ cho tôi cách tự ăn đúng ba lần nữa, và nếu tôi còn ném muỗng đi, bà sẽ không đút tôi ăn tiếp mà sẽ dọn thức ăn đi.

Đúng như mẹ lo lắng, tôi vẫn thả chiếc muỗng xuống đất ba lần. Đã thỏa thuận với nhau, nên mẹ cầm đĩa thức ăn của tôi đi thật, mặc cho tôi gào khóc sau đó.

Với một chút bối rối nhưng quyết tâm cao, vào bữa trưa, bữa ăn kế tiếp của tôi, mẹ lại tiếp tục thử nghiệm và thật sự sốc khi tôi lại tiếp tục hành động vứt muỗng ngu ngốc đó. Một lần nữa, mẹ lại mang đĩa thức ăn đi.

Vào bữa ăn tối, mẹ đưa tôi chiếc muỗng. Ngay lập tức, tôi xúc ăn ngấu nghiến! Phương pháp của mẹ tôi đã đúng.

Trí óc của tôi, cũng như của hàng triệu những đứa bé khác trước tôi, đã tự mách bảo rằng sẽ đơn giản và dễ chịu hơn nhiều nếu để cho người phục vụ trung thành của mình lo lắng, chăm bẵm cho mình. Tại sao phải phiền phức học một kỹ năng sẽ khiến mình không còn được phục vụ nữa, lại phải mất rất nhiều nỗ lực, giảm sự phụ thuộc của mình vào mẹ, trong khi tất cả những gì mình cần làm là thả chiếc muỗng xuống đất.

Chỉ đến khi kỷ luật được đặt ra và cương quyết buộc tôi phải tự nguyện học, theo quan điểm của phương pháp… bỏ đói, thì ngay lập tức sẽ có được kết quả xứng đáng.

Câu chuyện về bác sĩ Jane Sibley

Khi mới lên chức mẹ, bác sĩ Jane Sibley đã từng suy nghĩ rất kỹ về các hình thức kỷ luật bằng đòn roi. Sau hàng loạt các trường hợp bạo hành và lạm dụng trẻ em đáng thất vọng, cô quyết định chỉ dùng lời khuyên chứ không dùng roi vọt. Cô cố gắng khuyên bảo, dạy dỗ cho David, đứa con nhỏ của cô, về những điều đúng và sai trong cuộc sống.

Có một lần, khi Jane đang nói chuyện với chồng mình, David bắt

đầu liên tục chen ngang phá bĩnh, la hét và có những cử chỉ nhằm thu hút sự chú ý của mọi người. Jane bế chàng trai ba tuổi của mình lên và nói: "David, bố mẹ đang nói chuyện. Nếu con muốn ở đây chơi, con không được quấy rối". David hiểu được lời mẹ nói. Tuy nhiên, giống như lúc tôi hai tuổi vậy, cậu tiếp tục lặp lại những hành động quậy phá của mình chỉ trong năm phút sau đó. Jane nhắc con một lần nữa, nhưng David vẫn tiếp tục không nghe.

Lần này, Jane bế David lên, cũng với thái độ điềm tĩnh như trước: "Rõ ràng con muốn ở một mình, con không muốn ở đây chơi với bố mẹ. Mẹ sẽ đưa con lên phòng. Khi nào con thật sự muốn xuống đây với bố mẹ và không quậy phá nữa thì hãy nói cho bố mẹ biết. Bố mẹ yêu con". Nói rồi, Jane bế David lên phòng.

Jane cho biết chỉ cần 5 lần như vậy thôi là David đã ngoan ngoãn, không tái phạm nữa. Cu cậu hiểu rằng nếu muốn tiếp tục ở chơi với bố mẹ thì phải biết thay đổi thái độ của mình.

Để con bạn có những cư xử đúng đắn, thì điều quan trọng bạn phải luôn ghi nhớ là bạn đang đối mặt với bậc thầy về chiến lược và chiến thuật, người có thể phán đoán rất chính xác các phản ứng, sức chịu đựng và các điểm yếu của bạn. Những đứa trẻ thường hay dùng cách giả vờ, ngụy tạo cảm xúc để chỉ huy mọi việc theo hướng mình muốn. Điều quan trọng là phụ huynh phải nghiêm túc thực hiện các quy định trong quá trình nuôi dạy con cái.

Cõng con trên lưng

Một ngày nọ, bạn của tôi là Brian ngồi trò chuyện cùng vài người nữa trong ngôi nhà rộng lớn ở thôn quê. Trong nhóm người ấy có một người mẹ đơn thân, là mẹ của một bé gái tên là Victoria – một cô công chúa tám tuổi xinh xắn mà mẹ cô vô cùng tự hào. Cô bé quả thật trông như một nhân vật bước ra từ câu chuyện thần tiên vậy.

Một lúc sau, Brian cùng hai mẹ con Victoria và một người bạn khác vừa lên chín của cô bé quyết định sẽ đi tản bộ một vòng quanh vùng quê nhân ngày xuân tuyệt vời này. Và thế là họ đi hàng giờ qua những cánh đồng, dưới những hàng cây, leo qua bờ rào và trèo lên tán cây. Hạnh phúc tràn đầy!

Không khí vui vẻ nhạt dần khi Victoria yêu cầu (chứ không đề nghị) mẹ cõng mình. Người mẹ mặc dù đã rất mệt nhưng vẫn đồng ý với con. Họ đi thêm được nửa dặm đường về nhà thì Brian

thấy mặt của người mẹ bắt đầu tái đi vì mệt. Cô cần phải đặt con gái mình xuống đất.

Khi mẹ bảo Victoria xuống, thì ngay lập tức đã xảy ra một phản ứng bạo lực. Cô bé lấy tay đánh bồm bộp vào vai mẹ, giống như đang dùng roi điều khiển con ngựa vậy. Cô khăng khăng mình muốn được cõng, và mẹ phải tiếp tục để cô ngồi trên lưng.

Trước sự sững sờ của Brian, người mẹ tiếp tục cõng cô bé và lảo đảo đi được thêm vài bước chân. Trên lưng mẹ, Victoria giờ đã không còn là một thiên thần đáng yêu!

Khi người mẹ mỗi lúc một mệt hơn, Brian bước đến kiên quyết không cho cô chiều chuộng con gái theo lối ấy nữa. Anh hạ cô bé xuống khỏi lưng mẹ và giải thích tại sao mình làm như vậy.

Gương mặt của cô tiểu công chúa trở nên giận dữ và đầy tức tối. Cô bé gào lên liên tục: "Con muốn được cõng! Con muốn được cõng! Con muốn được cõng!..." và ra lệnh đặt mình trở lại lưng mẹ.

Người mẹ một lần nữa lại chiều con. Bà nhờ Brian giúp bà đặt cô bé trở lại lưng mình. Brian cự tuyệt nhu cầu quá đáng này của Victoria, và thế là cô bé chạy một mạch tới, đánh cô bạn hơn tuổi đang đi cùng mình, la lối om sòm chỉ vì không được mẹ tiếp tục cõng.

Sau đó Victoria chạy một mạch hết con đường về nhà. Vào đến nhà, cô bé vẫn tiếp tục la lối và khóc lóc với giọng điệu chói tai. Cô đi vào bếp, nơi những người khác đang tụ tập, dùng hết sức la lối và giậm chân. Khi người mẹ và Brian vừa về đến, Victoria vẫn đang đầm đìa nước mắt và những người lớn khác thì nghĩ rằng hẳn đã có chuyện gì đó kinh khủng lắm xảy ra. Victoria đã thật sự thành công trong việc gây chú ý bằng hành động đó.

Brian giải thích mọi chuyện với mọi người, mặc cho Victoria vẫn gào lên từng hồi. Mười phút sau, Victoria vẫn đứng ở giữa bếp, tay nắm chặt, miệng rộng ngoác, mạch cổ phình ra, nước mắt giàn giụa, mắt nhắm tịt và chân tiếp tục giậm. Người mẹ bắt đầu yếu lòng và xin được cõng Victoria, không thì cô bé chết mất.

Với sự cương quyết, Brian nói một cách chắc nịch: "Không, hãy cứ để con bé khóc!". Sau đó, giữa tiếng gào khóc của Victoria, anh thỉnh thoảng lại nói với cô rằng đó là màn trình diễn tuyệt nhất anh từng thấy, và người đang cần chú ý, quan tâm và yêu thương là người mẹ chứ không phải cô bé.

Victoria tiếp tục khóc trong 2 giờ đồng hồ cho đến khi chìm vào giấc ngủ do lả đi vì mệt.

Kết quả tuyệt vời của câu chuyện này, theo Brian kể lại, là khi Victoria tỉnh dậy vài tiếng đồng hồ sau đó, cô bé hoàn toàn thay đổi. Cô bé không đề cập đến những chuyện đã xảy ra, cũng không hề có ý muốn được cưỡi trên lưng mẹ lần nữa. Thay vào đó, Victoria trở nên quan tâm và yêu thương mẹ hơn.

Ai ngoan sẽ được thưởng!

ĐIỀU CẦN LÀM

• Luôn đặt ra kỷ luật cho con bạn dựa trên sự hướng dẫn, quan tâm, chăm sóc, mạnh mẽ và yêu thương.

• Hãy nhớ rằng tinh thần kỷ luật giúp cho con bạn phát triển một cách tự nhiên, sáng tạo chứ không hạn chế và gây đau đớn.

• Thiết lập một quy định rõ ràng và sau đó hướng dẫn chúng trở nên tốt hơn.

• Tìm hiểu lý do vì sao con bạn thích làm theo một hành vi nào đó – thường những nguyên do này rất đáng ngạc nhiên và cũng rất hợp lý.

- Kỷ luật cho một hành động, không phải kết quả của hành động.

Kết luận

BẠN VÀ BÉ YÊU THÔNG MINH CỦA BẠN

*

Tuyệt vời!

Thật kỳ diệu!

Được sinh ra với triệu triệu "con chíp" sinh học phức tạp, với trí tưởng tượng vô hạn và khả năng phân tích tuyệt vời; bên cạnh đó còn được bổ sung thêm nhiều loại hình trí thông minh có khả năng chuyển đổi vạn vật và thực hiện những điều tốt đẹp, cùng một trí nhớ thật sự không giới hạn.

*

Là 1 trong 7 tỉ người đang sống trong thế giới này, là cá thể độc nhất, không giống với bất kỳ ai đã sống, đang sống và sẽ sống.

Được dẫn dắt bởi những nguyên lý của trí não – khuyến khích liên kết mọi thứ với nhau để hướng đến thành công.

Được ban tặng các giác quan giúp nhận thức đến tận cùng thế giới vĩ mô và vi mô, và khả năng sao chép thực tế một cách hoàn hảo.

Được đặt trong một kiệt tác cơ thể có thiết kế kỹ thuật cực kỳ hoàn hảo, xung quanh là những quân sư sẵn lòng giúp đỡ, được trang bị những "móc sắt" của sự tò mò và khả năng tập trung mạnh hơn bất kỳ tia laser nào. Được hỗ trợ bởi một đội quân "phòng vệ" với quân số đông hơn, mạnh mẽ và ngoan cường hơn tổng số quân từng tồn tại trong lịch sử thế giới.

Linh hoạt và dẻo dai ngoài sức tưởng tượng.

Được ban cho những năng lực và cơ hội để khám phá, sáng tạo trong thế giới của nghệ thuật và âm nhạc.

Tất cả những điều trên là lời mô tả về CHÍNH BẠN!

Với những phẩm chất và thuộc tính kỳ diệu đó, bạn hoàn toàn thích hợp và xứng đáng để giữ vai trò người chăm sóc, hướng dẫn, cha mẹ của con bạn, một đứa bé cũng thông minh đáng kinh ngạc!